

**De veldartillerie in het gevecht en de wederkeerige hulp
van infanterie en artillerie.**

Beschouwingen, ook met het oog op Nederlandsche toestanden, 1)

DOOR

C. M. G. P. COUVÉE,

Eerste-Luitenant 4e Regiment Veldartillerie.

Het tegenwoordige gevecht is door de verbetering der vuurwapenen meer dan vroeger een vuurgevecht, waarin de infanterie de hoofdrol vervult, omdat zij het vuur naar den vijand brengt en ten slotte met de blanke wapenen de daadwerkelijke beslissing verkrijgt, maar waarin ook de artillerie, die alleen door haar krachtig vuur strijdt, eene grootsche taak vervult. De taak van de artillerie is de infanterie te steunen in den strijd om het vuuroverwicht, maar omgekeerd moet de infanterie het der artillerie mogelijk maken die taak op de beste wijze te vervullen.

Er moet dus samenwerking zijn tusschen infanterie en artillerie in het gevecht en er is ook geen enkele studie, die over het gebruik der hedendaagsche artillerie in het gevecht handelt, welke niet op die samenwerking den klemtoon legt. Hierbij valt het op, dat die samenwerking in den regel alleen uit een artilleristisch oogpunt beschouwd wordt, maar er veelal niet op gewezen wordt, dat die samenwerking wederkeerig moet zijn en de infanterie ook moet medewerken, om tot een goeden uitslag te geraken. Voorts heeft het mij altijd getroffen, dat in die studies, en ook vrijwel in alle reglementen, aangegeven wordt, wat door die samenwerking verkregen moet worden, maar slechts zeer vaag of niet, hoe men die samenwerking tot stand moet brengen. Eene loffelijke uitzondering maakt de studie van den Generaal PERCIN: »La manoeuvre de Lorlanges«, waaruit ik dan ook hier en daar enkele aanhalingen zal doen.

Men mag niet vergeten, dat alle reglementen, voor zooverre zij het tactisch gebruik der veldartillerie aangeven, op theorie en niet op practijk berusten. Het snelvuurgeschut toch, dankt zijn ontstaan aan allerlei technische uitvindingen, waaronder de rem en de kijker opzet in het bijzonder te noemen zijn. Hiervan is zeer zeker de rem de voornaamste, omdat zij niet alleen het aanbrengen van schilden mogelijk maakte en de gelegenheid schonk om het geduchte snelvuur af te geven, maar ook, omdat zij, in verband met de verbeterde richtmiddelen, de mogelijkheid schiep tot goed schieten met indirecte

1) Geschreven, vóór dat de voorstellen betreffende de reorganisatie der bereiden artillerie uit de oorlogsbegroting gelicht waren.

richting en daardoor tot eene opstelling, onzichtbaar voor den vijand, zonder dat veel van de groote vuurkracht werd ingeboet.

De technische verbeteringen zijn in toepassing gebracht, maar eene daadwerkelijke beproeving op het gevechtveld heeft nog niet plaats gevonden. Men kan daarom zeggen, dat de voorschriften omtrent het gebruik der artillerie, zooals deze thans algemeen gelden, in de studeerkamer ontstaan zijn, daarna wel verbeterd, naar aanleiding van de uitkomsten, verkregen op het schiet- en op het manoeuvreerterrein, maar dat een toekomstig gevecht met zijn moreele invloeden, die geen vredesoefening brengen kan, nog moet leeren, of men op den goeden weg is. Men tracht wel lessen te trekken uit den Russisch-Japanschen oorlog, waar twee, wat men noemt, Europeesch geoefende en bewapende legers tegenover elkander stonden, maar het zijn meest negatieve lessen, die er uit getrokken worden. Behalve andere factoren moet men vooral in aanmerking nemen, dat de Japanners te velde trokken met een snellaadkanon, dat bovendien zeer slecht bespannen was, de Russen met een zeer onvolmaakt snelvuurkanon, waarmede zij, althans in het begin van den oorlog, niet wisten om te gaan.

In de afleveringen December 1908 en Januari en Februari 1909 van dit Tijdschrift heb ik in hoofdzaak besproken, tot welke resultaten eene goede samenwerking van infanterie en artillerie moet leiden, thans wil ik trachten, al is het onvolkomen, na te gaan, hoe die goede samenwerking verkregen moet worden. Ik heb hierbij niet uit het oog verloren, dat, waar ik in buitenlandsche tijdschriftartikelen, reglementen enz. mijn licht trachtte te ontsteken, de toestanden in het buitenland zoo anders zijn dan bij ons. Eene Nederlandsche divisie van 15 bataljons beschikt en zal beschikken over 36 stukken, eene Duitsche divisie van 13 bataljons beschikt over 72 stukken en een Fransch legerkorps van 24 bataljons zal beschikken over 144 stukken. De in verhouding tot de infanterie geringe sterkte van onze veldartillerie dwingt tot een ander gebruik en stelt aan hare geoefendheid zeer zware eischen.

GEVECHTSLEIDING.

Samenwerking moet in de eerste plaats verkregen worden door eene goede gevechtsleiding en daarom is het zoo toe te juichen, dat wij in de »Gevechtshandleiding« eene officieele handleiding hebben gekregen voor het gebruik en de samenwerking der verschillende wapensoorten in het gevecht, zonder dat bindende voorschriften gegeven worden.

In punt 30 van genoemde handleiding staat: »De gevechtsleiding bestaat in het aanwenden van de ter beschikking staande strijdkrachten tot bereiking van het gevechtsdoel«. De A. B. 1) moet

1) Van de navolgende verkortingen is gebruik gemaakt:

dus niet enkel de infanterie, maar ook de artillerie daartoe aanwenden en zulks niet alleen in het begin van het gevecht, maar ook gedurende het gevecht, en dit is te meer noodig, omdat de doelen, waartegen de artillerie gebruikt moet worden, veranderen met de perioden van het gevecht. De A. B. moet dus gedurende het gevecht zijn aandacht ook aan de artillerie blijven wijden, maar uit mijne ervaring als adjudant van den artillerie-commandant bij verschillende manoeuvres weet ik, dat dit dikwijls niet gebeurde. De brigade-commandant gaf bevelen voor het in stelling brengen van de artillerie, voor het openen van het vuur, maar verder werd vrijwel alles aan het initiatief van den A. C. overgelaten.

Dit is verkeerd. Berichten omtrent het verloop van het gevecht komen bij den A. B. in; deze kan dus weten, waar de vuurkracht van de artillerie noodig is, terwijl de A. C. in de meeste gevallen slechts vermoeden kan, waar de medewerking van de artillerie vereischt wordt. Infanterie-afdeelingen, eens in gevecht gebracht, zijn niet of althans zeer moeilijk in eene andere richting te brengen, terwijl juist de artillerie, ook al wordt zij niet verplaatst, door de gemakkelijke wijze van doelverandering juist zulk eene mooie vuurkracht in handen van den A. B. is.

Toch kan het initiatief van den A. C. niet gemist worden. Ons A.-regl. geeft als plaats van den A. C. aan »in den regel bij den A. B.« dat zou zijn, zooals punt 32 van de »Gevechtshandleiding« zegt, »buiten het werkzame vuur des tegenstanders". ¹⁾ Daarom zal juist de plaats van den A. C. dikwijls niet (als de Afd. C. tevens A. C. is, nimmer) bij den A. B., maar bij de artillerie zijn, liefst op een punt, waar hij het gevechtveld, althans een groot gedeelte daarvan, overzien kan. In die gevallen kunnen bevelen van den A. B. te laat of in het geheel niet den A. C. bereiken; deze ziet voorvallen op het gevechtveld eerder, dan dat het bericht daaromtrent hem langs den A. B. bereikt, of wel zij worden hem door zijne eigen verken- ners eerder bericht. Zijn die voorvallen van dien aard, dat een ingrijpen van de artillerie noodig is, dan geschiedt zulks op het initiatief van den A. C.

Om dit initiatief in de goede richting te kunnen toepassen, moet de A. C. op de hoogte zijn en blijven van de voornemens van den

A. B. = Algemeene bevelhebber.

A. C. = Artillerie-commandant,

Afd. C. = Afdeulings-commandant,

B. C. = Batterij-commandant,

D. A. regl. = Duitsch Exerzier-Reglement für die Feldartillerie,

Fr. A. regl. = Fransch Réglement de manoeuvre de l'artillerie de campagne,

Ons A. regl. = het Nederlandsche Reglement Bereden-Artillerie.

1) La tentation est grande pour un chef de se porter au point intéressant; mais s'il apprend plus tôt ce qui passe en avant, l'exécution n'est guère accélérée, puisque les ordres doivent être envoyés en arrière.

(PERCIN. La manoeuvre de Lorlanges.)

A. B., alsmede van den loop van het gevecht. Staan dus A. B. en A. C. niet bij elkaar, dan moet er verbinding tusschen beide autoriteiten zijn. Ons A. regl. draagt de zorg voor die verbinding op aan den A. C., maar geeft niet aan hoe. Zooals de hedendaagsche opvatting is, moet dat geschieden door een officier, die bij den A. B. blijft en diens wenschen, voornemens, enz. aan den A. C. overbrengt en wel in den regel langs telefonischen weg, waartoe het telefoonmaterieel, waarmede onze veldartillerie uitgerust wordt, de gelegenheid biedt. Toch zullen ordonnansen noodig blijven, eensdeels om berichten, die b.v. in den vorm van terreinschetsen naar den A. C. gebracht moeten worden, over te brengen, andersdeels, omdat te vreezen is, dat het telefoonmaterieel, dat ons op het manoeuvreterrein reeds zoo nu en dan in de steek laat, dit op het gevechtveld meer zal doen.

Het Fr. A. regl., waaraan het beginsel van bedoelden verbindings-officier ontleend is, kent daarvoor een speciaal aangewezen officier, die ook in de organisatie voorkomt. Bij ons, waar noch de regimentscommandant, noch de A. C., behalve hun adjudant, in hun staf officieren beschikbaar hebben, moet die verbindingsofficier uit een der batterijen genomen worden.

DAADWERKELIJKE STEUN AAN DE INFANTERIE.

De »Gevechtshandleiding« zegt in punt 30:

»De artillerie moet haar (de infanterie) daarbij (het vervullen van haar taak) onafgebroken steunen door steeds die doelen onder vuur te nemen, die de infanterie in het vervullen van haar taak het meest belemmeren«.

Het Duitsche A. regl. zegt in punt 364:

»Wirksamste Unterstützung der Infanterie ist die Hauptaufgabe der Feld-artillerie. Ihre Gefechtstätigkeit ist zeitlich und räumlich nicht von der der Infanterie zu trennen. Grundsätzlich muss sie stets diejenigen Ziele bekämpfen, die der eigenen Infanterie am gefährlichsten sind«.

Het Fr. A. regl., dat feitelijk alleen met den aanval rekening houdt en het optreden der veldartillerie in de verdediging in slechts 7 regels behandelt, zegt in punt 619:

»Choisir toujours des objectifs nettement définis et, de préférence, ceux qui s'opposent le plus immédiatement et le plus efficacement à la marche de l'infanterie«.

Ons A. regl. is meer precies, waar het in punt 322 zegt:

»De taak der artillerie in het gevecht is: door haar vuur de uitvoering van het gevechtsplan te bevorderen. Aangezien de infanterie bij deze uitvoering in den regel de belangrijkste rol vervult, bestaat de werkzaamheid der artillerie hoofdzakelijk in het ondersteunen van de gevechtshandelingen van dit wapen, en wel:

»a. door rechtstreeksche versterking van het vuur der infanterie ;

»b. door bescherming der infanterie tegen storende invloeden van »s vijands zijde, in de eerste plaats tegen 's vijands artillerievuur«.

Al de hier genoemde reglementen gaan dus van het zelfde grondbeginsel uit, dat de eigen artillerie die van de tegenpartij niet bestrijdt uit zelfverdediging, maar omdat die vijandelijke artillerie gevaarlijk is voor de eigen infanterie. Toch zal het soms noodig zijn de vijandelijke artillerie te bestrijden, omdat zij onze eigen artillerie zoodanig onder vuur neemt, dat deze in het vervullen van haar taak te veel belemmerd wordt. Dit mag echter geen oorzaak zijn, dat de op deze wijze bevuurde batterijen haar eerste doel loslaten en zich tot haren nieuwen tegenstander wenden, maar zoo mogelijk worden daarvoor, d. i. dus voor het bestrijden dier lastige vijandelijke artillerie, andere eigen batterijen aangewezen.

Steunende op deze beginselen, laat het Fr. A. regl. — feitelijk de oorsprong der andere reglementen — de mogelijkheid toe om in den »combat de préparation«, wat ons reglement noemt, »de periode aan den hoofdaanval voorafgaande«, de geheele beschikbare artillerie te gebruiken om te trachten die van den vijand in bedwang te houden. Eerst gedurende den hoofdaanval (l'attaque décisive) wordt de artillerie in twee deelen verdeeld. Een gedeelte is dan voortdurend bestemd om de vijandelijke infanterie te bevuren; aan dit gedeelte der artillerie is het zelfs verboden om op de vijandelijke artillerie te vuren (batteries d'infanterie). Het andere gedeelte is in hoofdzaak bestemd, om de vijandelijke artillerie met inspanning van alle krachten te bestrijden (contre-batteries), waarbij in het midden wordt gelaten of die vijandelijke batterijen vuren op de eigen infanterie of wel op de eigen artillerie.

Het D. A. regl. eischt bij den aanval het inzetten van een zoo groot mogelijk aantal stukken, om het vuuroverwicht te verkrijgen over de vijandelijke artillerie, zoolang de wederzijdsche infanterie nog op een grooten afstand van elkander verwijderd is. Komt de eigen infanterie onder het bereik van het vijandelijk geweervuur, dan moet de artillerie, terwijl zij de vijandelijke artillerie voldoende bezighoudt, het grootste deel van haar vuur op de vijandelijke infanterie overbrengen. Hier wordt dus niet aanbevolen eene vaste indeeling der artillerie in infanterie- en in contre-batterijen.

Ons A. A. regl. gaat nog iets verder dan het Fransche en verdeelt reeds gedurende de periode, aan den hoofdaanval voorafgaande, (punten 332 en 333) de artillerie in batterijen, bestemd tot het in bedwang houden der vijandelijke artillerie, en in batterijen, bestemd tot rechtstreeksche ondersteuning der infanterie, welke laatste eerst in werking treden, als de verdedigende infanterie het vuur opent. Hier houdt ons reglement te weinig rekening met onze zwakke veldartillerie; ik voor mij geloof, dat wij dan in de meeste gevallen wel de geheele beschikbare artillerie noodig zullen hebben om die van den vijand te bestrijden. Waar dit reglement gedurende den hoofd-

aanval de artillerie in infanterie- en contre-batterijen verdeelt, laat ook daar onze zwakke artillerie die splitsing niet toe.

De redeneering: wij vallen aan, wij hebben overmacht en dus ook overmacht aan artillerie, gaat voor ons niet op. Vallen toch twee Nederlandsche divisiën van 30 bataljons één Duitsche divisie van 13 bataljons aan, dan staan de wederzijdsche artillerieën in sterkte nog gelijk.

Eene streng doorgevoerde splitsing in beide soort batterijen zal dikwijls het gevolg hebben, dat de eene soort vuurt, terwijl de andere zwijgt en haar beurt afwacht. Bij eene ruime beschikking over artillerie zal elk der soorten sterk genoeg zijn, om hare taak naar behooren te vervullen. Bij eene zwakke artillerie zal het daarentegen voorkomen, dat eene, misschien beide soorten, daarvoor te zwak is en door batterijen der andere soort geholpen moet worden; noodgedwongen, moet men dan die verdeeling toch laten varen en de batterijen gebruiken tegen die doelen, waartegen zij op het oogenblik het meest noodig zijn. Een groot bezwaar is dit niet. De geheele inrichting van onzen vuurmond laat toe, dat betrekkelijk gemakkelijk en snel van doel veranderd wordt; het gedeelte van ons A. regl., dat over de exercitie met het geschut handelt, houdt er rekening mede en in Oldebroek behoort doelverandering tot de geliefkoosde opdrachten, hoewel ze feitelijk in strijd zijn met den geest van het tactisch gedeelte van ons reglement.

Het is daarom te hopen, dat eene komende herziening van ons A. regl. die verdeeling in infanterie- en contre-batterijen doet vervallen. De nieuwe organisatie zal ons wel meer batterijen geven, maar niet meer stukken.

ARTILLERIE-DUEL.

Zal het artillerie-duel nog voorkomen? De benaming dateert uit den tijd, dat men lessen trok uit den oorlog 1870—71. Aan beide zijden rekende men op open en bloot opgestelde lange artillerieliniën, die elkaar hevig bevuurden, totdat die aan de verdedigende zijde, dank zij de open opstelling, geheel of voor een groot deel tot zwijgen was gebracht. Dan kon de aanvallende infanterie voorwaarts gaan.

Heden ten dage aan beide zijden artillerie, die, vrijwel of geheel gedekt opgesteld, moeielijk of niet te zien is. De infanterie van den aanvaller kan dus niet wachten, tot de artillerie van den verdediger tot zwijgen is gebracht, maar moet voorwaarts; en meestal zal door dit voorwaarts gaan de artillerie van den verdediger eerst haar vuur openen, zoo hare opstelling min of meer verraden en dan onder vuur genomen kan worden.

Is de verdedigende artillerie goed verborgen opgesteld, dan verlaat zij hare opstelling niet en zal de aanvallende infanterie den afstand, waarop zij geen gebruik kan maken van haar geweer, zonder steun van de eigen artillerie moeten doorloopen. Dit zal echter lang niet altijd het geval zijn en zoowel het Fr., het D., als ons A. regl.

houden rekening met dezen modernen artilleriestrijd. Wat het Fransche reglement betreft, kan men nu wel zeggen, dat het ontstaan is — en sedert niet gewijzigd — in een tijd, toen andere mogendheden nóg niet van de waarde van die verborgen artillerie-stellingen overtuigd waren en dus de Franschen min of meer zichtbare vijandelijke artillerie konden verwachten, maar dan valt het op, dat wij in de beschrijving van de manoeuvre bij Lorlanges lezen: »Vers 8 h¹⁵ deux de ces batteries ouvrent le feu à 4500 m. sans grande chance d'efficacité, sur quelques fractions du 1er regiment (d'infanterie). Mais quand vers 8 h³⁰ les têtes de colonnes atteignent la crête de Lorlanges, elles sont saluées par le feu à bonne portée de huit nouvelles batteries. Le parti Nord répond et ainsi s'allume la lutte d'artillerie.«

TIJDSTIP VAN IN STELLING STAAN.

De vorige beschouwingen geven een antwoord op de vraag, wanneer moet bij het begin van het gevecht de artillerie in stelling staan? Aan verdedigende zijde moet dit het geval zijn, zoodra de aanval te verwachten is, d. i. dus vóór de aanvallende infanterie zich in hare voorwaartsche beweging vertoont; aan aanvallende zijde, vóór het oogenblik, dat de aanvallende infanterie zich als doel aan de verdedigende artillerie vertoont en dus haar vuur verwachten kan.

Uit de voorgaande vraag volgt eene andere; moet alle beschikbare artillerie al dadelijk in stelling gebracht worden? Hierop moet voor onze Nederlandsche toestanden in den regel bevestigend geantwoord worden, waarbij niet te vergeten is, dat in stelling staan niet synoniem is met vuuropenen.

Het Fr. A. regl. (punt 620) wil: »avoir constamment à sa disposition le plus grand nombre possible de batteries prêtes à entrer en action, mais n'en faire tirer tout d'abord, que le nombre jugé suffisant pour obtenir, dans le minimum de temps, le résultat cherché«.

Het D. A. regl. (punten 568 en 469) wil in den aanval tegen de vijandelijke artillerie »eine möglichst grosse Geschützzahl einsetzen«, en later op de vijandelijke infanterie »einen möglichst grossen Teil ihrer Feuerkraft lenken«.

Het Ned. A. regl. (punt 328) wil, dat de artillerie »vroegtijdig en zoo sterk mogelijk gevechtsbereid wordt gereed gesteld, zóódanig dat zij van den aanvang af in staat is hare grootste krachtsontwikkeling te doen gelden« en (punt 326) »dat de opdrachten in de gevechtsperioden met niet méér eenheden uitgevoerd worden, dan het doel vordert«.

Artillerie in reserve houden is verkeerd; dit is in den Russisch-Japanschen oorlog, waar de Russen zich nog al eens aan dat euvel schuldig maakten, voldoende gebleken. Het D. A. regl. laat »in grösseren Verhältnissen« toe, dat een deel der artillerie aanvankelijk in reserve blijft (punt 365). Omgekeerd moet elk deel van het leger

over de organiek daarbij ingedeelde artillerie kunnen blijven beschikken en dus moet eene in een veldslag in reserve blijvende divisie haar regiment veldartillerie blijven behouden, tenzij er zich zulke bijzondere omstandigheden voordoen, dat versterking der artillerie van de reeds in gevecht zijnde divisien bepaald noodig is en zij daarvoor een deel of de geheele artillerie moet afstaan (de artillerie van het IIIe Duitsche legerkorps op 18 Augustus 1870).

Zooals wij boven zagen, huldigen het Fr. en ons A. regl. het zelfde beginsel, dat niet meer batterijen in het vuur worden gebracht dan noodig worden geoordeeld, terwijl de anderen, hetzij in bewakingsstelling, hetzij in afwachtingsstelling staan, dus gereed, om zoo spoedig mogelijk in het gevecht in te grijpen. Alleen het Fransche reglement geeft aanwijzingen om te kunnen beoordeelen, hoeveel batterijen dadelijk in het vuur moeten worden gebracht, waar het in punt 620 zegt »le nombre dépend en général de l'étendue du front à battre«. Dit berust op de eigenschap van het snelvuurgeschut om eene terreinstrook over eene aanzienlijke frontbreedte en diepte zoodanig onder vuur te nemen, dat aan elk zichtbaar en onbeschermd doel, dat op die terreinstrook aanwezig is, zware verliezen worden toegebracht. Bovenstaande aanwijzing dateert uit den tijd, toen het Fr. A. regl. geschapen werd en alleen de Fransche artillerie schilden had. Tegen schildartillerie gaat zij niet op; tegen die artillerie zijn, om ze afdoende te bestrijden, evenveel stukken noodig, als zij laat zien.

Alleen tegenover infanterie komt de aanwijzing van de frontbreedte tot haar recht en daarvoor wil ik uitgaan van den navolgenden — ik wil het niet ontkennen, theoretischen — gedachtengang, om nog eens duidelijk aan te toonen de geringe sterkte onzer veldartillerie in verhouding tot de infanterie.

De Fransche artillerie neemt aan, dat eene batterij van 4 stukken eene terreinstrook van \pm 200 M. onveilig maakt, als boven is aan gegeven. Het Fransche legerkorps neemt eene frontbreedte van \pm 5000 M. en bestrijdt dus ook frontaal die breedte. Daarvoor zijn dus 25 batterijen noodig; er blijven dus 11 batterijen of 44 stukken over voor andere doeleinden. Eene Nederlandsche divisie neemt bij den aanval eene frontbreedte in van 2500 M.; nemen wij nu aan, dat onze 6-stukken batterij eene frontbreedte van 400 M. met succes onder vuur kan nemen, dan zijn de 6 batterijen der divisie nauwelijks in staat, om de vijandelijke infanterie over die geheele frontbreedte te bestrijden en blijft geen enkel stuk over voor een ander doel.

(Wordt vervolgd.)

Een en ander uit de geschiedenis der legerverpleging tusschen 1815 en 1870.

In het algemeen werd na de Napoleontische oorlogen voortgebouwd op het doelmatig gebleken beginsel: leven ten koste van de streek, waar zich de strijdmacht bevindt. Echter is men overal huiverig, dit beginsel ook in eigen- of bevriend land toe te passen. De hervormingen, die wij zullen waarnemen, betreffen dan ook minder wijzigingen in het beginsel, dan wel het organiseeren van den verplegingsdienst in verband met de steeds toenemende getalsterkte der legers en den vooruitgang in alle takken van het krijgswezen.

Algemeen ziet men er in de Europeesche Staten naar streven de als het ware door den oorlog geschapen, veelal geïmproviseerde, legerinstellingen een stabiel karakter te geven. Men vormde voorts sterke legers voor oorlogstijd, die in vreedstijd zoo weinig mogelijk moesten kosten. Dit gaf aanleiding tot het ontstaan der z.g. kaderlegers in vreedstijd, die eerst bij oorlogsgevaar op volle sterkte werden gebracht.

Door in de volgende bladzijden het o. i. meest kenmerkende, uit de ervaringen in de verschillende oorlogen opgedaan, te behandelen, zullen wij trachten een beeld te geven van de wijze, waarop zich de verpleging te velde in den loop der jaren ontwikkelde.

De eerste belangrijke Europeesche oorlog was die tusschen Rusland en Turkije, welke in 1853 uitbrak en zijne voortzetting vond in den Krimoorlog. Wij gaan thans over tot de behandeling van dien oorlog aan Russische zijde.

DE DONAU-VELDTOCHT EN DE KRIMoorlog. (Zie Overzichtskaart.)

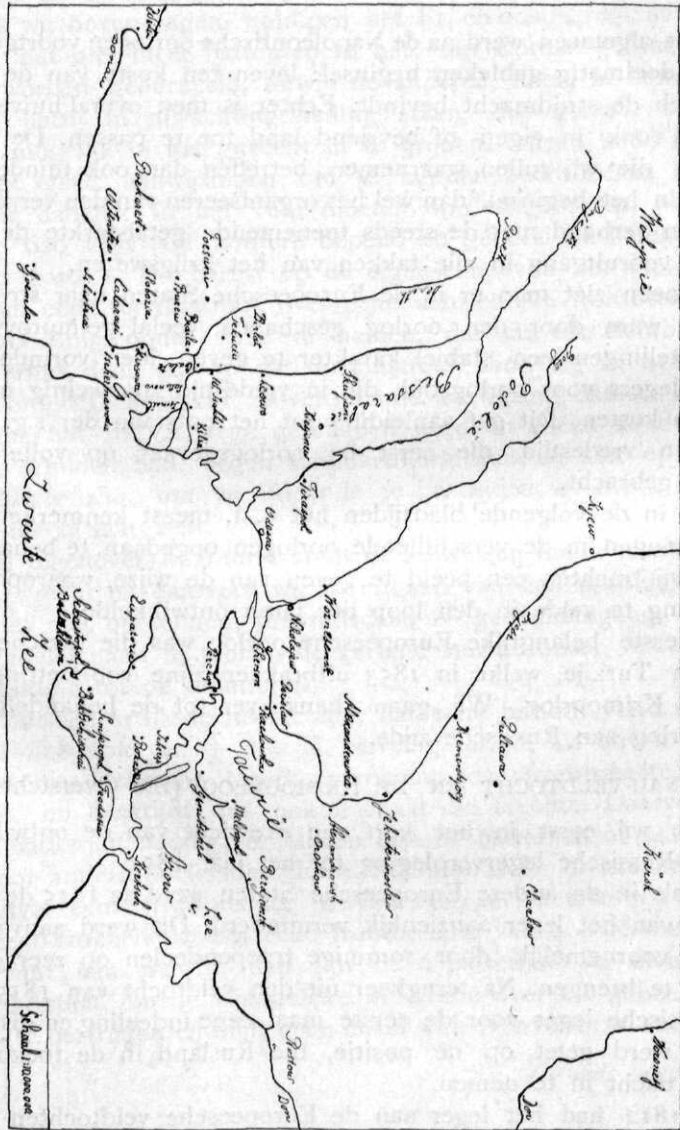
Geven wij eerst in het kort een overzicht van de ontwikkeling van de Russische legerverpleging tot het jaar 1853.

Evenals in de andere Europeesche Staten werd na 1815 de vreedsterkte van het leger aanzienlijk verminderd. Dit werd aanvankelijk bereikt voornamelijk door sommige troependeelen op zeer geringe sterkte te brengen. Na terugkeer uit den veldtocht van 1815 kreeg het Russische leger voor de eerste maal eene indeeling en dislocatie, waarbij werd gelet op de positie, die Rusland in de toekomst in Europa dacht in te nemen.

Tot 1812 had het leger aan de Europeesche veldtochten slechts deelgenomen door het zenden van hulptroupen, van daardan ook, dat het niet met hulpdiensten was uitgerust, gelijk bij een leger, dat als zelfstandig geheel te velde trekt, het geval behoort te zijn. Toch

was de ontwikkeling der weermacht niet uit het oog verloren, zoo waren b.v. reeds in 1809 uit de divisiën legerkorpsen gevormd en werden tevens cavaleriedivisiën geformeerd.

Tot 1812 bestond voor de verpleging van het leger in oorlogstijd buiten het gebied van den Staat geen voorschrift; de regeling daarvan was dus afhankelijk van het inzicht van den opperbevelhebber.

In dat jaar verscheen echter een reglement, waarin vermeld werden de verplichtingen en de werkring van bepaalde personen, bij de

leiding werkzaam, o. a. van den generaal-proviandmeester, den generaal-commissaris van oorlog en den generaal-intendant.

De eerste dezer autoriteiten was belast met de zorg voor proviand en fourage, de tweede met de voorziening in gelden en materieel, terwijl nopens den generaal-intendant o. a. het volgende was bepaald:

1°. Na afkondiging van den staat van oorlog in een gouvernement treedt de generaal-intendant op als chef van dienst in alle zaken de verpleging betreffende.

2°. Wanneer het leger de grenzen des rijks heeft overschreden richt de generaal-intendant daar het bestuur des lands in en treedt op als gouverneur van het bezet gebied.

3°. Onder alle omstandigheden zorgt hij, dat de troepen voorzien worden van levensmiddelen, gelden en uitrustingsstukken.

4°. De generaal-intendant moet door requisitie, koop- en leveringscontracten de middelen van het bezet gebied ten dienste van de legerverpleging benutten. De eigen voorraden worden slechts gebruikt in door den opperbevelhebber vast te stellen gevallen.

In dit voorschrift ontbrak evenwel eene omschrijving van de positie van den generaal-intendant tegenover de troepencommandanten en de burgerlijke autoriteit. Het gemis aan samenwerking, dat daarvan het gevolg moest zijn, werd in hooge mate gevoeld tijdens den veldtocht tegen de Turken in 1828 en '29 en in Polen in 1831.

In 1846 kwamen in dit voorschrift eenige wijzigingen; bepaald werd o. a.:

1°. De regeling van de verpleging, in overeenstemming met den loop der operatiën, wordt opgedragen aan den opperbevelhebber.

2°. De generaal-intendant van het leger treedt op als chef van alle inrichtingen en personeel van den veld-provianddienst en van het veld-commissariaat en als leider van het ambulans legermagazijn. Hij doet voorstellen ter zake aan den opperbevelhebber en zorgt voor de uitvoering van de gegeven bevelen.

3°. Hij wendt alle pogingen aan tot het welslagen van de verpleging van het leger.

4°. Hij is niet ondergeschikt aan den chef van den generalen staf, doch is verplicht dezen alle inlichtingen te verstrekken betreffende den stand der verpleging.

5°. Hij bevindt zich met het hem toegevoegd personeel in het Hoofdkwartier.

Bij de legerkorpsen en divisien waren proviandmeesters ingedeeld, die de door den generaal-intendant gegeven bevelen uitvoerden. Evenwel stonden zij, wat hunne werkzaamheden betreft, geheel naast de operatieve leiding.

Tot 1812 trokken de Russische troepen gewoonlijk zonder of met eene zeer gebrekkige verplegingsuitrusting te velde. De toevoer uit het eigen land bleef meestal beperkt tot bevelen op papier, in plaats van levensmiddelen werden gewoonlijk geld en bons verstrekt.

Hierbij moet evenwel niet uit het oog worden verloren, dat deze troepen, in den regel als hulptroepen optredende, door de bondgenooten, volgens gesloten overeenkomsten, werden verpleegd. Eigenaardig is het, hoe in verscheidene desbetreffende bevelen den Russen het deelnemen aan requisitie ten strengste werd verboden.

In den veldtocht van 1812—'15 was verpleging door de intendance, door toevoer, nagenoeg uitgesloten ten gevolge de van snelle bewegingen der strijdmacht. In 1812 was bij de vervolging van NAPOLEON van af Smolensk, voor zoover toevoer uit de magazijnen niet kon worden toegepast, de verpleging geschied door het heffen van belasting in levensmiddelen van de inwoners. In de jaren 1813, '14 en '15 hadden de rijkdom en het goed georganiseerd bestuur der doorgetrokken landen het mogelijk gemaakt, dat de troepen de verplegingsbehoefte door tusschenkomst van de burgerlijke autoriteit rechtstreeks van de inwoners konden betrekken.

Toen men echter in 1828 en '29 in Turkije moest optreden waren de toestanden geheel anders. Wegens de geringe bevolkingsdichtheid, de verspreide ligging der verplegingsbronnen en het meer stand karakter der oorlogvoering moest toen door de intendance op groote schaal proviand, hard voeder en zelfs hooi worden aangevoerd.

Voor de voeding van den soldaat maakte nog steeds brood het hoofdbestanddeel uit; tot het ration behoorde n.l. 1 KG. meel of 1,23 KG. brood of 0,717 KG. beschuit met 0,1 KG. grutten.

Vleesch werd aan het strijdend gedeelte driemaal, aan het niet-strijdend gedeelte tweemaal per week tot eene hoeveelheid van 0,2 KG. verstrekt als rund- of pekervleesch.

Het voederration voor de paarden was voor vredestijd voorgescreven, doch werd te velde geregeld naar het jaargetijde en de bronnen van het oorlogstooneel.

Het aanschaffen van de verplegingsartikelen werd naar omstandigheden opgedragen aan de proviandautoriteit of aan de troepen zelve. Meel werd, als regel, door de proviandautoriteiten geleverd, ofschoon hiervoor in talrijke gevallen de medewerking der troepen schijnt te zijn ingeroepen.

Merkwaardig is, dat van oudsher, zoowel in vredes- als in oorlogstijd, het bakken van brood en beschuit geheel aan de troepen was opgedragen. Zij benutten daartoe, zooveel mogelijk, de bakinrichtingen der inwoners en bouwden zoo noodig zelf op de eenvoudigste wijze ovens.

De aanschaffing van fourage was in vredes- en oorlogstijd eveneens geheel aan de troepen overgelaten, die daarvoor fouragegeld ontvingen.

In den oorlog kochten de troepen het paardenvoeder, of tegen betaling, of tegen afgifte van bons, of wel zij namen het eenvoudig bij de inwoners weg. Alleen wanneer de voederprijzen de fouragegelden overtroffen of geen voeder in genoegzame hoeveelheid verkrijgbaar was, wendden zich de troepen tot de proviandautoriteit, wat o. a. veelvuldig voorkwam in den veldtocht tegen Turkije, toen zelfs hooi moest worden

aangevoerd, Na de bezetting der Donauvorstendommen werd daar den burgerlijken autoriteiten opgedragen voor hooimaken te zorgen, terwijl men in Bulgarije voornemens was de voerlieden van het toevormagazijn te laten maaien, voor welk doel 20.000 zeisen werden toegezonden. Het spreekt haast wel vanzelf, dat zulks geen resultaat kon opleveren, daar deze voerlieden niet meer konden maaien, dan zijzelf noodig hadden.

Zooals blijken zal, hebben de Russen ook in den Krimoorlog met groote moeilijkheden betreffende de paardenverzorging moeten kampen.

In oorlogstijd bedroeg de uitrusting aan proviand 4 dagen bij den man en 6 dagen op den proviandwagen; aan hard voeder 3—4 dagen bij de cavalerie, 4—6 dagen bij de artillerie en den trein. Om gedurende het tijdvak, waarin niet op hooi viel te rekenen, groen voeder te kunnen gebruiken, waren de afdeelingen, die paarden in de sterkte voerden, met zeisen uitgerust. Slachtvee werd door de troepen voor de behoefte van eene maand medegevoerd. Evenwel kon naar behoefte de verplegingsuitrusting worden uitgebreid. Voor den Karpattenovergang in 1849 werd zelfs voor 20 dagen proviand door de troepen medegevoerd.

Uit het voorgaande blijkt, dat de troepen, wat de verpleging betreft, tamelijk onafhankelijk van de intendance waren. Dit was van groot belang bij het langzaam werkende, gecentraliseerde toevoerwezen. Hiertegenover mag echter niet uit het oog worden verloren, dat de beweegbaarheid der colonnes door het wedervoeren van den enormen troepentrein zeer zeker werd geschaad. Toch was deze troepentrein nog niet voldoende, wanneer het oorlogsterrein onvoldoende fourage opleverde; alsdan werd, om de sterkte aan paarden zoo klein mogelijk te houden, gebruik gemaakt van slachtveebespanningen.

De werkzaamheden der intendance waren bij het legercommando geconcentreerd en bestonden in het benutten van de hulpmiddelen des lands in den rug van het leger, voornamelijk door aankoop en voorts in het leiden van het mobiel magazijn.

Het aankopen van verplegingsartikelen geschiedde in den regel door tusschenkomst van commissionnairs, waarbij de hiertoe aangewezen ambtenaren of officieren de met de verkoopers overeengekomen prijzen moesten laten bekrachtigen, in het achterland door de gouverneurs en in het gebied, waar zich het leger bevond, op voorstel van den generaal-intendant door den opperbevelhebber; was echter wegens de te groote uitgestrektheid van het koop-rayon eene zoodanige bekrachtiging onmogelijk, dan kon zij ook door den betrokken commandant, in wiens gebied de koop voorloopig werd gesloten, worden gegeven.

De organisatie van het mobiel magazijn, de omvang daarvan, alsmede de wijze, waarop de benoodigde voertuigen werden bijeengebracht, was in de onderscheidene veldtochten verschillend.

In den veldtocht van 1849 werden daarvoor grootendeels gehuurde

voertuigen genomen, aangevuld door militaire voertuigen van de treinbataljons.

Het treinbataljon telde 6 compagnieën; 4 treinbataljons vormden eene brigade, per legerkorps ingedeeld. Deze bataljons, die in 1864 werden opgeheven, verstrekten ook de voertuigen van den troepentrein.

De uitvoering van den verplegingsdienst werd voor iederen veldtocht door den opperbevelhebber in eene bijzondere instructie geregeld,

In hoofdtrekken geschiedde de verpleging gedurende de operatiën, als volgt:

In de eerste plaats werden benut de van de inwoners door koop tegen betaling in geld of in bons verkregen voorraden. Met het oog daarop werd den troepen gewezen op hun plicht de inwoners welwillend te behandelen, de eischen tot het strikt noodige te beperken en verwoesting te vermijden.

Zoo schreef het verplegingsvoorschrift voor den veldtocht van 1828 o. a. voor:

1°. Men moet den inwoners een zoodanig vertrouwen in de bons inboezemen, dat zij aan de inwisselbaarheid daarvan in het minst niet twijfelen.

2°. Akkers, tuinen en weilanden mogen niet bedorven of door paarden betreden worden.

3°. Bij het aantreffen van groote voorraden mogen deze niet worden verwoest; er moet terstond aan hoogerhand melding van worden gemaakt, zij moeten onder bewaking worden gesteld en, wanneer noodig, ook gebruikt worden ten behoeve van andere troepenafdeelingen.

4°. Wanneer niet-gedorscht graan wordt aangetroffen en tijd en omstandigheden zulks toelaten, moet met alle beschikbare (ook eigen) middelen het dorschen, malen en verbakken geschieden.

5°. Voor alle leveringen en werkzaamheden moeten bons worden afgegeven.

6°. In geen geval is het geoorloofd iets te nemen, dat niet in het tarief vermeld staat.

Voor zoover de middelen des lands niet toereikend waren, werden de mobiele voorraden der troepen benut. De daarvan verbruikte hoeveelheden moesten terstond door de proviandwagens worden afgehaald aan het mobiel magazijn, dat zich op één à twee dagmarschen achter het leger bevond. Volgens den Generaal-Intendant SATTLER was deze omslachtige handelwijze noodzakelijk, aangezien men moest vermijden boerenwagens naar de troepen te zenden, dan deze in oorlogstijd alle voertuigen, die zij machtig konden worden, benutten, niettegenstaande het strengste verbod. De voorraden van dit mobiel magazijn werden, door gebruik te maken van de hulpmiddelen van het gebied en door toevoer uit de basismagazijnen, aangevuld. Voor de hiertoe noodige transporten werd voornamelijk gebruik gemaakt

van de voertuigen van dit magazijn en van vervoer volgens contract.

In het achterland eindelijk stonden de rijksmagazijnen der gouvernementen ter beschikking, die gevuld werden door de verplichting, dat ieder in de volkstelling opgenomen persoon jaarlijks eene zekere hoeveelheid koren moest leveren tot in de magazijnen een bepaald voorgeschreven voorraad aanwezig was.

Gaan wij thans na de verpleging tijdens den Donau-veldtocht.

A. DE GESTELDHEID VAN HET OORLOGSTOONEEL.

De voornaamste landbouwproducten waren tarwe, gerst en maïs. Rogge, het broodkoren voor den Russischen boer, boekweit, noodig voor de bereiding van de voorgeschreven grutten, en haver werden weinig verbouwd. In vele streken heerschte gebrek aan brandhout, om welke reden de bewoners zich bedienden van gedroogde koemest, stroo of riet. De uitgestrekte weiden begunstigten eene belangrijke veeteelt. De gemiddelde volksdichtheid der Donauvorstendommen (Moldavië en Walachije) bedroeg slechts 33 per KM².

De plattelandsbewoners leefden zeer eenvoudig, hoofdvoedsel was maïs, die op handmolens werd vermalen. Het warme, versche brood van maïsmeel is welsmakend, doch was voor soldatenbrood ongeschikt, daar het minder voedzaam dan roggebrood, niet gemakkelijk verteerbaar is en spoedig bederft. Tarwebrood werd uitsluitend in de steden aangetroffen, terwijl het vleeschverbruik gering was. Voor de voeding der huisdieren werd ook maïs gebruikt, als de weide niets meer opleverde. Reeds toen was de uitvoer van tarwe, gerst en maïs van veel belang.

De hoofdverkeerswegen werden door den Donau en de Sereth gevormd; de waarde van eerstgenoemden stroom, die de grens vormde, was voor oorlogsgebruik uit den aard der zaak, van weinig beteekenis. Aan den Donau liggen de stapelplaatsen voor den graanhandel Galatz en Braïla, waar het verkeer met zeeschepen begint.

Stroomopwaarts geschiedde het transport door middel van stoomschepen en »Kirlachas«-vaartuigen, die door 20 à 30 paarden tegen den stroom werden opgetrokken.

De landwegen vormden een zeer dun net; zij waren vaak zóó breed, dat de voertuigen er zich in vier rijen over konden voortbewegen; van af het laatste deel van den herfst tot in het voorjaar werden zij echter door den regenval grondeloos, zoodat in den herfst voor de verpleging tot het volgend voorjaar moest worden gezorgd. Een en ander had ten gevolge, dat de landbouwproducten zeer langzaam aan den Beneden-Donau werden bijeengebracht en dat de uitvoer van graan in den vorm van korrels en niet van meel geschiedde. Zoo kon het van Russische zijde eerst in Maart 1854 (3 Juli 1853 trok GORTSCHAKOW met 81.000 man de Proeth over) gegeven uitvoerverbod nog bewerken, dat een groot deel van den oogst van 1853 nog te Braïla en Galatz kon worden gehouden.

In het land waren slechts weinig molens, een groot deel daarvan n.l. de watermolens, zouden bij het intreden van vorst buiten gebruik kunnen worden gesteld, terwijl de windmolens slechts eene geringe capaciteit hadden en stoommaalderijen slechts in zeer gering aantal werden aangetroffen.

Al was, wat de quantiteit betreft, de behoefte aan verpleging rijkelijk gedekt, zoo was toch vervanging van de normale verplegings- en voederartikelen op eens in den vollen omvang niet mogelijk. Groote hoeveelheden rogge, boekweit en haver moesten dus worden aangevoerd uit Rusland, soms op 3 à 400 KM. afstand, wat groote mobiele toevoermagazijnen vereischte; ook voor het bijeenbrengen der verspreid liggende kleine hoeveelheden meel, in de steden aanwezig, was een groot aantal voertuigen noodig.

De beschuitbereiding moest, daar de inwoners alleen brood uit maïs baken, geheel geschieden door de zorg van de intendance met medewerking van het leger; het gebrek aan brandhout vermeerderde de moeilijkheden.

Het gebruiken van gerst en maïs, als surrogaat voor haver, maakte bijzondere voorzichtigheidsmaatregelen bij de voeding noodig, daar het gros der paarden daaraan niet gewoon waren. Bij het voeren van gerst moest, om te voorkomen, dat de paarden de korrels in haar geheel zouden inslikken, de gerst of geweekt of met haksel worden vermengd, ten einde de dieren tot kauwen te dwingen.

Om de voeding met maïs te beoordeelen, nam men eene proef met tachtig paarden uit verschillende eskadrons, van verschillenden leeftijd en verschillende conditie. Bij deze proef bleek, dat maïs, over drie voedertijden verdeeld, kon worden gebruikt, als men er de paarden langzamerhand aan gewent en de maïs, of na twaalf uur geweekt of na gebroken te zijn, wordt toegediend. Vóór het voeren moet dan worden gedrenkt. De op deze wijze en met het normaal hooiration gevoede dieren vielen in het begin iets af, doch herstelden zich spoedig. Wat voedingswaarde aangaat, werd aangenomen, dat bij middelmatige qualiteit 900 gram gerst of 840 gram maïs met 1000 gram haver overeenkwamen.

Haver vormt echter, niettegenstaande het gering gehalte aan voedende stoffen, verreweg het beste krachtvoeder, wat toe te schrijven is aan den rijkdom aan eiwit en vet, de gemakkelijke verteerbaarheid daarvan en de prikkelende werking, die de spitse kafjes op den maagwand uitoefenen. Wil men dus haver geheel door ander koren vervangen, dan moet van dit laatste niet slechts de zelfde hoeveelheid als van haver worden gegeven, maar deze ter vervanging van de ontbrekende, als maagvulling gewenschte kafjes, door toevoeging van haksel worden verhoogd.

B. DE CONCENTRATIE VAN HET BEZETTINGSLEGER.

Van de voor de bezetting der Donauvorstendommen aangewezen

legerdeelen was het 4^e legerkorps (3 inf^{ie}.- en 1 cav^{ie}.-div.) in de gouvernementen Wolynië (tusschen Pripet en Boeg), Podolië (op den oostelijken oever van den Dnjestr) en Kiew gedислоqueerd. Dit korps stond onder den commandant van het operatieleger, Veldmaarschalk PASKIEWITSCH en in aangelegenheden, den provianddienst betreffende, onder den fungeerenden Generaal-Intendant TICHANOWSKY. Het 5^e legerkorps echter, dat garnizoen hield in Bessarabië en langs de Zwarte Zee, stond onder het Ministerie van Oorlog en ontving de bevelen nopens de verpleging van het proviand-departement van dat ministerie. Van dit korps nam slechts 1 inf^{ie}.- en 1 cav^{ie}.-divisie, zoodat de artillerie, aan de bezetting deel; 1 inf^{ie}.-divisie bleef te Odessa en de 3^e inf^{ie}.-divisie te Sebastopol.

In Februari 1853 mobiliseerden het 4^e en 5^e legerkorps. Hierop volgde de concentratie van het 4^e korps in Podolië, vanwaar het in het einde van Mei naar de aan de Proeth gelegen plaatsen Skuljani en Leowo in beweging werd gesteld. Om laatstgenoemde plaats verzamelden zich in het begin van Juni ook de voor de bezetting aangewezen deelen van het 5^e korps. Ter versterking van het bezettingsleger, dat onderdeel uitmaakte van het operatieleger onder PASKIEWITSCH, werden bovendien zes regimenten Donsche Kozakken naar Tiraspol gezonden.

Gelijktijdig met het concentreeren van de troepen moest de verzameling van verplegingsvoorraden in het concentratiegebied en tot het inrichten van de basis aan de Proeth worden ingeleid.

Terwijl het Ministerie van Oorlog voor het 5^e korps had gezorgd, had PASKIEWITSCH de concentratie van het 4^e korps geleid en ten slotte GORTSCHAKOW, de commandant van het bezettingsleger, de regelingen getroffen voor het binnenrukken in de Donauvorstendommen.

Gaan wij na, wat resp. door het M. v. O., PASKIEWITSCH en GORTSCHAKOW werd verricht.

1°. Het M. v. O. legde magazijnen aan te Kiesjinev, waar voor twee maanden voornamelijk beschuit en slachtvee voor 70.000 man, en te Leowo, waar voor 20 dagen voor 30.000 man en 4 dagen haver voor 18.000 paarden werden geborgen (zooals vermeld, zorgden de troepen, als regel, zelf voor fourage).

Te Skuljani werd geen voorraad verzameld, welk verzuim niet lang ongestraft bleef.

Voorts werd den generaal-gouverneur van Nieuw-Rusland (Zuid-Rusland tusschen Boeg en Don) in Maart opgedragen een mobiel magazijn te vormen, waarvoor Bessarabië 4800 tweespannige ossenvoertuigen moest leveren. Dit magazijn moest in 4 halfbrigaden à 4 compagnieën worden verdeeld en zou eene maand proviand en wijn voor 70.000 man bevatten. Per voertuig werd per dag een bedrag uitgekeerd van 60 kopeken zilver (f 1,14), waaruit de voerman zich en zijn span moest voeden.

2°. De maatregelen van PASKIEWITSCH omvatten uitrusting en verpleging van het 4^e korps.

De troepentrein werd belangrijk uitgebreid, zoodat de troepen, boven en behalve 6 dagen voorraad, waarmede zij volgens voorschrift moesten zijn uitgerust, nog voor 2 dagen konden bergen. Om bij gebrek aan hooi voor groen voeder te kunnen zorgen, werd op ieder troepenvoertuig eene zeis medegevoerd. De verplegingsmaatregelen bleven aanvankelijk tot Podolië beperkt, waar de gouvernementsmagazijnen en een nieuw aangelegd magazijn voor de troepen voldoende voorraad bevatten.

De verpleging, noodig voor de troepen na vertrek uit het concentratiegebied, werd bij het proviand-departement van het Ministerie van Oorlog aangevraagd; daar dit echter, zooals reeds werd opgemerkt, te Skuljani, waarheen zich het grootste deel van het legerkorps begaf, niets aan verpleging had verzameld, verzocht het den maarschalk ook de verdere zorg voor de verpleging van het 4^e korps, tijdens het verblijf aan de Moldavische grens, op zich te nemen.

Dit was, gelet op den weinigen, beschikbaren tijd, geen gemakkelijke taak, daar alleen kon beschikt worden over de op ruim 200 KM. van Skuljani verwijderde magazijnen van Podolië. Het transport van ruim 33.000 HL. meel en 3.300 HL. grutten naar Skuljani vereischte, daar heen- en weerrijden wegens den korten tijd bij den grooten afstand was uitgesloten, 4400 voertuigen van 8¹/₂ HL. laadinhoud, waarvan het bijeenbrengen in eene reeds zoozeer door de troepen in beslag genomen streek op groote bezwaren stiet. Bovendien werden de kosten voor het op deze wijze, met veel moeite, naar Skuljani vervoeren van 2 maanden verpleging voor 32.000 man door de aanzienlijke transportgelden buitengewoon verhoogd.

Het resultaat van de door het Ministerie v. Oorlog en PASKIEWITSCH getroffen maatregelen was het verzamelen van meer dan 3 maanden voorraad voor het bezettingsleger in de basismagazijnen van Bessarabië.

3°. GORTSCHAKOW ging terstond over tot het vormen van zijn administratieve staf en het organiseeren van het mobiele magazijn. De tot generaal-intendant van het bezettingsleger benoemde Generaal SATTLER (vroeger generaal-proviandmeester van het operatieleger) beschikte slechts over één ambtenaar en twee schrijvers, terwijl van het mobielmagazijn tot den 9^{en} Juni slechts ééne halfbrigade te Leowo was gevormd. Verbetering was dus dringend noodzakelijk.

Aan het proviand-commissariaat van het 4e korps werd nu gelast steeds bij den staf van den legercommandant te blijven, om ook voor de verplegingsaangelegenheden van het geheele bezettingsleger te zorgen. Dit commissariaat was evenwel niet compleet, daarom werden troepenofficieren voor den verplegingsdienst aangewezen, tot aanvulling zou hebben plaats gevonden door aankomst van eenige intendance-ambtenaren.

De vorming van het mobiele magazijn was, vooral wegens gebrek

aan militair kader, niet gelukt. Met spoed moest nu worden gezorgd te Kiesjinev twee en te Skuljani ééne halfbrigade samen te stellen. Tot commandanten der halfbrigaden en compagnieën werden te recht, omdat deze treinen geheel uit gerequireerde voertuigen met burgervoerlieden bestonden, officieren aangewezen.

Op GORTSCHAKOW's last werd ook eenige verandering gebracht in de groepeerings der voorraden, o. a. liet hij 65.500 KG. beschuit van Kiesjinev naar Skuljani verplaatsen.

Ten slotte werd de verplegingsuitrusting der troepen geregeld; met het oog op de moeilijkheden, betreffende het bakken van brood in de Donauvorstendommen, werd meel meestal door beschuit vervangen. Daardoor kon het 5^e korps, dat over den normalen troepentrein beschikte, in plaats van 10 (4 dagen bij den man, 6 dagen op de proviandwagens) 11 dagen en het 4^e korps, waarbij deze trein was uitgebreid, zelfs 13 dagen proviand medevoeren.

Bij het binnenrukken in de Donauvorstendommen bevatte voorts het mobiele magazijn 20 dagen voorraad aan meel (beschuit) en grutten, terwijl in de basismagazijnen ruim 2 maanden proviand was opgeslagen.

C. HET BINNENRUKKEN IN DE DONAUVORSTENDOMMEN.

Den 3^{en} Juli ging de voorhoede de Proeth over en bereikte den 15^{en} Boekarest. Om het marcheeren en verplegen te vergemakkelijken, werd het gros in groepen in de richting van Boekarest verplaatst. Omstreeks midden Augustus stond het leger met de hoofdmacht om genoemde stad en met kleinere detachementen in Klein-Walachije (het W.-deel van Rumenië) en aan den Beneden-Donau nabij Ismail en Kilia langs den Donau over eene uitgestrektheid van ruim 600 KM. gegroepeerd.

De verpleging werd door eene, tijdens de concentratie aan de Proeth gegeven instructie geregeld. In verband met daarin vervatte bepalingen werden toegepast:

1°. Aanschaffing van voorraden in Rusland door de legerintendance en toevoer naar de troepen of naar aangewezen tijdelijke magazijnen.

2°. Benutting van de middelen des lands tegen vastgestelde vergoedingen door tusschenkomst van de burgerlijke autoriteit. De verplegingsartikelen werden daarbij, of door deze autoriteit in de door de intendance aangewezen plaatselijke magazijnen gebracht, waaruit de verstrekking aan de troepen plaats had, of wel de troepen haalden bij de inwoners het benodigde af, op aanwijzing van den bij ieder troependeel daartoe ingedeelden ambtenaar.

3°. Aankoop door de troepen tegen baar geld volgens vastgestelde prijzen.

Meel, grutten, fourage en hout werden in den regel op de onder 2 genoemde wijze verkregen, ofschoon vrije aankoop dikwijls doelmatiger bleek.

Omtrent de prijzen en hoeveelheden der verplegingsartikelen in de verschillende deelen van het land werden door GORTSCHAKOW inlichtingen ingewonnen bij de tijdens de concentratie naar Kiesjinev ontboden Russische consuls.

Vleesch en wijn moesten de troepen zelf aanschaffen en, om de verpleging zooveel mogelijk te verzekeren, in geval het land niet voldoende opleverde, werden 3 halfbrigaden van het mobiele magazijn uit Leowo onmiddellijk achter de voorhoede afgezonden, om te Birlat, Tekuciu en Focsani marschmagazijnen te vestigen.

Daar, zooals reeds vermeld, de verstrekking van beschuit moeilijkheden zou opleveren, werd van het beschuitration $\frac{1}{3}$ gedeelte door 0,1 KG. vleesch vervangen.

Aan de stad Boekarest werd eene levering van beschuit opgedragen, terwijl te Birlat, Tekuciu en Focsani, in aansluiting aan de aldaar te vestigen marschmagazijnen, bakkerijen moesten worden ingericht.

Het bouwen en bakken werd opgedragen aan eene brigade (6 bataljons, 6 eskadrons en 16 vuurmonden) van het 5^e korps, die aan de Sereth achterbleef. Deze brigade onderhield de verbinding tusschen het bezettingsleger en de basis aan de Proeth, terwijl de commandant het bevel voerde over alle in den rug van het leger zich bevindende inrichtingen en transporten. Het bestemmen van zulk eene troepenmacht, n.l. $\frac{1}{7}$ van de sterkte der bezettingstroepen, voor etapendienst gaf aanleiding tot versnippering van krachten, terwijl voor dezen dienst de troepen der Vorstendommen, ter sterkte van 6 bataljons, 3 eskadrons en 14 vuurmonden, voldoende zouden zijn geweest.

D. DE WINTERVELDTOCHT AAN DEN DONAU.

Den 28sten October en den 4^{en} November traden de Turken bij Widin en Oltenitza offensief op, daarom werd het bezettingsleger versterkt met het 3^e legerkorps, dat met de voorste deelen den 6^{en} December te Skuljani aankwam. Eene verschuiving der strijdmacht in westelijke richting volgde. De totale sterkte bedroeg toen 150.000 man.

Met het intreden van den oorlogstoestand kwam ook de verplegingsdienst voor geheel andere toestanden te staan. De bezettingstroepen hadden door hun langdurig verblijf in de Vorstendommen de middelen des lands reeds voor een groot deel benut. Aan de leveringen was meer en meer het karakter van requisitie gegeven door vaststelling der prijzen (de bij het binnenrukken geldende marktprijzen), door het te zeer uitputten van de het dichtst bij de troepenverblijfplaatsen gelegen streken en door onregelmatigheden bij het gebruiken van bons en bij het betalen van vergoeding. Doordat nu steeds minder verpleging beschikbaar kwam ging GORTSCHAKOW over tot het doen van aanschaffingen door tusschenkomst van aannemers.

Ofschoon aan deze methode groote bezwaren verbonden waren, o. a. de omstandigheid, dat de leveranciers tot het bedingen van

hooge prijzen een koren-trust trachtten te vormen, gelukte het SATTLER van Russische aannemers de noodige verpleging te betrekken tegen vrij gunstige prijzen en daardoor twee halfbrigaden van het mobiele magazijn tot het voorjaar te kunnen wegzenden, wat noodig was, daar een groot aantal der paarden ziek was geworden en tijd noodig had, om weder op krachten te komen.

Van beslissenden invloed op den aard der verplegingsmaatregelen was ook de vraag of men Bulgarije zou binnenrukken, dan wel eene verdedigende houding zou aannemen op den linker Donau-oever. Daar eene beslissing daaromtrent niet spoedig volgde, werden te recht maatregelen genomen voor de verpleging in het moeilijkste geval, n.l. voor het offensief. Zoo werden leveringscontracten gesloten om in het benodigde tot 1 Mei te voorzien. Eene hoeveelheid meel van 230.000 HL., benevens de benodigde grutten, te zamen vormende de behoefte voor 4 maanden voor 100.000 man, werden bovendien aangeschaft, zoodat in de behoefte was voorzien tot September. Deze voorraden kwamen voor een deel te Boekarest en overigens in de magazijnen nabij de Sereth n.l. te Birlat, Tekuciu, Focsani en Buzeu. Genoemde magazijns-plaatsen lagen gunstig voor een offensief over den Donau bij of beneden Hirsowa en zouden, in geval van defensiet optreden, bij eene tusschenbasis aan de Sereth van veel belang kunnen zijn. De nabij de reeds genoemde marschmagazijnen ingerichte bakkerijen konden, daar de troepen tijdens de inkwartiering zelf brood bakten, worden gemist, doch waren van belang, om met het oog op een offensief naar Bulgarije groote hoeveelheden beschuit in voorraad te kunnen hebben.

(Wordt vervolgd.)

Eenige opmerkingen naar aanleiding van de artikelen van den Kapitein der Artillerie J. L. Ranneft in »De Militaire Spectator«, onder het hoofd »Herbewapening onzer kustforten«, en voorts over het gesprokene in de vergadering der Vereeniging ter beoefening van Krijgswetenschappen op 13 Januari j.l. te 's-Gravenhage gehouden over het onderwerp: „Overgave der kustverdediging van de Landmacht naar de Zeemacht“.

DOOR

L. J. QUANT,

Luitenant ter Zee 1ste klasse.

(Vervolg en slot van blz. 290.)

Bij de behandeling van het eerste punt, het herzien onzer verouderde kustbewapening, schaar ik mij, wat het kalibervraagstuk betreft, aan de zijde van den Schrijver.

In hoofdzaak geeft schrijver eene waarschuwing, om toch vooral geen minderwaardig materieel aan te schaffen, doch te bedenken, dat hetgeen nu wordt aangeschaft, weer 25 jaar zal moeten dienen; zich dus niet blind te staren op cijfers, waarmede men nu kan aantoonen, dat op *dit* oogenblik kanonnen van 28 cM. L/45 voldoende zullen zijn, maar in de toekomst te zien en te begrijpen, dat al was het eens waar, dat die vuurmonden nu nog voldoende zouden zijn, men dan toch zeker voor de volgende 25 jaren nog een slag om den arm moet nemen en geschut van meer vermogen zal moeten aanschaffen.

Ik ben het met hem eens, dat, al behoefde men zelfs niet eens in de toekomst te zien, dan toch op het oogenblik kanonnen van 30,5 cM. L/45/50 in enkele koepelforten noodzakelijk zijn, zonder dat men zich te veel laat medeslepen door het »pantser doorboren«. Het fort aan den Hoek van Holland b.v. zou desnoods *iets* minder zwaar bewapend kunnen worden,¹⁾ doch te Helder en IJmuiden liggen de kwetsbare punten, zooals successievelijk Marinewerf en haven, en sluizen, betrekkelijk zoo dicht achter de hen beschermende forten, dat deze laatste den vijand zoo ver mogelijk weg moeten houden.²⁾

1) Met het oog op de zoo zeer gewenschte eenheid van munitie, reserve-deelen, enz., waarop ik later terug kom, zou ik daar echter de zelfde vuurmonden willen, als te Helder, IJmuiden en ook Vlissingen.

2) Bij „pantser doorboren” denke men toch niet alleen aan de waterlijn en verwarre dit dus niet met in den grond boren. Alle vuurmonden en haast al het bedienend personeel staat achter een pantser van de zelfde dikte. Elk stelsel, opgebouwd op het begrip „in den grond boren” is, doordien dit een uiterst toeval is, verkeerd, doch wil men het schip het zwijgen opleggen, dan moet men toch door zware pantseringen heen.

Dikwijls hoort men de redeneering, dat, doordien men aan den wal de pantsering zooveel zwaarder kan maken dan aan boord, in verband met het gewichts-vraagstuk, men het daarachter geplaatste geschut van iets minder vermogen (hetzij kleiner kaliber of minder lengte) mag nemen, ook omdat de trefzekerheid van af den wal zooveel grooter is dan van boord. Ik vermeen, dat men, door het volgen van die redeneering, te veel het oog heeft op het gevecht tusschen schip en fort en daarbij uit het oog verliest, dat men daardoor aan de schepen de gelegenheid geeft het fort wat dichter te naderen, waardoor zij b.v. te Helder en IJmuiden de bovengenoemde kwetsbare punten met succes onder vuur zullen kunnen nemen, hetgeen zij niet of minder gemakkelijk zouden kunnen doen, wanneer men niet te veel gestaard had op het gevecht tusschen fort en schip, uit het oogpunt wie nu de sterkste zou blijken te zijn, doch meer aandacht had geschonken aan de reden, waarom men die forten noodig heeft geoordeeld, n.l. het achterland.

Daar waar de *practische* trefkans van een op een fort opgesteld kanon zooveel grooter is dan van eenig aan boord opgestelden vuurmond behoeft men zich toch aan den wal niet te veel te laten leiden door het feit, dat blijkbaar de vuurmonden L/45 en L/50 kaliber, niettegenstaande de grootere aanvankelijke snelheid, wat meer spreiding hebben dan die L/40.

De kanonnen van De Zeven Provinciën zijn onder meer op die gronden nog altijd maar 42 $\frac{1}{2}$ kaliber lang; in het buitenland heeft men zich daardoor, wat aangaat het scheepsgeschut, zelfs niet laten weerhouden en Duitschland plaatst nu aan boord van zijn nieuwste schepen kanonnen van 28 cM. L/45 kaliber.

Blijkbaar is het met die mindere trefkans nog niet zoo erg gesteld en zeker zal dat aan den wal minder op den voorgrond treden dan aan boord. Is het dus wellicht te billijken, dat men aan boord wat opoffert van het vermogen van het geschut ter wille van de trefzekerheid, *hetgeen ik blijf betreuren*, aan den wal gaat dat toch weer zooveel minder op en komt daar het vermogen nog meer op den voorgrond.

Ik onderschrijf dan ook volkomen de door den Kapitein RANNEFT getrokken conclusie, n.l. dat de beste en *op den duur goedkoopste* bewapening voor enkele nieuw te bouwen forten, die de open zee moeten bestrijken, zal zijn 30,5 cM. L/45 à 50.

Het eenige, waarin ik het met den Schrijver niet eens ben en hem bijzonder optimistisch vind, is weer het oogenblik, dat hij het praktische vuren bespreekt. 1) Gaarne geef ik hem toe, dat de trefkans van

1) Over dat optimisme, *niettegenstaande de weinige raakschoten, welke met de oorlogsladingen op betrekkelijk geringen afstand worden behaald* (zie bijlage II^a en II^b der April-aflivering no. 8), nog het volgende.

Toen ik indertijd bij het bezichtigen van een fort aan, een aan alles merkbaar, zeer ontwikkeld, hoog staand onderofficier, belast met de afstandmeting, enz. de vraag stelde: Hoe doet Ge nu, wanneer het eerste schot, waarbij

af een varend schip op een afstand van 9 à 10 KM. op een koepelfort uiterst gering is, doch geenszins ga ik met hem mede, dat omgekeerd het fort op dien afstand op een modern slagschip 50% treffers heeft; zulks is waar, wat aangaat de practische breedtespreiding, ik wil daar zelfs in sommige gevallen, als het schip haar breede zijde naar den wal gekeerd heeft, wel 100% voor uittrekken. De hoogtespreiding is echter oorzaak, dat men op die afstanden nog geen 50% theoretische trefkans heeft. Een modern schip met inbegrip der tot hoogte herleide breedte, kan men toch als maximum op 10 M. rekenen; het treffen der enkele hoogere punten heeft meestal geen invloed. De spreiding-gegevens der kns. van 28 cM. L/40, waarover ik beschik, zijn vertrouwelijk, dus kan ik hier geen getallen noemen, doch bij die vuurmonden is alsdan de theoretische hoogte-trefkans op 10 KM. al iets lager dan 50% bij de langere vuurmonden, hoe vreemd dit ook klinkt, wordt de spreiding nog iets grooter.

Hierbij zijn vrij belangrijke fouten in afstand zelfs onvermijdelijk, ook bij de allerbeste BARR AND STROUD afstandmeters, weersinvloeden, enz., nog buiten beschouwing gelaten, en neemt men dan ook algemeen aan, dat de practische trefkans op groote afstanden ongeveer 1/4 is der theoretische. Het getal 50% is dan toch voorzeker wel erg optimistisch genomen, ook al zou de deeler 4 wat pessimistisch zijn.

Voorts zegt de Schrijver daar ook in het vuur van zijn betoog, dat hij »bij gunstig treffen met de machtige half-pantsergranaten« eenige moderne slagschepen in den grond zal boren.

Eerst dacht ik, dat het eene Schrijffout was en dat de Schrijver bedoelde »pantsergranaten met kap«, daar toch half-pantsergranaten alleen de bedoeling hebben om door weinig weerstandbiedende doelen of lichte pantseringen heen te dringen, alvorens te springen. Na het lezen der Januari-aflevering begrijp ik echter, dat de Schrijver de halfpantsergranaten werkelijk wil bezigen, om het schip in den

zoo nauwkeurig mogelijk alle correcties zijn gebruikt, vóór het doel aanslaat? was het antwoord: »Dat is niet te hopen; als alle correcties goed zijn en ik heb mijn afstandmeter zuiver ingesteld, dan zal het eerste schot wel raak zijn«. Waar komt nu zoo'n optimisme vandaan, daar de weinige practijk, die zoo iemand, niettegenstaande zijn vele dienstjaren, heeft, hem toch in elk geval anders geleerd moet hebben. Vermoedelijk bedoelde hij dan ook, dat hij dat verwachtte, als eenmaal het betere geschut er zal zijn. De kans, dat het eerste schot direct raak is, zal wel altijd hoogst gering blijven. Aan het observeeren der aanslagen en het daaruit trekken van conclusies dient dan ook bijzonder veel aandacht te worden geschonken. Voor een fort op Kijkduin zou ik zeker telefoonposten plaatsen b. v. te Zanddijk of Falga. Zij zouden bij het inschieten zeer veel goede diensten kunnen bewijzen. Aan boord plaatst men dien post zoo hoog mogelijk in de mast. In verband met de groote afstanden blijft dat echter een matig hulpmiddel, waaraan men te gemoet tracht te komen door het verstrekken van de beste soort kijkers.

grond te boren. Halfpantsergranaten, ook al voorziet men ze van een kap, zijn toch gewone granaten, voorzien van een bijzonder geharden kop en veelal van eene buis, welke zóódanig is ingericht, dat zij de granaat niet oogenblikkelijk bij het treffen doet springen, maar haar de gelegenheid biedt eerst door een weinig weerstandbiedend doel of eene lichte pantsering heen te dringen en dan binnen in het schip te springen (zonder die buis schijnt het zelfde effect verkregen te worden). Haar groote kracht blijft dus hare *springuitwerking en niet haar doorboringsvermogen*. Tegen het zware verticale boordpantser op de waterlijn zal hare uitwerking dan ook gering zijn, in elk geval ver achter staan bij de speciaal daarvoor bestemde pantsergranaten met kap. De naam *halfpantsergranaat* geeft het reeds aan. Alleen een toevalstreffer, bij zwaar slingerend schip, onder het verticale pantser zou bijzonder veel uitwerking hebben, doch dan ook van eene gewone granaat. Toch zou ik elken fortcommandant, die op 9 à 10.000 M. zijn vuur laat openen, om de schepen op afstand te houden, raden daarvoor gewone of halfpantsergranaten te gebruiken en niet te veel vast te houden aan het boekje, waarin wellicht staat, dat bij normaal treffen het arbeidsvermogen van de pantsergranaat met kap zóó groot is, dat zij het verticale pantser van het doel wel zou kunnen doorboren. De vijand zal zich eerder genoodzaakt zien terug te gaan voor alle springstukken, dan voor dien toevalstreffer op de waterlijn. Het fort *moet* echter op een gegeven oogenblik, over het grootst mogelijke arbeidsvermogen kunnen beschikken, eensdeels om door den moreelen indruk den vijand wat verder weg te houden, ¹⁾ anderdeels om een toch opdringenden vijand op bekwamen afstand tegen te houden. Moge het al waar zijn, dat op dien afstand b.v. 8000 M. het kanon van 28 cM. L/45, volgens het berekende doorboringsvermogen bij *normaal* treffen, thans door het pantser van elk modern slagschip zal heengaan, dan is dat in de naaste toekomst ook het geval met de pantsergranaten van 30,5 cM. L/45 à 50, waarbij bovendien nu reeds de kans van slagen zoo belangrijk veel grooter is, daar die projectielen bij *minder normaal* treffen dan toch nog zullen doorboren, en uit dat oogpunt beschouwd, de kans op een treffer, die doorboort, belangrijk grooter wordt.

Men verwijte mij nu niet, dat ik *alléén* aan «doorboren» denk, ik zou slechts zelden van de pantsergranaat gebruik willen maken, doch ik houd in het oog, dat men er toch rekening mede moet houden, en men alsdan niet moet nemen het benoodigde arbeidsvermogen, in verband met de pantserdikte van het gordelpantser, doch, daar normaal treffen zoo zelden zal voorkomen, men een grooten reservefactor moet nemen voor het theoretisch benoodigde arbeidsvermogen,

1) Elke commandant van een blokkeerend of ander vijandelijk schip zal, wat aangaat het op afstand blijven, rekening houden met het kaliber van het geschut, dat hij tegenover zich krijgt.

en men uit dat oogpunt m.i. zeer verkeerd zou doen, zich nu te vreden te stellen met kns. van 28 cM. (Zie noot, blz. 316.)

Alleen financieele redenen zouden er den doorslag toe kunnen geven, doch dan bedenke men ook, dat »goedkoop« dikwijls »duurkoop« is.

Ik voeg mij dan ook geheel bij hetgeen Kapitein RANNEFT daaromtrent zegt: »men make zelfs op de bewapening van 30,5 cM. L/45 à 50 nog een voorbehoud om desnoods, wanneer tijdens den bouw der forten door verbeterde constructie het vermogen der zware vuurmonden nog mocht worden verhoogd, daarmede rekening te kunnen houden«.

Bovendien houde men in het oog, van welke onschatbare waarde het is, dat er eenheid bestaat in constructie, in munitie, in alle reserve-deelen, enz., waaraan een klein land zoo bijzonder de aandacht moet wijden, daar juist het houden van groote reserve-voorraden, voor allerlei vuurmonden, zeer veel geld kost. Door nu direct een stapje verder te gaan, dan wellicht het oogenblik eischt, zal men zich van die eenheid langer verzekerd weten.¹⁾

Besluit men dan vroeger of later nog eens tot het bouwen van grootere schepen voor de verdediging onzer koloniën, wat er op den duur m.i. toch van komt, dan plaatse men daar aan boord de zelfde soort kanonnen, met de zelfde munitie, en kan men dan wellicht nut hebben van den vooruitzienden blik van enkele jaren terug.

Ik geef dadelijk toe, dat men moeilijk meer dan enkele jaren vooruit kan zien, doch in dit geval kan men toch eenige voeling met deze beide plannen houden, al kan men zich tot niets binden.

Wat nu verder het artikel van Kapitein RANNEFT aangaat, zou ik alleen nog willen opmerken, dat de Schrijver wat weinig rekening houdt met de duurzaamheid der nieuwe vuurmonden; wellicht omdat dit bij het oude bestaande geschut altijd buiten beschouwing kon gelaten worden. Hij geeft op 9 à 10 KM. afstand reeds een bijzonder

1) De Majoor van den Generalen Staf F. DELL zegt in het tijdschrift »Mavors« onder het hoofd «Nieuwe kustforten»: Daar de meeste zeemogendheden hun plannen voor aanbouw voor geruimen tijd hebben vastgelegd, behoeven wij, dunkt ons, *in de eerste 20 jaren geen rekening te houden met dikkere pantsers dan die van 305 mM. K.C.*

Als men 20 jaar geleden ook zoo geredeneerd heeft, is het begrijpelijk, dat nu de toestand zoo slecht is. Uit den huidige toestand mag men haast wel opmaken, dat men toen voorzeker meer in de toekomst heeft gezien, anders zou men nu nog achterlijker moeten zijn. Behalve de dikte zou het soort van materiaal en de bewerking daarvan dus volgens den Schrijver ook 20 jaar moeten stil staan. Ik betwijfel dat sterk en de conclusie van den Majoor DELL, om aan de hand daarvan nog lichter geschut te nemen, dan het regeeringsvoorstel, is daarom m.i. verkeerd, terwijl zijne overige beschouwingen m.i. zoo bijzonder juist zijn.

geforceerd snelvuur af, n.l. 70 à 90, laat ik dus zeggen 80, schoten per half uur met 2 kanonnen, aldus per kanon 40 schoten. ¹⁾

Wanneer dus de vijand deze tactiek volgt, dat hij zich een keer of drie telkens gedurende een half uur met enkele oude slagschepen, waaronder desnoods een paar ingehuurde stoomschepen, op een 10 KM. afstand van het fort ophoudt, dan zullen de verschillende kanonnen elk ongeveer 120 schoten hebben gedaan, en deugt daarna geen enkele vuurmond meer; de trefzekerheid is althans belangrijk verminderd en zal daarna met reuzenschreden achteruit gaan. Dan zal het den vijand heel wat gemakkelijker vallen, het fort geheel tot zwijgen te brengen. In de Bepalingen der Artillerie der Marine wordt aangegeven, dat de kanonnen van 28 cM. L/42¹/₂ 155 schoten (als een minimum) kunnen afgeven; daarna is men van de trefzekerheid niet meer verzekerd; voor kanonnen van 30,5 cM. schijnt men maar 100 schoten te garandeeren.

Nu begrijp ik wel, dat geen enkel *practisch* kustartillerie-officier op zulke afstanden, een zoo vlug mogelijk snelvuur zal afgeven, doch ik wijs er even op, dat een van de moeilijkste zaken voor eenig fortcommandant nog zal zijn, oordeelkundig rekening te houden met de duurzaamheid van zijn geschut.

Bij het kaliber- en lengte-vraagstuk zal dat voorzeker wel de grootste rol gespeeld hebben. In het buitenland ziet men dan ook het kaliber nu weer hooger opvoeren, met minder lengte, ten einde een even groot arbeidsvermogen te verkrijgen bij minder aanvankelijke snelheid, om op die wijze het kanon meer te sparen. Nergens echter heeft die redeneering aanleiding gegeven, de kanons van 24 of 28 cM. L/45 te behouden. En evengoed, als ik vroeger gezegd heb, dat men met het aanschaffen van nieuw materieel en het toepassen van andere schietmethoden rekening moet houden met de ervaring bij onze eigen Marine opgedaan, zoo dient men, waar die eigen ervaring ophoudt, ook rekening te houden met de ervaring van grootere natiën, die zich in hoofdzaak uit in hare daden, en wanneer dan overal elders sinds jaren het geschut van 30,5 cM. zijn intrede heeft gedaan en de lengte zelfs aan boord reeds is toegenomen tot 50 kaliber (alle Engelsche slagschepen, welke na 1908 van stapel zijn geloopt, uitgezonderd de allernieuwste, die kanonnen van 34,5 cM. L/45 kaliber hebben), dan geloof ik, dat dat meer spreekt, dan alle geschriften en redeneeringen.

Wil men uit een oogpunt van duurzaamheid de lengte der vuurmonden niet te veel vergrooten, dan treedt de noodzakelijkheid voor het vergrooten van het kaliber nog meer op den voorgrond dan anders. Het lijkt mij daarom voor de hand liggend, dat 30,5 cM. kanonnen beslist noodig zijn en laat ik, alleen uit een oogpunt van

¹⁾ De vuursnelheden, voorkomende in de tabellen der firma KRUPP, zijn haast altijd zeer overdreven. Eene snelheid van 2 à 3 schoten per minuut met de kanonnen van 30,5 cM. (zie meergenoemd artikel van den Majoor DELL) komt praktisch niet voor.

duurzaamheid, in het midden, of deze 45 of 50 kaliber lang moeten zijn. Zou men verplicht zijn ze nog korter te nemen, dan zou wellicht het kaliber van 30,5 cM. nog te klein genoemd moeten worden. Nu weet ik zeer goed, dat het kaliber nog meer invloed op de duurzaamheid uitoefent dan de lengte, doch als men nu daarvoor èn kaliber èn lengte opoffert, dan gaat er te veel arbeidsvermogen verloren. Het is dan ook mijn innige overtuiging, dat alleen financiële redenen de oorzaken zijn van het regeerings-voorstel om kanons van 28 cM. L/45 te nemen en dan zou ook ik willen zeggen: Liever weinig, maar krachtig geschut, dan veel, maar minder vermogend.

Ik wil nu verder nog even spreken, over hetgeen de Kapitein RANNEFT zegt in de Januari-aflevering van »De Militaire Spectator« over de plaats van het nieuwe pantserfort voor de Stelling van den Helder, waarin ik *in het geheel niet* met den Schrijver kan meegaan. Hij wil n.l. het fort nòg meer om den Noord hebben als het bestaande fort Kijkduin en kiest daarvoor Kaap Hoofd. Dit is nu eenigszins in afwijking met de theorieën, verkondigd in het vroeger behandelde betoog, waarin ik zoo grootendeels met hem kon medegaan, n.l. dat dat zware koepelfort de schepen op grooten afstand moet houden. Wat hij dus heeft gewonnen op het regeeringsvoorstel door het zwaardere geschut, offert hij onmiddellijk weer op door de meer noordelijke ligging van het fort, en heeft hij dan ook eerst gesproken over eene beschieting van den vijand op 9 à 10 KM. afstand, voorwaar al ver genoeg, nu moet hij het vuur reeds openen op 11 à 12 KM.

De Schrijver, meer dan 10 jaar lang Commandant van het pantserfort de Harssens zijnde, kan de verdediging van het Marsdiep, reede en Malzwin niet als een secundair punt beschouwen en zoekt op de kaart naar het punt, waar alle zeewegen zoowat samenkomen, voor het plaatsen van zijn fort, n.l. het punt Kaap Hoofd.

Door Texelstroom of Malzwin kunnen geen schepen van eenige beteekenis de reede naderen; hij heeft dan ook het oog op eene vloot, waaraan het reeds gelukt is het Schulpengat te forceeren, hetgeen, wanneer men aan de versperringen denkt, gemakkelijker is, wanneer het fort op Kaap Hoofd staat dan bij eene meer zuidelijke plaatsing. Na het forceeren zal vermoedelijk noch Kijkduin noch Kaap Hoofd meer veel te vertellen hebben; als de vijand er zóódanig langs heeft weten te komen, dat hij nog krachtig genoeg is, het overige gedeelte der Stelling onder vuur te nemen en het wellicht op te nemen tegen het overgebleven gedeelte der vloot, dat zich in den Texelstroom zal hebben teruggetrokken, dan heeft hij dat eene kustfort ook wel tot zwijgen gebracht! De berekening van den Schrijver, dat het schootsveld van Kijkduin ten opzichte van Kaap Hoofd tot de helft wordt teruggebracht, is *onjuist*, terwijl het fort op Kaap Hoofd eene vloot veel langer gelegenheid geeft om onder den wal op te stoomen, zonder aan direct vuur bloot te staan dan een fort op Kijkduin. Men bestudeere daarvoor goed de hierbij

gevoegde kaart en vrage zich af, waarom een fort op Kijkduin een zoo beperkt schootsveld zou behoeven. Toch niet, omdat de tegenwoordige open batterij dat heeft? ¹⁾ Het gedeelte zeegebied, als men den Texelstroom, als anderszins, ook daaronder wil beschouwen, dat door Kaap Hoofd rechtstreeks, en door Kijkduin met indirect vuur ²⁾ of in het geheel niet te bereiken is, vergelijkte men met het zuidelijk gedeelte van het Schulpengat, dat van een nieuw te bouwen fort Kijkduin *rechtstreeks* en van Kaap Hoofd met *indirect* vuur zal moeten worden verdedigd, plus het feit, dat juist dáár de opmarsch begint, en de afstand tot de Marinewerf en de haven \pm 10 KM. bedraagt, het fort Kijkduin alsdan \pm 1500 M. dichter bij de vloot ligt dan Kaap Hoofd, terwijl de afstand dan nog maar \pm 8000 M. bedraagt. Eene vijandelijke vloot moet zich daar dus nimmer kunnen ophouden, hetgeen toch zeker beter gewaarborgd zal zijn door een fort te Kijkduin dan te Kaap Hoofd, *doch nog beter, indien het fort wordt gebouwd op \pm 1000 M. bezuiden Kijkduin*, daar alsdan geen groote schepen meer dicht onder den wal (8 M. diepte bij laag water) kunnen komen, zonder aan *direct* vuur te zijn blootgesteld, hetgeen met een fort op Kijkduin nog altijd mogelijk zal zijn. Aan eenig succes van indirect vuur op bewegende doelen geloof ik niet. (Zie schetskaartje.) (Die fout kleefde reeds aan het tegenwoordige fort Kijkduin.)

Alleen uit financieel oogpunt is Kijkduin te verdedigen, doordien men dan van de bestaande kazerneering en onderaardsche gangen met grachten kan partij trekken. Men aanvaardt dan echter een onnoodig groot landfront met eene onnoodig groote bezetting.

De reede moet worden beschouwd als een secundair punt der verdediging; en daar kan de vloot en o.a. de onderzeeboot zeer veel diensten bewijzen (zie daaromtrent het gesprokene door den Luitenant ter zee 1ste klasse Jhr. SCHORER in de vergadering der Marine-Vereeniging op 18 Februari j.l. te 's-Gravenhage gehouden).

Het koepelfort moet in de allereerste plaats dienen, om den vijand op bekwamen afstand te houden van de geheele stelling, om eene terugkeerende vloot *zoo spoedig mogelijk* en eene uitgaande vloot *zoo lang mogelijk* te kunnen ondersteunen. Het moet dus zoo zuidelijk mogelijk liggen, als met eene goede verdediging van de landzijde is overeen te brengen en *dan komt Kaap Hoofd zoo laat mogelijk* in aanmerking, en geloof ik, dat \pm 1000 M. bezuiden Kijkduin het

1) Heeft de Kapitein BOLOMEIJ daaraan wel gedacht bij zijn artikel in de Maart-aflevering van De M. S., alsmede aan eene beschieting door een het Schulpengat invarende vloot, gesteund door artillerievuur van af uiterton Molengat. De schilden geven slechts scherfdekking naar ééne zijde; het landfront wordt veel grooter.

2) Indirect vuur op varende doelen op groote afstanden is munitieverspillen. Ik hoorde laatst, dat S. meent, dat het 3e schot al raak zal zijn. Dat optimisme is onbegrijpelijk, zijn ervaring van direct vuur leert al anders. Toch hecht men daaraan nog eenige waarde.

meest geschikte punt is. Ik kan mij zeer wel begrijpen, dat er stemmen opgaan voor Falga, en dat de Kapitein der Artillerie HACKSTROH zelfs nog zuidelijker eene koepelfort met kns. van 21 cM. zou willen hebben; de drang, om zuidelijker te gaan dan Kijkduin, vind ik logisch.

Dien gedachtengang volgende, kan men dan het kaliber desnoods iets kleiner houden. Men kan echter niet te zuidelijk gaan, daar schepen bij de uiterton van het Molengat slechts 9 KM. van de stelling verwijderd zijn. Men dient daarmede dus ook rekening te houden en voorts met de verdediging *bij nacht en slecht zicht*. Bij eene plaatsing van een fort, zooals Kapitein HACKSTROH zich dat zou wenschen, kunnen de diepst gaande schepen, die het Schulpengat kunnen bevaren, op 5000 M. afstand van het fort passeeren. Doen zij dit bij het aanbreken van de schemering, dan zijn zij het fort al voorbij, vóór zij opgemerkt worden, of zullen in elk geval maar zeer kort en op vrij grooten afstand aan het vuur dier kanonnen bloot staan. Torpedobooten en kleinere vaartuigen kunnen op nog grooteren afstand blijven; bovendien houde men in het oog, dat de werkings-sfeer van zoeklichten geringer is, dan men gewoonlijk denkt. De zoeklichten, die op onze oorlogsschepen staan, vinden bij bijzonder mooi zicht torpedobooten op 1500 Meter; het minste, wat aan het weer mankeert, doet deze afstand belangrijk verkleinen. Een zeer mooi zoeklicht, ergens in onze Koloniën opgesteld, met een diameter van 110 cM. belichte torpedobooten *bij hooge uitzondering* op 3000 M., groote schepen op 5000 M. (Men denke hieraan te Vlissingen.)

Hoe de Kapitein RANNEFT echter naar Kaap Hoofd wil verhuizen, is mij alleen verklaarbaar, doordien hij, door zijne langdurige plaatsing op de Harssens, te veel waarde is gaan hechten aan de verdediging van Texelstroom, Malzwin en reede. Draaide hij de rollen om en plaatste hij op Kaap Hoofd de betonbatterij met enkele snelvuurkanonnen van 24 cM. L/40 à 45 in plaats van te Kijkduin, dan zou ik mij gaarne aan zijne zijde scharen; de batterijen Erfprins, Vischmarkt, Oostbatterij en Wierhoofd zouden dan, als van geen nut meer zijnde, geslecht kunnen worden. De voordeelen, die de Schrijver verder opnoemt, blijven ook dan even goed bestaan en naar mijne meening zou veel meer effect kunnen worden verkregen. Nog ééne vraag zou ik willen stellen: hoe denkt de Kapitein RANNEFT torpedobootjagers en kleinere snelle vaartuigen, die de mijnversperringen zullen willen opruimen, tegen te houden? Hij ruimt alles op (zie globale kostenberekening, voorkomende in de Januari-aflevering van De M. S.) en behoudt aan de zeezijde 4 kns. van 30,5 cM. L/50 en 3 oude kns. van 24 cM. L/35. Deze vuurmonden zullen dus ook tegen die kleine vaartuigen gebruikt moeten worden, zoowel overdag als 's nachts. Waar is de absoluut onmisbare snelvuurbatterij van een betrekkelijk groot aantal kanonnen van \pm 10,5 cM. of wellicht iets grooter? De Luitenant ter zee 1ste klasse Baron VAN ASBECK heeft naar aanleiding van de stukken van den Kapitein RANNEFT

de vraag gesteld: »Is de tegenwoordige kustfortartillerie-officier, wat aangaat de trefzekerheid van scheepsartillerievuur, wel voldoende onderlegd?» Mij dunkt die vraag is niet ongegrond geweest, al zou ik haar minder algemeen gesteld hebben.

Ik eindig hiermede mijne opmerkingen naar aanleiding der artikelen van den Kapitein RANNEFT. Mocht de schrijver er toe willen overgaan, mij hierop te antwoorden, dan zou ik hem beleefd in overweging willen geven ook de Mei-aflevering van het Marineblad te willen lezen, waar ik over het zelfde onderwerp nog een ander artikel heb doen opnemen.

Zij, die geroepen zullen zijn, hun stem over het wetsontwerp uit te brengen, zullen door het voorgaande wellicht een anderen blik op de zaak hebben gekregen, dan na het lezen der hun toegezonden stukken van den Kapitein RANNEFT.

Waren het de stukken van Kapitein RANNEFT die mij deden besluiten de pen ter hand te nemen, nu ik dit eenmaal gedaan heb, wil ik het onderwerp »Overgave der kustverdediging, voor zoover, deze bestemd is om het tegen vijandelijke schepen op te nemen, van de Landmacht aan Marine«, gaarne nog nader behandelen.

In de vergadering der Vereeniging van Krijgswetenschappen, den 13^{en} Januari j.l. te 's-Gravenhage gehouden, heeft de hooggeachte inleider van dien avond, de Luitenant-Kolonel der Artillerie W. F. POP, zijne denkbeelden omtrent die plannen uiteengezet en hebben na hem enkele sprekers daarover hun licht doen schijnen, zoodat men uit de verslagen dier vergadering wel eenige conclusies kan trekken, omtrent hetgeen men in het algemeen bij de Landmacht over de aanhangige plannen denkt. Daar ik die vergadering tot mijn leedwezen niet heb bijgewoond, heb ik aan de daar gehouden discussie geen deel kunnen nemen, hetgeen bovendien, ook al in verband met den beperkten tijd van 10 minuten en voorts door het onvoorbereide, altijd iets vaags blijft. Een schriftelijk antwoord kan altijd zakelijker zijn. Helaas, is het zelfde onderwerp in de later eveneens te 's-Gravenhage gehouden vergadering der Marine-Vereeniging, wegens het late uur niet meer ter sprake gekomen; het gedrukte verslag dier vergadering, waarin ook datgene zal worden opgenomen, wat de sprekers die zich voor de discussie over dat onderwerp opgegeven hadden, willen ter tafel brengen, is nog niet in mijn bezit; van Marine-zijde heb ik dus alleen het gedrukte verslag van de rede, welke door den inleider van die vergadering, den Luitenant ter Zee 1ste klasse H. E. Baron VAN ASBECK, te voren aan de leden was toegezonden; voorts hetgeen in de vergadering van Krijgswetenschappen door Marine-officieren is gezegd en mijn eigen beschouwingen over de punten »geoefendheid«, »gelegenheid tot oefenen« en »schietmethoden«, alsmede wat ik in die vergadering had willen zeggen over het door Overste POP besprokene omtrent »samenwerking« (dit zal dus ook later in druk verschijnen).

Van de zijde der Landmacht ¹⁾ deden zich, buiten den inleider, slechts enkele sprekers hooren, die tegen de voorstellen der regeering gekant waren, waaruit ik echter geenszins de conclusie trok, dat er niet veel meer der aanwezigen aan zijn zijde stonden (ik bedoel hiermede alleen het punt »overgave«, aldus het personeel-vraagstuk). Zeer in het kort wil ik de door hen aangebrachte bezwaren hier nog even bespreken.

De Kapitein van den Generalen Staf F. ARONSTEIN verklaart zich tegen de overgave, in afwijking van de door hem 3 jaar geleden gehouden voordracht, waarin hij juist algeheele overgang naar het Departement van Marine bepleitte. Hij is er nu tegen, daar hij den voorgestelden, gedeeltelijken overgang zóó verderfelijk vindt, dat hij dan den huidige toestand verkiest. De overste POP heeft dat zelfde ook als een bezwaar aangehaald en ik vermoed, dat wel meerdere officieren, zoowel van Land- als Zeemacht, er een bezwaar in zullen zien.

De Overste POP heeft echter vele bezwaren, waardoor hij tot zijne eindconclusie komt, dat hij een groot tegenstander dier voorstellen is, en of men het daarmede nu eens is of niet, dat doet niets ter zake, doch wanneer de Heer ARONSTEIN in alle opzichten een voorstander is, doch alleen om deze reden de balans doet overslaan, dan geloof ik toch wel, dat velen het met mij eens zullen zijn, dat zijn plotselinge verandering op weinige argumenten gebaseerd is. Bovendien is mij de uitdrukking »gedeeltelijke overgang der kust-verdediging« niet recht duidelijk. Alle kustforten, welke bestemd zijn om het op te nemen tegen vijandelijke schepen, zullen toch door Marine worden bemand?

Dat nu in een enkel fort, naast de marine-bezetting van het *zeefront*, personeel van de Landmacht voor het *landfront* noodig is, moge, als zijnde een tweeslachtige toestand, als een nadeel worden aangemerkt, en ik onderschrijf dit dadelijk, doch dat is m.i. toch geen gedeeltelijke overgang der *kust*-verdediging, en kan toch haast niet zooveel gewicht in de schaal leggen, dat iemand, die het beslist gewenscht acht, dat de kustvuurmonden, om welke redenen dan ook, door Marine-personeel zullen worden bediend en het vuur er uit door Marine-officieren zal worden geleid, alleen daarom geheel van meening verandert.

Wanneer dus de verdediging van dit kleine stukje landfront ²⁾ aan het korps mariniers zou worden opgedragen, zou dan de Kapitein

1) Het over dat onderwerp handelende stuk der Kapiteins der artillerie G. DE JOSSELIN DE JONG en W. A. ORTT (zie M. S., Januari 1911) hoop ik in het Marineblad afzonderlijk te bespreken. Bescheidenheid verbiedt mij nog meer plaatsruimte te vragen in de Mei-aflevering van De M. S.

2) Ik bedoel hiermede het landfront van het kustkoepelfort, dat men toch zoo klein mogelijk zal maken, niet zooals nu b.v. op het fort Kijkduin, waar het belachelijk groot is, een nadeel van alle open kustbatterijen (Kapitein BOLOMEIJ, Maart-aflevering, De Militaire Spectator).

ARONSTEIN weer een voorstander van het regeeringsvoorstel zijn?

Wellicht heb ik den Spreker niet goed begrepen en ligt alsdan de fout bij mij, doch waar hij eens zijn gevestigde meening over dat onderwerp heeft uitgesproken, lijkt mij het argument voor zijne veranderde zienswijze nog al zwak.

Den Kapitein der artillerie TONNET, gewezen stafofficier, heb ik eene soortgelijke koersverandering zien maken; het was in de meer genoemde vergadering der M.-V., toen Z.W.E.G. nog even het onderwerp van de overgave zeer vluchtig ter sprake bracht. Geheel juist kan ik dan ook niet weergeven, wat de Spreker gezegd heeft, doch zeker weet ik, dat hij zich in dien zin uitte, dat hij aan dat punt al jaren lang zijn aandacht had gewijd en om verschillende redenen een beslist voorstander van de overgave was geworden, totdat hij den Luitenant ter zee WESTERVELD of den geachten inleider der Marinevergadering, de Luitenant ter zee Baron VAN ASBECK of beiden had gehoord en nu wilde hij luide verkondigen er een bepaald tegenstander van te zijn geworden.

Waar blijft nu de studie van zooveel jaren?

De Overste POP zegt zeer te recht op blz. 294 van het verslag zijner hoogst belangrijke lezing, daar waar hij de verschillende sprekers beantwoordt:

»Waar ik eenerzijds, tot mijne groote voldoening, veel instemming met mijne denkbeelden kan constateeren, waar wij anderzijds, als eerlijke mannen, onze meening over dit onderwerp na *gezette overweging* hebben vastgesteld — *welke meening natuurlijk niet door eene bespreking van vijf of tien minuten gewijzigd zou worden* — meen ik mij te mogen bepalen enz. enz.«.

Lees ik nu, hetgeen deze beide zeeofficieren over dat onderwerp hebben gezegd, eens goed na, om te zoeken wat het meest waarschijnlijke punt is, waarom de Kapitein TONNET, natuurlijk noode, al zijn ervaring als stafofficier en al zijn studie zoo in eens over boord gooit, dan kan dit haast niet anders zijn dan de quaestie der voortdurende bezetting. De Heer W. zegt daarvan, dat de Marine de daarvoor noodig geachte vrijwilligers bezit in het korps mariniers, die de zelfde artilleristische opleiding krijgen als de matrozen (iets, waarop ik later nog even terug kom) en zegt, dat daar de Marine dit korps nu eenmaal heeft, de overgave de minst kostbare oplossing voor deze belangrijke quaestie zou zijn; de Heer VAN A. zegt daaromtrent: »De Landmacht kan even goed voor een voortdurende bezetting zorgen als de Marine en als de Marine het goedkoopere kan doen, dan vrees ik, dat de bezuiniging een gevolg is van eene fout in de bestaande organisatie.« Laatstgenoemde spreekt dus den Heer W. geenszins tegen, doch zegt, dat het goedkoopere een gevolg is van eene vroegere fout. Als ik zijne meening deelde, zou ik hierop antwoorden: »Laat ons dan dankbaar zijn, dat men nu eindelijk de gelegenheid zal hebben van eene vroeger gemaakte

fout, die reeds zooveel nadeelen moet bezorgd hebben, ook eens een voordeel te hebben, en dat met beide handen aangrijpen.«

Ik voeg dadelijk hieraan toe, dat bij de bestaande organisatie de Marine voor haarzelf het korps mariniers absoluut *niet kan* missen; was dit *wel* het geval, dan behoefde voor de voortdurende bezetting volstrekt de overgave der forten met het materieel aan de Marine niet te volgen en zou men het zelfde resultaat bereiken, door het korps mariniers te doen overgaan bij het korps kustartilleristen. En wanneer er geen dringender redenen waren, om de overgave te doen plaats hebben, dan zou die oplossing toch het meest voor de hand liggen.

Ik vraag mij echter alleen af, wanneer nu iemand, als de Kapitein TONNET, die door geschriften en lezingen reeds zoo dikwijls bewijzen heeft gegeven van ernstige en voortdurende studie, jaren lang ook over dit punt zijn gedachten heeft laten gaan, zoodat hijzelf zegt daaromtrent eene gevestigde meening te hebben verkregen, n.l. voorstander te zijn van de overgave, alleen door zulke korte, uit den aard der zaak eenigszins vage besprekingen, als een blad aan den boom omdraait, en eene nieuwe besliste meening krijgt, die lijnrecht staat tegenover de eerste, is het dan te bout gesproken (ook al is mijn vermoeden van de voortdurende bezetting totaal verkeerd en heeft hij daarvoor andere motieven gehad), dat dat toch den indruk maakt, alsof zulke sprekers, doordien het hun natuurlijk aan het hart gaat en zwaar valt, om toe te geven, dat het 's Lands belang is, dat zij afstand doen van een werkkring, waar zij hun tijd en werkkraft aan hebben gewijd, waardoor zij part noch deel hebben aan den huidigen onvoldoenden toestand, ja, alles gedaan hebben, om ervan te maken wat ervan te maken is, naar den stroohalm grijpen om te blijven drijven, doch dat zij in hun hart wel degelijk bij hun eerste meening zijn gebleven. Men duide mij deze opmerking niet ten kwade, ik bedoel daarmee in geen enkel opzicht iets onaangenaams, want ik vind het zoo verbazend begrijpelijk en daarom blijft het bespreken van dit onderwerp eene teere quaestie.

Resumeer ik nu alle, door den Overste POP aangehaalde bezwaren tegen de voorgestelde wijziging, dan zijn deze, in het kort saamgevat:

1°. de tweeslachtige toestand, die ontstaat door de gemengde bezettingen van enkele forten en in elk geval, doordien in de zelfde Stelling de zuivere kustfronten door Marine, de landfronten door de Landmacht zullen worden bezet;

2°. het bevel dezer stelling blijft in handen der Marine, terwijl naar zijne meening een aanval van de landzijde meer te duchten zal zijn dan een van de zeezijde;

3°. de samenwerking zal niets beter verzekerd zijn en wordt bovendien door hem niet als iets wezenlijks beschouwd, waardoor hij er als argument voor de overgave geen waarde aan kan toekennen.

4°. de betere geoefendheid der Marine-kanonniërs blijkt uit niets, *de door den Kapitein RANNEFT gegeven cijfers pleiten zelfs voor het tegendeel.*

5°. Ware hij wèl beter geoefend, dan zou zijn geoefendheid geen nut hebben, daar hij toch nimmer koepelcommandant kan worden, en de nieuwe forten haast alle koepelforten zullen zijn, en hij dus alleen als afstandlezer of elevatiegever kan gebruikt worden, waardoor zijn opleiding als richter waardeloos wordt;

6°. Duitschland, waar vroeger de zelfde stap gedaan werd, komt hiervan terug en, zullen alle kustversterkingen op het Noordzeefront, zoodra men slechts over genoeg landmachtperoneel beschikt, weer door het leger worden bezet;

7°. het peil van het Marineperoneel, d. w. z. de geschiktheid voor de hoofdtaak zal verminderen; als men, met het oog daarop de detachering tot 2 jaar beperkt, is dat niet in het belang der zaak te achten;

8°. waar de bestaande organisatie altijd aan alle daarop gebouwde verwachtingen heeft voldaan, is het gewaagd, de sinds jaren opgedane ervaring te loor te doen gaan;

9°. bij eventueelen overgang zou het onderhouden der geoefendheid van de Marine-kanonniërs aan boord der schepen zeer onlogisch zijn. (Zie daarvoor de beantwoording der verschillende sprekers.)

Om nu mijnerzijds zoo volledig mogelijk te zijn, wil ik al deze punten, voor zoover zulks nog noodig is, nader bespreken.

1°. De gemengde bezetting van enkele forten acht ik eveneens een bezwaar, doch van niet zoo heel veel beteekenis; voor de samenwerking op een gegeven oogenblik moge het een klein bezwaar opleveren, waar men bij een aanval van weerskanten elk zijn eigen doel heeft en bij een gemeenschappelijk afslaan van een aanval van één kant naast elkaar staat en dus onafhankelijk is van seïncommunicaties, elkaar niet begrijpen en elkaars handelingen niet te kunnen beoordeelen of verkeerd in te zien, geloof ik niet, dat het in ernst aanleiding tot moeilijkheden zal geven. Kan men het echter voorkomen, door daarvoor de mariniers te gebruiken, dan zou dit voorzeker zeer gewenscht zijn.

Dat in de zelfde stelling, waar de kustfronten door de Marine zullen worden bezet, de landforten door de Landmacht zullen worden verdedigd, acht ik in geen enkel opzicht een bezwaar ¹⁾ en zou ik het al zeer verkeerd vinden, als de Marine in dit laatste ooit een ander aandeel zou hebben, dan dat, op een gegeven oogenblik, het personeel van buiten gevecht gestelde schepen als reserve naar de

1) In Frankrijk is de geheele kust verdeeld in arrondissementen met aan het hoofd een zeeofficier, die den titel voert van *préfet maritime*. Deze titularis is verantwoordelijk voor de geheele verdediging. De zeefronten staan onder zeeofficieren, de landfronten onder landmacht-officieren met een generaal als chef.

forten zou worden gezonden, om zich onder de bevelen te stellen van de Commandanten der Landmacht,

Dat men het bevel aldaar aan een zeeofficier zou willen opdragen, acht ik onaannemelijk.

Het gemengde personeel in eene zelfde stelling is natuurlijk onvermijdelijk en geloof ik, dat men dat overal in de geschiedenis en in den vreemde zal tegenkomen. (Port-Arthur.)

2°. Dat het bevel in de stellingen, waar dit nu reeds het geval is, in handen van de Marine blijft, ligt voor de hand. Wanneer de taak der Marine en daardoor het geheele personeel en materieel door de voorgestelde regeling nog belangrijk zal worden uitgebreid, dan toch zullen de motieven tot het behoud van dien toestand *vermeerderen*, en zou het al heel vreemd zijn, als men daarin *nu* verandering bracht.

Ik maak uit dit bezwaar dan ook op, dat het niet een gevolg is van het nieuwe wetsontwerp, doch een bezwaar, dat de Overste reeds lang tegen den bestaanden toestand had. Vermoedelijk zal hij mij dan ook moeten toegeven, dat de overgave der kustforten aan Marine althans dit bezwaar zal verminderen, ook al blijft dit voor hem bestaan.

3° In samenwerking van kustforten en vloot ziet de Overste niets wezenlijks en dat zelfde heb ik elders ook meer gelezen en gehoord. Van alle opgenoemde punten is het dit, dat mij het meest bevreemdt. Wanneer er gezegd wordt: de samenwerking is even goed verzekerd, als het fort door een officier der kustartillerie wordt gecommandeerd, dan ben ik dat niet geheel eens, doch kan ik mij dat zeer goed indenken, doch dat men kan zeggen, dat men samenwerking niet als iets wezenlijks beschouwt en er dus, als argument voor overgave, geen waarde aan toekent, bevreemdt mij in hooge mate en lijkt mij in strijd met het eerste bezwaar.

De Overste zegt ook: Wanneer men samenwerking der vloot en der kustbatterijen wil verkrijgen, dan kan deze op de beste wijze verzekerd worden, door het hiertoe vereischte op te nemen in de aan beide onderdeelen te verstrekken instructiën, m. a. w. *zij is verzekerd, als het maar goed op papier staat.*

Ik heb daar juist aangehaald, dat bij gemengde bezetting van één fort het samenwerken slechts een klein bezwaar oplevert, waaraan ik wel degelijk waarde hecht, doch dat men daar, vlak bij elkaar zijnde, los van seinmiddelen, elkaar beter begrijpende en aanvullende, met in de meeste gevallen verschillende werkkringen, dat bezwaar niet zóó sterk zal voelen, doch als de vloot en de kustforten samen in actie zullen komen, hetgeen, zoolang de eerste niet absoluut vernietigd is, wel altijd zal plaats hebben, en zij dus een zelfde doel zullen hebben te bestrijden, n.l. de vijandelijke vloot, is samenwerking een dringende eisch, wil men niet te laat tot de ontdekking komen, dat en vloot en kustforten het zelfde schip onder vuur hebben genomen, hetgeen dikwijls gewenscht kan zijn (het

vlaggeschip), doch volstrekt geen regel is; dat eerstgenoemde, door haar manoeuvres, de andere heeft gehinderd en nog zoovele andere gevallen, die ik niet alle zal trachten op te sommen, doch die onmogelijk vóóraf door instructies zijn te voorkomen. Ik kan mij zelfs in geen werkelijke oorlogsactie indenken, waarbij een aanval van de zeezijde op eene stelling wordt gedaan, of er is samenwerking noodig van vloot en kustforten, ook al bestaat die vloot alleen uit torpedobooten, mijnenleggers en onderzeebooten.

Bij het binnenvallen en bij het uitgaan der vloot zullen de fortten haar artilleristisch successievelijk *zoo spoedig mogelijk* en *zoo lang mogelijk* moeten steunen. Hierbij kan het zich herhaaldelijk voordoen, dat het den fortcommandant veel waard zou zijn, als de schepen eene bepaalde zijde van het vaarwater hielden, ten einde zijn schootsveld ruim te houden. Men moet elkaar dan vlug begrijpen; de daaruit voortvloeiende manoeuvres met het oog op het loopend getij van te voren kunnen beoordeelen, enz., allemaal redenen, waarom men juist de samenwerking zoo goed mogelijk verzekerd wil hebben. Bij nacht moeten de verkenningsseinen vlug en goed begrepen worden, waarvoor men over menschen moet beschikken, die dat dagelijks doen; de boven hen gestelde officieren, behoeven het seinen zelf niet in die mate te kennen; doch zij moeten toch over de geoefendheid kunnen oordeelen, hetgeen zeer wel samen kan gaan.

Wanneer ik dan ook voor mij de redenen in volgorde van hun belangrijkheid zou gaan opnoemen waarom ik de overgave wel *in 's Lands belang*, *niet in het belang der Marine* en *zeker niet in dat der Marine-officieren acht* (slechtere promotie, die toch al niet bijzonder is), dan zal het punt »samenwerking« ook op de 3^e plaats staan, doch aan de creditzijde der balans.¹⁾

4°. Voor de geoefendheid der kanonniërs meen ik te mogen verwijzen, naar hetgeen ik hierover heb geschreven bij de beantwoording van den Kapitein RANNEFT. Waar laatstgenoemde zoo hoog staat aangeschreven bij zijn korps, is het alleszins begrijpelijk, dat de door hem genoemde getallen door anderen als juist werden aangenomen.

Ik twijfel er niet aan, of de Overste POP zal een van de eersten zijn om toe te geven, dat die getallen een geheel onjuist beeld hebben gegeven.

Op blz. 297 van meergenoemd verslag haalt Z.H.E.G. nog eenige getallen aan van behaalde procenten bij de Fransche Marine, doch men bedenke toch, dat dat resultaten zijn van *gevechtsschietoefeningen*, die een beeld geven van de geoefendheid van de geheele bemanning, van den commandant tot den laagsten rang aan boord

1) De bekende schrijver over kustverdediging W. STAVENHAGEN zegt op blz. 18 van: »Die Küstenbefestigungen der Ausserdeutschen Seemächte,« 1909: Sehr wichtig ist die Absicht des früheren Kriegssecretärs TAFT, die bisher der Armee unterstellte Küstenartillerie *zwecks besseren Zusammenwirkens* uit der Flotte der Marine auzugliedern.

van een schip in een gevecht op grooten afstand en geenszins alleen van de geoefendheid der schutters. De werkelijke oorlogstoestand bootst men dan zooveel mogelijk na; het is een snelvuur van alle vuurmonden (gewoonlijk aan ééne zijde) te gelijk en men verwachtte dan toch geen 100 % treffers. In werkelijke actie zal dat procent nog wel belangrijk dalen, men deele het dan gerust door 4.

5°. Voor de beantwoording van dit punt kan ik ook grootendeels verwijzen, naar hetgeen ik naar aanleiding der stukken van den Kapitein RANNEFT heb opgemerkt. Waar echter de Overste POP ook beslist zegt, dat men den matroos-richter geen koepelcommandant kan maken, dus hem aan den wal niet kan laten richten en afvuren, daar wil ik bij dit punt toch nog even stilstaan.

Wanneer men op de nieuwe koepelforten weer gebruik zou gaan maken van den afstandmeter met veranderlijke verticale basis, zooals o. a. die, in gebruik op het fort de Harssens of daarmee overeenstemmende, in het gebruik ingewikkelde instrumenten, 1) waarbij men de betrekking van afstandmeter-insteller der zijdelingsche correctie, richter en afvuurder, benevens het zuiver instellen van het instrument en het verstellen, naarmate het water daalt of rijst (de verticale basis heeft n.l. het watervlak als punt van uitgang, dus verandert steeds) 2) alles in ééne hand geeft, dan kan ik mij zeer goed begrijpen, dat men den officier-koepelcommandant-afstandmeter-richter-enz. daarvoor wenscht te behouden en zelfs, den sergeant-afstandlezer noode door den Marine-kannonier zou willen vervangen, doch men bedenke dan tevens, dat in de torens zelf, door de veel ingewikkelder inrichtingen, noodig voor snel aanvoeren van munitie, laden, bakken en elevatie geven der nieuwere vuurmonden, een 2° officier, met het algemeen toezicht belast, zeer gewenscht is. Hierbij zou ik willen opmerken, dat er al zeer weinig partij getrokken wordt van den fortcommandant zelf. Hij geeft de vuurorders, observeert, als hij het zien kan, de aanslagen, geeft alsdan de baansverhooging

1) Het ingewikkelde maakt het niet moeilijk; doch het is onnoodig.

2) De waterstand ten opzichte van A.P. bij het doel kan op afstanden van 8 à 10 KM. vooral als men in de richting van den eb-en vloedstroom vuurt, zooals Kijkduin in de richting van het Schulpengat, belangrijk verschillen van dien, waarvoor de afstandmeter voor zijn verticale basis is gesteld.

Het water begint nabij Kijkduin $\pm \frac{3}{4}$ uur later te wassen dan bij den uiterton Schulpengat. Het eerste uur van wassend of vallend water rijst of daalt dit bij gewoon tij ± 4 dM.; per $\frac{3}{4}$ uur dus ± 3 dM. Het water is dus b.v. bij het doel al 3 dM. lager, dan de peilschaal nabij het fort aangeeft. De verticale basis is dus op *geen enkel oogenblik* nauwkeurig, daar toch de geheele meting gebaseerd is op een horizontaal watervlak. Zie schetsje.

Hiermede wordt en kan ook geen rekening gehouden worden. Op 9.000 M. bedraagt dit reeds ± 100 M., doch het verandert elk oogenblik. Dit heeft dus nog niets met de fout van het instrument te maken.

op, die de stukscommandant weer in afstand moet omzetten, hetgeen hij toch wel direct uit het hoofd of met eene tabel kan doen, doch hij doet overigens niet veel. Mij dunkt, zijn werkkring als vuurleider zou, vooral met telegrafien, veel kunnen worden uitgebreid, waardoor ander personeel gemist zou kunnen worden.

Wanneer men echter die soort afstandmeter loslaat en zorgt, dat de richtmiddelen, zoowel wat afstand als zijdelingsche correctie aangaat, steeds overeenkomstig de getallen, voorkomende op eene duidelijk zichtbare telegraaf, gesteld zijn, zooals nu de kraanbediende of elevatiegever ook het kanon overeenkomstig de hem door verschillende menschen *toegepraaide getallen* onder de juiste elevatie moet stellen, zoodat de kanonnier-richter slechts door zijn kijker, met de handen aan de baks- en elevatiehandwielen het kanon gericht behoeft te houden, hetgeen even als bij het gebruik van den afstandmeter door den officier-koepelcommandant, het geval is, als hij zijn kijker maar op het doel houdt, dus eene zuivere practische handeling, dan kan men daarvoor wel degelijk den matroos-richter gebruiken. Hij kan dan telkens afvuren, zoodra het sluitstuk gesloten is, waarvan hij, niet door praaien, doch door een verklikkerlampje wordt gewaarschuwd en behoeft vóór dat afvuren geen enkel handwiel los te laten, doordien hij zulks óf met den voet kan doen óf met eene afvuurinrichting aan het handel van het elevatietoestel, in elk geval zoodanig dat hij door den kijker kan blijven doorrichten, waardoor dus het richten en afvuren eene zuiver practische handeling wordt. Deze methode vindt men nagenoeg op De Zeven Provinciën toegepast. Als gevolg van het bewegelijk opstellingsvlak heeft men daar, zooals overal elders aan boord, aan het bakstoestel een afzonderlijken matroos- of marinier-richter staan, die niets anders te doen heeft, dan te zorgen, dat het kanon in het horizontale vlak gericht blijft, waarvoor hij ook door zijn kijker het doel volgt; de richter-afvuurder behandelt daar dus alleen het elevatietoestel, dat door het bewegen van het schip veel handigheid vereischt. Aan den wal kan hij die handigheid missen en blijft overigens alles het zelfde, *het geheel is alléén gemakkelijker*, zoodat daar wellicht beide functiën weer door één man kunnen verricht worden.

De BARR AND STROUD afstandmeter vereischt *voor het gebruik* ook alleen een speciaal daarmee geoefend minder schepeling; ook de behandeling van dát instrument is aan den wal met een onbewegelijk en niet trillend oppervlak oneindig veel gemakkelijker dan aan boord.

Het onderhouden van de geoefendheid van richter- of afstandmeter aan boord waarborgt daar ook ruimschoots de geoefendheid aan den wal, hetgeen omgekeerd niet het geval zal zijn. Daar de richters en personen met de afstandmeting belast, zoowel bij plaatsing aan boord als op het fort, ten alle tijde geoefend moeten blijven, zoo zal die geoefendheid in hoofdzaak aan boord moeten worden onderhouden. In mijn vorig betoog deed ik duidelijk uitkomen, dat zulks

ook economischer is, niettegenstaande de daarvoor benoodigde munitie, uit een wal-oogpunt beschouwd, onevenredig groot is. Ik zou hier ten slotte graag de vraag willen stellen: »Zou niet eenig officier der kustartillerie, in dit speciale geval liefst de Kapitein RANNEFT, eene beschrijving willen geven, hoe hij, indien hem zulks werd opgedragen, de schietmethode der door hem zoo noodig geoordeelde nieuwe koepelforten zou willen inrichten met eene verdeling van arbeid der officieren, onderofficieren, vrijwilligers en miliciens, bij gebruik van den besten BARR AND STROUD afstandmeter, *want daar zit, per slot van rekening het geheele verschil van schietmethode in.* (Hij zal toch vermoedelijk op de nieuwe forten niet weer de WATKINS-afstandmeter willen overbrengen. Deze staat in nauwkeurigheid toch verre ten achter). Ik zou haast durven wedden, dat hij maar zeer weinig zou afwijken van de bij de Marine in gebruik zijnde methode, die door hem, aan den wal, zoo ondoelmatig wordt geacht.

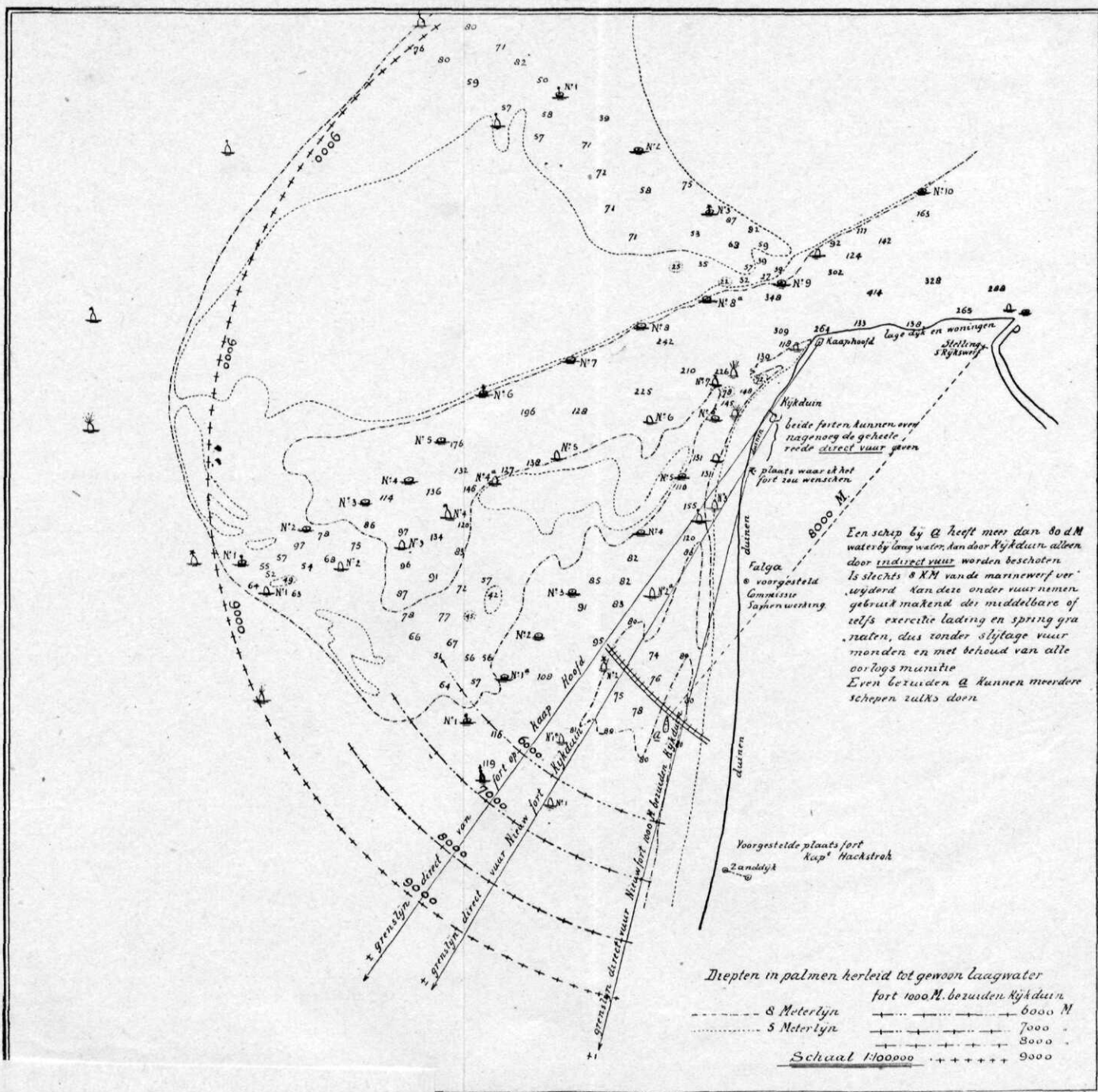
Ik teeken hierbij nogmaals aan, dat de commissie van Landmacht-officieren, die het zelfde vraagstuk voor eene open batterij hebben moeten oplossen, de Marinemethode zelfs nauwkeurig van A—Z hebben overgenomen. Dit zegt echter nog niet alles voor een koepelfort, doch ik ben overtuigd, dat dan veel verschil van meening uit den weg zou worden geruimd.

Punt 6 acht ik het bedenkelijkste punt tegen de overgave. Reeds enkele malen heb ikzelf op gewezen toch rekening te houden met opgedane ervaring. Ik weet zoo goed als zeker, meermalen gelezen te hebben, dat meerdere natiën, waaronder Frankrijk, Italië, Oostenrijk, en Zweden, hun kustversterkingen, hetzij enkele, hetzij alle, door de Marine lieten bedienen. Is het dus juist, dat nu *alleen* Duitschland zulks doet en er weer van terugkomt, daar geeft dit zeer veel te denken. ¹⁾

Aan de hand van al het voorgaande zal het niet bevreemden, dat, als het waar was, ik dat zou willen toeschrijven aan het personeel-vraagstuk voor het bemannen der actieve vloot en wellicht aan het 7^e bezwaar van den Overste POP «het verminderen der geschiktheid van het personeel voor hare hoofdtaak.»

Men mag die punten dan ook wel bijzonder goed overwegen en zal hier van regeeringswege wel den doorslag hebben gegeven, dat de Landmacht het personeel nog veel minder heeft dan de Marine. Het korps Mariniers en het Marinepersoneel, dat nu altijd op wachtschepen, enz. aanwezig moet zijn, in verband met het gaan naar en

¹⁾ Sinds ik dit schreef, is mij gebleken dat het beslist onjuist is. Men schrijve toch liever niet zulke stellige beweringen, als men niet op de hoogte is. Over dat onderwerp leze men: „Die Küstenbefestigungen der ausserdeutschen Seemächte van W. STAVENHAGEN, 1909. De juistheid van dat geschrift is op meerdere punten aan de werkelijkheid getoetst en gebleken »waar« te zijn.

ERRATA.

In plaats van het fort Kapitein Hackstroh, dat op bijgaand kaartje abusievelijk bij licht Zanddyk staat, behoort 2 KM. noordelijker te staan, waardoor het vaarwater kleiner is en de positie gunstiger wordt.

komen uit Indië, benevens de reserve voor de in Holland varende schepen, maken, dat het personeel toch dikwijls aan haar hoofdtaak is onttrokken en het er toch moet zijn. In elk geval zal dat door de overgave toenemen en kan ik daar voor de Marine zeer goed een bezwaar in zien.

Wanneer dan ook tot de overgave wordt besloten, make men de regeling van het bezetten in ééns zóódanig, dat de forten *niet* worden overstroomd met halve zieken of personeel, dat men aan boord niet kan gebruiken, *doch personeel, dat haar geoefendheid aan boord onderhoudt, dus als ten volle geschikt voor den actieven dienst mag worden beschouwd.*

Eene detachering van 2 jaar aan den wal, acht ik dan ook zeker niet in het nadeel van de geoefendheid aan boord en zou ik uit dat oogpunt als een maximum willen beschouwen; na enkele weken is men gemakkelijk van alles behoorlijk op de hoogte.

Hiermede mag ik punt 7 ook als beantwoord beschouwen, terwijl ik punt 9 reeds behandelde bij het beantwoorden van punt 5, zoodat mij nu nog rest het 8ste bezwaar, dat n.l. de opgedane ervaring van zooveel jaren door de overgave zou verloren gaan. In verband met het oude geschut en den totaal verouderden toestand *op elk gebied* is van eene opgedane ervaring bij de kustartillerie haast geen sprake, *althans niet in den geest, dat het verloren gaan ervan als een nadeel moet worden opgemerkt.* Bij het nieuw te plaatsen materieel is integendeel de ervaring van onderhoud, behandeling, met de daaraan verbonden afstandmeting, seincommunicatiën, enz., zeker meer aan de zijde der Marine, vooral ook de munitie-aanvoer en de te behalen vuursnelheid; de ervaring op dat punt is bij de kustartillerie gering.

Ten slotte nog een zeer kort woord over hetgeen de Heer WESTERVELD heeft gezegd, n.l. dat de mariniers de zelfde artilleristische opleiding krijgen als de matrozen. Dit is blijkbaar verkeerd begrepen geworden. Alle mariniers en alle matrozen worden opgeleid in de bediening van het geschut, krijgen zeer weinig, doch eenig onderricht in de samenstelling van sluitstukken, voor de behandeling, soort van munitie, enz., alleen voor zoover het voor hen van nut kan zijn bij de bediening. Bij al hun examens voor een hooger graden rang moeten zij den werkkring als bedieningsmanschap voor alle nummers van een der aan boord geplaatste vuurmonden nauwkeurig kunnen weergeven, doch zij zijn niet allen kanonnières. Bij de landmacht wordt elk artillerist-kanonniër genoemd, doch bij de Marine zijn alleen de kanonnières zij, die hun theoretisch en practisch brevet als schutter hebben behaald. Was daarbij eenige jaren geleden de theorie nog hoofdschotel, nu is dat de practijk geworden. Aan het bezit van dat brevet is eene toelage van fl. 6 's maands verbonden, doch het eischt eene strenge keuring, een nieuw dienstverband, een theoretisch en een practisch schietexamen; terwijl zooals reeds meer gezegd, deze practische bekwaamheid halfjaarlijks wordt getoetst, ook van *die*

kanonnières, die niet aan boord der groote schepen zijn, zooals die aan boord van een wachtschip, opleidingsschepen, mariniers-kanonnières uit de kazerne, enz.

Zij worden daarvoor tijdelijk aan boord geplaatst of houden hun oefeningen met eene der speciaal daarvoor varende kanonneerbooten. Op geheel de zelfde wijze zouden de kanonnières op de forten dat ook moeten doen. Bij tweemaal niet voldoen aan de gestelde minimum-eischen worden zij of verlaagd in klasse en vermindert hun toelage, of wordt hun het geheele brevet ontnomen, afhankelijk van het behaalde aantal punten en worden zij z.g. matrozen- of mariniers-artilleristen, die men aan boord veelal »poetskanonnières« noemt, waardoor hun werkkring reeds is aangegeven. Men blijft dan van hun theoretische kennis partijtrekken; aan deze functie is ook eene kleinere toelage verbonden.

Het zal hieruit dus duidelijk zijn, dat de mariniers geen kanonnières-richter zijn, zelfs geen poetskanonnières, doch dat allen alleen practisch onderricht worden in de bediening van het geschut. Ook hiervan wordt tegenwoordig eene sport gemaakt, om het snelladen te bevorderen, waarvoor afzonderlijke snellaadtoestellen op de Marine-werf zijn aangebracht.

Den Kapitein RANNEFT wil ik nog even in het kort antwoorden op zijn minder vriendelijke opmerking, voorkomende op blz. 59 van de Januari-aflevering van De M. S., waar hij zegt:

»De vuurleiding bij den geschutstrijd in een dergelijk fort is uit »den aard der zaak uiterst eenvoudig, *mits men maar niet, zooals de »Marine zou willen, het onzalige denkkeeld van afstandmeting buiten »den koepel gaat toepassen*«.

Als voordeelen noem ik:

1°. Een afstandmeter binnen den koepel biedt het voordeel van goed gedekte en korte geleidingen, die als men van spreekbuizen wil gebruik maken, zelfs kunnen vervallen. *De afstandmeting dient echter niet alleen om den afstand op elk oogenblik te bepalen doch tevens om een juist overzicht van de afstandsveranderingen te krijgen.* Wil men dus niet weer in eene verouderde methode vervallen, dan dient men daarmede ook rekening te houden; er komt dan nog meer personeel in den koepel. Al kan de doode tijd gering blijven, de vluchttijd op 9000 M. bedraagt bij het kanon van 28 cM. L/40 nog 14,21 sec.; *met den afstand op het oogenblik, zooals hij gemeten wordt, mag niet geschoten worden, ook al zegt de Schrijver daarvan; »dat dit voldoet aan de hoogste eischen, die men kan stellen*« (zie Dec.-afl. van de M. S., blz. 833.)

2°. Men is bij plaatsing in den koepel geheel los van alles, wat er buiten geschiedt.)

Als nadeelen noem ik echter:

1. Bij gebruik van B. en S. afstandmeters of eenig ander soort met groote horizontale basis nemen deze veel ruimte in, waar-

door de koepel onnoodig groot wordt, dus meer kans op treffen. ¹⁾

2. Men moet den afstandmeter kunnen laten meten, *zonder dat de geheele koepel volgt, hetgeen meermalen zeer gewenscht kan zijn* — b.v. als men van plan is van doel te veranderen, doordien het schip, dat onder vuur was, aan den grond is geloopen of zoo dicht bij is, dat afstandmeten niet meer noodig is; men kan dan de afstandverandering van eenig ander doel alvast bepalen, zoodat alles, wat men wenscht, bekend is, als men het vuur daarop wil overbrengen; of indien men eenig door den vijand ingezet vuur *niet* direct wil beantwoorden (duurzaamheid geschut,) men zal dan den koepel veiligheidshalve willen afdraaien, doch wil toch afstandmeten ten einde te kunnen beoordeelen, of de vijand soms binnen een zekeren afstand komt, waarbij de fortcommandant *wel* het vuur wil beantwoorden; men heeft dan alweer een juist inzicht in de afstandverandering, waar het juist op aan komt. Het is dan noodig, dat men of den afstandmeter in een uitbouw boven den koepel plaatst, of dat men in de zware pantsering van den koepel zelf eene geheel of gedeeltelijk rondgaande gleuf maakt; bij het eerste verliest men al heel veel van het voordeel, dat men zoekt, en biedt de koepel een veel grooter doel aan, dan noodig is; het tweede biedt zooveel nadeel, dat men dat denkbeeld dadelijk kan loslaten.

3°. De afstandmeting is slechts verzekerd, als de observateur rustig staat; hetgeen in den koepel met hydraulische baks- en andere inrichtingen, tijdens het vlug laden met de daaraan verbonden drukte en het vlugge vuren, absoluut onmogelijk is. Dit bezwaar wordt natuurlijk in de oude bestaande koepels niet gevoeld, waar alles nog even langzaam werkt.

4°. Als de koepel wordt gebakst, hetgeen op varende doelen steeds geschiedt, krijgt de afstandmeter (persoon) onverwachts een hinderlijke schok (aan boord van de Heemskerck werd de kleine B. en S. afstandmeter bij wijze van proef in den toren geplaatst; dit nadeel werd toen proefondervindelijk aangetoond, evenals haast alle nadeelen, welke ik hier opsom). ²⁾

5°. Bij het afgaan van elk schot ondervindt de observateur het zelfde, waardoor dikwijls eene meting op een bepaald oogenblik verloren gaat. Dit gebeurt zelfs aan boord nog bij opstelling buiten den toren, doordien het schip onverwachts schokt. Aan den wal zal dit nadeel, bij opstelling buiten den koepel vervallen. Om de wijze van opstellen zóódanig te maken, dat deze schokken niet nadeelig zijn voor het meten en ook niet voor het instrument zelf, is gemakkelijker gezegd dan gedaan.

1) Afstandmeten met verticale basis is absoluut veroordeeld.

2) Van haast alle zoodanige zaken om een goed oordeel over de nieuwe plannen te hebben, heeft men bij de Marine reeds ervaring opgedaan, bij de kustartillerie, *buiten iemands schuld om*, niet. Het moge hard klinken, toch is het waar. Men houde er dan ook rekening mede, als men de vruchten wil pikken, van de groote uitgaven, die gedaan zullen worden.

6°. Bij gebruik in of boven den koepel wordt meermalen last ondervonden van het beslaan der lenzen.

Uit het bovenstaande moge blijken, dat aan beide wijzen voor- en nadeelen zijn verbonden, doch men zal mij moeten toegeven, dat het denkbeeld om afstandmeting buiten den koepel toe te passen, nog niet zoo *onzalig* is en men daar gegronde redenen voor heeft. Het zou mij te ver voeren, om eene geheele beschrijving te geven hoe ik de vuurleiding op de forten zou wenschen, doch voorzeker zou ik den afstand buiten den koepel laten meten, *echter zóó, dat elke koepel zijn eigen doel kan hebben en de afstandmeter, behoorende bij koepel A, desnoods ook koepel B kan bedienen en omgekeerd, en tevens elke afstandmeter ook beide koepels, een en ander als reserve-maatregel.*

HELDER, Maart 1911.

L. J. QUANT.

Luitenant ter Zee 1ste klasse.

NASCHRIFT VAN DE REDACTIE.

Waar in de vorenstaande bladzijden, bij de bespreking van het verhandelde in de Vergadering van Krijgswetenschap op 13 Januari l.l., in hoofdzaak het vraagstuk van den overgang der kustverdediging naar de Marine in discussie gebracht wordt, en de Redactie van dit Tijdschrift te dien aanzien hare meening reeds meermalen, o. a. in den jaargang 1903 (blz. 659) heeft kenbaar gemaakt, zal — onder verwijzing naar het aldaar gestelde¹⁾ — hier nog een kort woord aan dit vraagpunt gewijd worden. »Een kort woord«, omdat het na al, wat daarover al gezegd werd, niet noodig voorkomt, hierover nogmaals in den breede uit te weiden.

Alvorens daartoe echter over te gaan, eerst nog eene enkele opmerking over de, in vorenstaande bladzijden, met betrekking tot dit onderwerp, gevolgde wijze van argumenteeren. De S. trekt het in Krijgswetenschap te dien aanzien gesprokene in een 9-tal, *door hemzelf geformuleerde*, conclusiën samen, en onderwerpt daarna die conclusiën aan eene meer of minder diep gaande, doch over het algemeen vrij oppervlakkige bespreking; eene methode, waarbij — het spreekt wel vanzelf — de argumentatie, die in het betoog zelf gevoerd werd, niet of slechts zeer onvoldoende tot haar recht komt. Het wil ons dan ook voorkomen, dat, van wetenschappelijk standpunt, juister gehandeld ware, door het geleverde betoog in zijn argumenten te bespreken en, eerst na het niet-steekhoudende van deze laatste te hebben aangetoond, tot het opstellen van op grond daarvan geformuleerde conclusiën over te gaan.

1) Zie ook: Verslagen Krijgswetenschap 1903—'04, blz. 536.

Het volgen van dezen weg zou ons juist daarom aanbevelenswaardig toegeschenen hebben, omdat het hier niet geldt eene quaestie van «Rechthaberei», doch een vraagpunt van Landsbelang, waarvoor de oplossing zooveel mogelijk op wetenschappelijke wijze dient voorbereid te worden.

Kiest men den door S. gevolgden weg, dan is het eigenlijk veel eenvoudiger nog een stap verder te gaan en de methode van den Heer EVERS, in het Verslag 5^a der Marine-Vereeniging, toe te passen. De Heer EVERS, met wien de Redactie van De M. S. sinds jaren het voorrecht heeft de meest vriendschappelijke betrekkingen te mogen onderhouden, wiens arbeid op marine-gebied zij altijd evenzeer bewonderd als gewaardeerd heeft, ook al werden wij soms door grootere of kleinere verschillen gescheiden, de Heer EVERS dan betreurt »de strekking« van het betoog, heeft echter volstrekt de bedoeling niet dat betoog »te ontleden« of »een poging te wagen om eenige (zijner) bewijsgronden te weerleggen«, maar zegt niettemin een enkel woord over »de strekking« van het betoog »zonder in details af te dalen«.

Dat men op die wijze tot eene eenigszins wonderlijke appreciatie van »strekking« en »betoog« komt, spreekt welhaast vanzelf.

Zóó wordt uit het feit, dat in Krijgswetenschap gezegd werd: wanneer een bijzonder gefortuneerd man den Staat 40 millioenen geschenke gaf, onder gehoudenheid de kustverdediging op de gedachte wijze te verbeteren, »dan zou ik tegen de verwezenlijking »van de materiele zijde van dat voorstel geen enkel bezwaar opperen, »al zou ik meenen, dat wij dat geld op andere wijze beter zouden »kunnen besteden«¹⁾ afgeleid, dat »het bezit van de forten in quaestie wenschelijk geacht«, doch achtergesteld wordt bij zowat alle wetsontwerpen en zelfs bij keukenwagens of dergelijke voertuigen.

Nu schijnt het wel, alsof juist de strekking van het betoog, waarover de geachte spreker een enkel woord zeggen zou, hem hier geheel ontgaan is. Van achterstelling — van wat dan ook — was allermint sprake; integendeel, juist *opdat niets achtergesteld zou worden*, werd de noodzakelijkheid betoogt, *al het noodige* eerst in onderling verband te overzien en vast te stellen, *vóór* men tot partieele verbeteringen zou overgaan.

Dat de Heer EVERS eenigszins kleinachtend over »keukenwagens of dergelijke voertuigen« spreekt, doet ons leed, omdat, had deze kundige spreker bij zijne studiën evenveel aandacht aan het leger als aan de marine kunnen besteden, hij zou geweten hebben, dat in den oorlog de voorziening in eene behoorlijke verpleging van den troep eene der hoofdzaken is en daarvoor »keukenwagens of dergelijke voertuigen« eene bijzondere beteekenis hebben.

1) Hier gecursiveerd.

Voorts zien wij bij den Heer EVERS de zelfde — o. i. niet in alle opzichten gerechtvaardigde — gerustheid gewekt, welke wij ook bij anderen, ten opzichte van de hoog noodige verbetering onzer levende strijdkrachten, waarnemen, door het feit, dat eene nieuwe Militiewet is ingediend. Alsof het indienen en zelfs het aannemen van eene wet alleen reeds voldoende waren — zelfs al willen wij nu eens gelooven, dat zij in den vorm, waarin zij uit de behandeling door de Volksvertegenwoordiging te voorschijn zal komen, de volmaaktheid nabij zal zijn. Heeft de wijziging van 1901 dan nog niet afdoende genoeg aangetoond, dat juist, eerst na de aanneming van zulk eene wet, bij de toepassing daarvan, de moeilijkheden zich beginnen te vertoonen, moeilijkheden, die vaak alleen ten koste van veel geld zijn op te lossen. En is de voorziening in het meerendeel van de op blz. 223 van het Verslag van Krijgswetenschap opgesomde onderwerpen niet noodzakelijk, *naast* hetgeen de nieuwe Militiewet zal vorderen? Dat »men het eene moet doen en het andere niet moet laten« is, in theorie, prachtig gezegd, maar daarbij wordt buiten den Minister van Financiën gerekend en dus met de practijk geen rekening gehouden.

Over hetgeen de Heer EVERS opmerkt ten aanzien van de waarde voor de landsverdediging van de levende strijdkrachten, naast of in tegenstelling van de doode weermiddelen, treden wij hier maar liever niet meer in discussie. Om niet in onnoodige herhalingen te vervallen, verzoeken wij hem beleefd, als hij den tijd daartoe vinden kan, het Verslag van 13 Januari l.l. eens aandachtig te willen lezen.

Het beeld, dat in de rede van 13 Januari gegeven werd, van den dualistischen — en daardoor voor de verdediging nadeeligen — toestand, waarin de kuststellingen ten aanzien van algemeene leiding, bevelvoering en bezettingen zullen verkeeren, wanneer de daaromtrent bestaande plannen verwezenlijkt worden, schijnt S. niet van het hoogst ongewenschte, om niet te zeggen van het onhoudbare, van een dergelijken toestand overtuigd te hebben. Hij ziet wèl bezwaren, maar, «wanneer bij een aanval van weerskanten elk zijn eigen doel heeft» en men »bij een gemeenschappelijk afslaan van een aanval aan één kant naast elkaar staat«, zal het z. i. zoo'n vaart niet loopen. Toch zou het door S. gewenscht geacht worden, als men, door voor de bezetting mariniers te nemen, het bezwaar van de gemengde bezettingen kon ontgaan, hoewel het geven van het commando van een landfort aan een zeeofficier door hem »onaannemelijk« geacht wordt. Dus: wèl de marine op de land*fronten*, maar niet op de land*forten*. Heel begrijpelijk wordt de zaak ons niet. Wij vinden er dan ook aanleiding in, om hier nog eens te herhalen, wat op blz. 227 van het Verslag van Krijgswetenschap aangeteekend staat, n.l.: »Het lijdt toch geen twijfel, dat de geheel opleiding van den zee-

»officier er niet op gericht is, hem die kennis en die ervaring te doen
 »verwerven, welke voor het voeren van het daadwerkelijk commando
 »van vestingen en forten in oorlogstijd noodzakelijk zijn; een ieder,
 »die de daaraan verbonden moeilijkheden heeft leeren waardeeren,
 »zal toestemmen, dat de evengenoemde eigenschappen niet, als ne-
 »venzaak, in korten tijd worden aangeleerd«.

Welke overwegingen in der tijd hebben voorgezeten, bij het aanwijzen van vlagofficieren der Marine als commandanten van de voornaamste kuststellingen, is ons onbekend. Bewonderd hebben wij dien maatregel nooit en de eenige verklaring, welke wij er voor zouden kunnen geven is, dat men het toen om eene of andere reden nuttig geoordeeld heeft, daardoor twee vlagofficiersplaatsen bij de marine te scheppen of te behouden. Men vergelijke ons te dien opzichte toch vooral niet met die Staten, welke zeegaande vloten hebben, en waar eene groote bevestigde havenplaats veel meer beteekenis heeft, als steunpunt voor de vloot, dan met betrekking tot de kustverdediging. Bij ons, waar, bij de kust- en havenverdediging, de marine de meer bescheiden rol zal te vervullen hebben van hulpwapen, is de toestand geheel anders en stelt deze dus ook geheel andere eischen.

Het spreekt vanzelf, dat in een land, waar men zich de groote daden van zoo tal van wereldberoemde vlootvoogden nog steeds met diepen eerbied herinnert, het moeilijk valt, zich in eene zooveel meer bescheiden rol te schikken; het is natuurlijk, dat men daar nog gaarne droomt van eene zeegaande vloot, die in oorlogstijd op haar eigen element, in den ruimsten zin, medewerkt tot het verkrijgen van eene voor den Staat gunstige beslissing. Edoch, dat is niet meer van onzen tijd; eene dergelijke rol moge onze zeemacht nog in onze overzeesche bezittingen voor zich vinden weggelegd, bij de verdediging van den geboortegrond zal zij met bescheidener middelen moeten optreden, zij het daarom op niet minder roemrijke wijze dan in de tijden, toen onze vloot onder de wereldmachten mede telde.

Deze overwegingen kwamen weder bij ons op, toen wij in de voorafgaande bladzijden lazen: »Bij het binnenvallen en bij het uitgaan der vloot zullen de forten haar artilleristisch successievelijk *zoo spoedig mogelijk* en *zoo lang mogelijk* moeten steunen«, hetgeen vrijwel overeenstemt met sub 4 der conclusiën van den Heer Baron VAN ASBECK (Verslagen Marine-Vereeniging N°. 4), luidende: »Om »de Marine in staat te stellen buitengaats op te treden, zijn kustforten noodig«. Eilieve, er is zeker meer kennis van het wezen van den zee-oorlog noodig, dan waarover wij beschikken, ¹⁾ om zich te

1) In het Verslag 5a der Marine-Vereeniging plaatst de Heer Baron VAN ASBECK eene opmerking, die er o. i. niet door kan, omdat zij berust op eene *geheel onjuiste* lezing, van hetgeen door den inleider op 13 Januari l.l. in Krijgswetenschap gezegd werd. Sprekende over de onwaarschijnlijkheid, dat Duitschland eene onzer havens, *als basis voor zijn vloot*, zou wenschen te be-

kunnen voorstellen, dat die aldus uit- en binnengeleide marine, welke dat geleide *behoeft*, om buitengaats op te treden, onder die omstandigheden groot succes zal kunnen hebben. Een triomftocht zal het vermoedelijk niet zijn!

Op blz. 231 van het Verslag van Krijgswetenschap wordt gezegd: »Ik kan dus tot mijn leedwezen die samenwerking, welke bezetting »der kustforten door de Marine zou noodig maken, niet als iets »wezenlijks beschouwen en er dus als argument geen waarde aan »toekennen«. De S. der voorgaande bladzijden leest hiervoor »tout court«, dat in samenwerking van kustforten en vloot niets wezenlijks gezien wordt. Wanneer de S. deze beide zinsneden nog eens overleest, zal hij wel inzien te vluchtig en daardoor verkeerd gelezen te

zitten, werd daar gezegd: »Bovendien, de *natuurlijke* terugtochtslijn voor een »eskader, dat niet langer zee kan houden, loopt naar de eigen versterkte »oorlogshavens en niet naar willekeurige plaatsen op onzijdig of — dan — »vijandig territorium«. Naar aanleiding hiervan zegt nu de heer VAN ASBECK: »dit is een bewijs, dat het wezen van den zeeoorlog hem vreemd is en wan»neer hij alleen den Japansch-Russischen zee-oorlog bestudeerde, zou het hem »reeds duidelijk zijn, dat schepen herhaaldelijk van hun natuurlijke terug»tochtsweg werden afgedrongen«. Dat deze opmerking — welker innerlijke waarde onbesproken blijft — geen steek houdt, *met betrekking tot het voorafgaande*, zal de Heer van ASBECK vermoedelijk zelf wel inzien, als hij beide passages nog eens bij elkaar beziet. Het is toch duidelijk, dat het inrichten van b.v. Vlissingen, als basis voor de Deutsche vloot, natuurlijk niet zou geschieden *met het doel* eene wijkplaats te krijgen voor de door den Heer VAN ASBECK bedoelde, van hun natuurlijke terugtochtslijn afgedrongen schepen; nog geheel daargelaten, dat er evenveel kans zou bestaan, dat zij ook van die havens werden afgesneden, als van hun eigen havens. Het geval van dergelijke, van hun natuurlijke terugtochtslijn afgedrongen schepen, wordt in het Verslag van Krijgswetenschap besproken op blz. 204 vgg. Ons dunkt dan ook, het gecursiveerde woord »natuurlijke» had den Heer VAN ASBECK al moeten inlichten, dat hier niet anders bedoeld kon zijn, dan er staat, namelijk, dat men in neutraal of vijandelijk land geen basis voor de vloot inricht, omdat dit niet de *natuurlijke* terugtochtsweg is, omdat men daar niet zijn *wil*, omdat men gevaar loopt daar ingesloten en van het moederland afgesneden te worden en van in het geheel geen nut meer te zijn voor de verdediging. Wij willen hopen, dat, wanneer de Heer VAN ASBECK wat juister gelezen had, hij dezen uiterst vriendelijk bedoelden wenk aan het adres van den inleider van 13 Januari l.l. wel achterwege gelaten had: hij schoot ditmaal beslist over het doel heen.

Intusschen maken wij in dit verband toch even opmerkzaam op hetgeen de Heer VAN ASBECK aanteekent op de blzn. 224 en 231 van Verslag 5a der Marine-Vereeniging, en wel: »Indien er goede forten in Nieuwediep, »IJmuiden, Hoek van Holland en Vlissingen zijn, onder welker vuur de »schepen zich kunnen bergen (!), geloof ik, dat ook onze langzame pantser»schepen zich buiten kunnen wagen (!) zonder al te groot gevaar te loopen »door een vijandelijk gros van de Nederlandsche havens te worden afge»sneden«; en voorts: »Maar die afstand lijkt mij te klein, vooral waar de »forten moeten dienen om onze vaartuigen, uitlopende, te steunen en, voor »groote vijandelijke schepen wijkende, op te nemen«. Lezen wij verkeerd, als wij hieruit afleiden, dat de Heer VAN ASBECK *hier* het volgen van eene *natuurlijke* terugtochtslijn wel verzekerd acht?

hebben: *die* samenwerking, welke bezetting der kustfronten *door de Marine* zou noodig maken, wordt niet als iets wezenlijks beschouwd, wat iets geheel anders is, dan het door hem neergeschrevene. Op blz. 230 van het zelfde Verslag wordt aangegeven, wat ten aanzien van de samenwerking bereikt kan worden, eene samenwerking, waartoe bezetting der kustfronten door de Marine in geenerlei opzicht noodig geacht wordt. Hiertoe werd gerekend het opnemen in de, aan beide onderdeelen te verstrekken instructiën van de *algemeene* aanwijzingen, die noodig zijn, opdat men in eene mogelijke actie, waaraan beide moeten deelnemen, elkanders gevechtswerkzaamheid zoo min mogelijk belemmert, ja, zelfs zooveel mogelijk bevordert, terwijl men voorts naar die samenwerking kan *streven*, door een goed stelsel van correspondentiemiddelen, om ook gedurende het gevecht eene enkele, op deze samenwerking betrekking hebbende mededeeling over te brengen. Wanneer nu de S. ten aanzien van het eerste punt meent te moeten opmerken: »zij (de samenwerking) *is verzekerd, als het maar goed »op papier staat*«, dan laten wij de wetenschappelijke waarde van deze ietwat laag gegrepen opmerking maar liever buiten beschouwing, doch willen gaarne, als onze meening, te kennen geven, dat, opdat die samenwerking verzekerd zal zijn, zij eerstens goed op papier moet staan, d. w. z. in de instructiën omschreven moet wezen, en daarna door elk onderdeel oordeelkundig toegepast moet worden. Hieruit te willen afleiden, dat samenwerking alleen verkregen kan worden, wanneer zij, die samenwerken moeten, tot *éene* en *de zelfde* wapensoort behooren, is in strijd met de feiten. In den oorlog moeten steeds velerlei wapensoorten tot één doel samenwerken, en zij doen dit ook, omdat hare samenwerking in hare instructiën behoorlijk geregeld is, en deze door haar oordeelkundig toegepast worden.

Ten aanzien van de raakschietende kanonniers der marine en het door hen voldoen aan eischen van trefzekerheid¹⁾ zij — vermoedelijk ten overvloede — nogmaals aangeteekend, dat, hetgeen daaromtrent gezegd werd, uitsluitend zijn oorsprong vond in het te dien opzichte medegedeelde in de overgelegde stukken, waarin deze eigenschappen zeer op den voorgrond gesteld werden en zulks, naar het scheen, bij wijze van tegenstelling met de landmacht.

Na hetgeen reeds in de April-aflevering door den Heer RANNEFT naar aanleiding van deze aangelegenheid werd medegedeeld, merken wij alleen nog op, dat wij aan de evengenoemde eigenschappen der kanonniers alleen dan waarde kunnen toekennen, wanneer zij tot uiting komen bij de gevechtsschietoefeningen, d. w. z. wanneer bij die oefeningen blijkt, dat — *mede* ten gevolge van de vermelde eigenschappen — inderdaad *raak* geschoten wordt. De daarbij verkregen resultaten zijn namelijk *alleen* van belang, omdat *zij* een indruk geven van de uitkomsten, die in het werkelijke gevecht ver-

1) Trefzekerheid beteekent *steeds* raakschieten, dus 100 % treffers.

wacht kunnen worden. Of nu die uitkomsten minder zijn, ten gevolge van een »mankement« in de vuurleiding of ten gevolge van persoonlijke fouten der kanonniërs, is ons om het even; van het oogenblik, dat bij de gevechtsschietoefeningen niet of niet altijd raak geschoten, noch aan eischen van trefzekerheid voldaan wordt, is er, geen aanleiding om boven anderen verheven te worden.

In eventueel nieuw te bouwen koepelforten afstand te doen van de methode van vuren, die thans bij de Pantserfortartillerie wordt toegepast, zouden wij niet aanbevelenswaardig achten; de tot dusverre gevolgde *methode* voldoet goed en zou — men leze hierover nog eens na, wat de Heer RANNEFT schreef — niet door toepassing van die, welke aan boord der meest moderne schepen in gebruik is, en daar, naar het schijnt, goed voldoet verbeterd worden.¹⁾ Om deze reden kunnen wij dan ook in het houden van schietoefeningen aan boord door het personeel, dat bij de kustartillerie zou dienst doen, geen bijzonder nut zien.

Maar zelfs al vond men, op goede gronden de bij de Marine gebruikelijke methode ook voor de kustforten beter, dan zou dit blijkbaar nog geen reden behoeven te zijn, om *daarom* overgang der kustversterkingen naar de Marine te bepleiten. De S. der voorafgaande bladzijden toont toch zóó overtuigend aan, dat elke der daarbij noodige handelingen slechts zoo hoogst eenvoudige verrichtingen van den kanonniër eischt, dat er — wanneer men de methode wilde aanvaarden — geen enkel bezwaar tegen zou bestaan, om deze door het landmacht personeel te doen toepassen.

Wij gelooven, dat bij de Marine, waar men zich vrijwel geheel op het — dure en voor eene verzekerde aanvulling onbetrouwbare — vrijwilligersstelsel baseert, men zich niet juist rekenschap geeft van het feit, dat het stelsel van legervorming, dat bij alle Europeesche legers in gebruik is, in hoofdzaak berust op het bezigen van militieplichtigen. Wij meenen dit ook te mogen afleiden, uit S.'s mededeeling: »dat de Landmacht het personeel nog veel minder heeft dan de Marine«. Deze meening is onjuist; de landmacht heeft in haar militie, in haar militiekader en in haar vrijwillig kader al het personeel, dat zij behoeft. Zou de S. b.v. denken, dat de veldartillerie, toen zij zich door hare bewapening met snelvuurmaterieel voor geheel andere eischen ten aanzien om haar personeel gesteld zag, dan die, welke voorheen golden, een oogenblik gearzeld heeft, omtrent hetgeen

1) In de Mitteilungen Seewesens 1911, No. IV leest men echter, met betrekking tot de proeven op de Jena, het volgende: Am überraschendsten war die »grosse Immunität der lebenden Tiere, wie dies bereits hervorgehoben wurde, während die Dampfleitungsrohre fast durchwegs gebrochen, die electricchen und Luftleitungen zerstört waren.

»Aus diesen Ergebnissen waren viele schon geneigt den Schluss zu ziehen »dass die centrale Feuerleitung nicht aufrecht erhalten werden kann, sondern das »unabhängige Vormeisterfeuer, nach Übermittlung der Distanz, vorzuziehen war.«

zij te doen had, om de zich daarbij voordoende moeilijkheden te overwinnen. Het tegendeel is waar, zij heeft zich met haar eigen, bijna geheel uit militie bestaand, personeel in den kortsten tijd aan de nieuwe eischen aangepast. Het zelfde geldt van de mitrailleurafdeelingen, eene geheel nieuwe schepping.

In het voorbijgaan moeten wij, in dit verband, nog wijzen op iets, wat *ons* minst genomen, niet economisch voorkomt in de organisatie der Marine. Het is de zelfde opmerking, die men aantreft op blz. 231 van het Verslag van Krijgswetenschap, en wel deze, dat men in de organisatie der Marine een korps — het korps Mariniers — ontmoet, dat blijkbaar geen *oorlogsbestemming* heeft. Ons dunkt, het moet toch mogelijk zijn in deze organisatie eene wijziging te brengen, die meer met moderne eischen rekening houdt en de belangen der schatkist beter dient.

Op blz. 236 van het Verslag van Krijgswetenschap wordt, onder opgave van de desbetreffende bronnen, ¹⁾ medegedeeld, »dat Duitschland, waar, zooals de M. v. T. zegt, juist de belangrijke kustforten (aan de Noordzee) in handen zijn van de Marine«, daarvan teruggekomen is. De S. van de voorafgaande bladzijden schrijft, onder aanhaling van W. STAVENHAGEN, Die Küstenbefestigungen, dat dit »beslist onjuist is«, en »weet zoo goed als zeker, dat meerdere natiën, waaronder Frankrijk, Italië, Oostenrijk en Zweden, hun kustverdedigingen hetzij enkele, hetzij alle door de Marine laten bedienen«.

Naar aanleiding hiervan het volgende. De volledige titel van STAVENHAGEN's aangehaald werk is: »Die Küstenbefestigungen der auserdeutschen Seemächte«. Hoe de S. dus, onder aanhaling van dit werk, kan verzekeren, dat het hiervóór ten aanzien van Duitschland gestelde »beslist onjuist« is, is raadselachtig, daar Duitschland er niet in besproken wordt. Voorts is STAVENHAGEN's werk van 1909 en zijn de bronnen, waarop de mededeeling omtrent Duitschland berust, van 1910. Eindelijk had bij *bestudeering* van STAVENHAGEN's werk vanzelf eenige twijfel moeten rijzen ten aanzien van de betrouwbaarheid van die bron. Daarin leest men toch o.a. omtrent Nederland: Die Küstenverteidigung steht unter dem Kriegsministerium »das wiederholt den Antrag auf beschleunigten Ausbau der Küstenwerke, besonders zum Schutze von Amsterdam, aber vergeblich, »gestellt hat.« Eenige regels lager worden de »Schutterijen«, als nog bestaande, ten tooneele gevoerd. Commentaar overbodig! Wat moet men echter, met deze mededeeling voor oogen, van S.'s hiervorenstaande noot (zie blz. 324) denken, waar met niet geringe beslistheid gezegd wordt: »De juistheid van dit geschrift is op meerdere punten aan de werkelijkheid getoetst en gebleken »waar« te zijn?»

Ons vertrouwen in de overige, gewoonlijk op niet minder stelligen

1) Neue Militärische Blätter, Nos. 46 en 49/1910 en Internationale Revue, Januari 1911.

toon geuite mededeelingen van den S. wordt er, helaas, niet doorvergroot.

Het zal wel overbodig zijn te zeggen, dat wij onze mededeelingen omtrent Duitschland dan ook onverzwakt handhaven.

Wat de andere, door den S. genoemde landen aangaat, berust de bezetting der kustversterkingen — n'en *déplaise* den S. en STAVENHAGEN; dezen laatsten echter alleen voor zooverre hij ten aanzien van Frankrijk eene onjuiste opgave doet — in Frankrijk, Italië en Oostenrijk in handen der landmacht, terwijl in Zweden de kustartillerie onder het D. v. M. ressorteert, *doch met de vloot niets gemeen heeft*, daar zij een afzonderlijk korps onder eigen officieren en een eigen inspecteur vormt.¹⁾ De officieren komen uit den troep voort, en worden op, met de Deutsche »Kriegsschulen« overeenkomende inrichtingen opgeleid.

Na het vorenstaande zal de S. wellicht bereid zijn, zijn vriendelijk bedoelde en in algemeenen zin zeer behartigenswaardige raadgeving, omtrent het »liever niet schrijven van stellige beweringen, als men niet op de hoogte is«, van een ander adres te voorzien en tot zichzelf te richten.

Onverkort moeten wij ons reeds vroeger uitgesproken bezwaar handhaven, dat overgang der Marine naar de kustversterkingen hare geschiktheid voor de hoofdtak zal doen verminderen. Wanneer men de zaak niet eenzijdig van artilleristisch standpunt beziet en dus meent, dat de oefening met het geschut — een oogenblik aangenomen, dat dit geheel op de zelfde wijze behandeld wordt als aan boord der schepen — voldoende is om de geschiktheid voor de oorlogstaak te behouden en dus de *ervaring* van den zeeman zich daarin concentreert, doch wanneer men zich op ruimer standpunt plaatst en overweegt, hoezeer onze Marine op haar element in alle opzichten thuis zal moeten zijn, om haar beperkte, doch uiterst moeilijke taak met goeden uitslag te kunnen volbrengen, dan zal men met ons moeten instemmen, dat eene detachering gedurende *twee* jaren op de kustversterkingen niet anders dan ten nadeele van onze Marine kan strekken. De meening van den S., dat men na afloop van zulk eene detachering, *na enkele weken*, weder gemakkelijk van alles op de hoogte is, getuigt wel van een beminnelijk, doch o. i. ook van een ongemotiveerd en zelfs gevaarlijk optimisme.

Evenzeer getuigt het van miskenning van het wezen der zaak, als men de meening verkondigt, dat de ervaring, die onze kustartillerie in den loop der jaren op het gebied der kustverdediging heeft verzameld, zich beperkt tot de behandeling van haar materieel, in die mate, dat bij invoering van nieuw materieel alles «à refaire» zou zijn en er geen ervaring meer zou bestaan. Hierop verder in te gaan, zal voor den deskundigen lezer wel niet noodig zijn.

1) Hier heeft men dus een voorbeeld van eene »der Marine angegliederten Küstenartillerie« (zie noot 1, blz. 331), wat — daargelaten of het voordeelen biedt — *geheel iets anders is*, dan het doen bezetten der kustforten door *het personeel der Marine*.

Oorlogsvoorschrift Geneeskundigen Dienst.

Met vreugde hebben wij het verschijnen begroet van dit vernieuwde voorschrift, hetwelk, zoowel wat uiterlijken vorm als inhoud aangaat, practisch en handig, beknopt en duidelijk is.

Een paar opmerkingen naar aanleiding van dit voorschrift moeten ons van het hart, omdat zij van belang kunnen zijn voor hen, die het voorschrift raadplegen.

Het betreft 2 punten, n.l. de *brancards* en de *verbandwagens*.

Wat de *brancards* aangaat, zij herinnerd aan de wijzigingen, die hieromtrent in den Instructie-Inventaris der artillerie in der tijd zijn aangebracht.

Er zijn thans:

brancards N°. 1 (stelsel RUIJSCH),

brancards N°. 2 (stelsel SCHERER),

die beide tot de uitrusting van de verbandwagens voor verbandplaatsafdeelingen behooren en geleidelijk zullen vervangen worden door zoogenaamde eenheidsveldbrancards.

Brancards N°. 3 vroeger genaamd veldbrancards, die gaandeweg gewijzigd worden tot eenheidsveldbrancards en in de uitrusting van de compagnieskar voor de pioniers en treinen, de gereedschapswagens VM, de verbandwagens voor veldhospitalen, de verbandwagens voor verbandplaatsafdeelingen, de voorraadwagens der cavalerie, benevens de ziekenkarren voorkomen.

Brancards N°. 4 (stelsel KROMHOUT) voor de ziekenkarren.

Brancards N°. 5 voor den ziekenwagen VM.

Eenheidsveldbrancards, welke dienen ter vervanging van n°. 3 en behooren tot de uitrusting van: compagnieskarren VM en BM, ingedeeld bij treinen of pioniers, gereedschapswagens VM, verbandwagens voor veldhospitalen, verbandwagens voor verbandplaatsafdeelingen, voorraadwagens der cavalerie, verbandkarren, ziekenkarren en ziekenwagens M. 06.

Aantal brancards volgens den Instr.-Inv. per:

Compagnieskar VM of BM	2 N ^o . 3 of EVB.
Gereedschapswagen VM	2 N ^o . 3 of EVB.
Verbandwagen veldhospitaal	10 EVB.
Verbandwagen verbandplaatsafd.	5 N ^o . 1.
" "	5 N ^o . 2.
" "	10 N ^o . 3 of EVB.
Voorraadwagen cavalerie	2 N ^o . 3 of EVB.
Ziekenkar	8 N ^o . 3 of EVB.
" "	2 N ^o . 4.
Verbandkar	8 EVB.

Ziekenwagen VM
Ziekenwagen M 06

2 N°. 5.
4 EVB.

Het tweeradige handwagentje voor vervoer van gewonden, hetwelk vroeger genoemd werd *raderbaar*, heet thans *raderbrancard* en is nu, behalve bij de compagnieën infanterie, ook ingedeeld in de verbandplaatsafdeeling en wel tot een getal van 30, zooals blijkt uit den staat C van het voorschrift.

Vroeger verstond men onder *raderbrancard* iets anders en wel het volgende. Voor het vervoer van gewonden in den vestingoorlog — dus niet bij het veldleger — heeft men zoogenaamde *brancard dragers*, zijnde een as met 2 raden, *ongeveer* als het onderstel van de vroegere *raderbaren*; door nu een der *brancards* N°. 1—5 hierop te bevestigen ontstond de zoogenaamde *raderbrancard*. Een dergelijk geheel had voor den leek veel overeenkomst met eene *raderbaar*. De naamswijziging is oorzaak, dat, wat men vroeger noemde *raderbaar*, thans heet *raderbrancard* en wat men eertijds bestempelde met den naam van *raderbrancard*, thans in het voorschrift wordt genoemd: *brancarddrager met veldbaar* (zie voorschrift, blz. 136).

In verband hiermede moet het hoofd van kolom 40 in staat C echter gewijzigd worden in *raderbrancards*.

In kolom 39 zijn een paar fouten ingeslopen. In de eerste plaats moet de letter a bij de veldpioniers veranderd worden in d, daar die compagnie geen ziekenkar heeft en de *brancards* op de *compagnieskar* geborgen worden (zie voorschrift, blz. 134). In die zelfde kolom staat bij de verbandplaatsafdeeling het getal 20, dit is echter het totale aantal per verbandwagen, zoodat het getal 20 in die kolom 60 moet zijn, terwijl het totaal en totaal generaal dienovereenkomstig gewijzigd moeten worden.

In de tweede plaats iets over de *verbandwagens*.

Zooals reeds uit het voorschrift, blz. 135, eenigszins blijkt, zijn een verbandwagen voor verbandplaatsafdeeling en een verbandwagen voor veldhospitalen twee volkomen ongelijksoortige grootheden, die noch uitwendig, noch inwendig op elkaar gelijken. Het is in der tijd eene zeer ongelukkige keuze geweest, om bedoelden wagen voor de veldhospitalen verbandwagen te noemen, want de hoofdbestemming van dien wagen is apotheek en daarvoor is hij geheel ingericht. In dien wagen is een nauw gangetje, waar de apotheker kan werken op de receptertafels aan weerskanten, waaronder tal van laden. Het is een apotheek op raden en als men dien wagen apotheekwagen genoemd had en de andere, wiens hoofdbestemming is het medenemen van verbandstoffen, verbandwagen, zou men niet overal die 2 ongelijksoortige grootheden bij elkander opgeteld zien, zooals nu. Even goed zou men de *compagnieskar* en de *ziekenkar* bij elkaar kunnen tellen.

Tevens hadden dan beide wagens een naam, die misschien de helft korter is dan thans, want die voertuigen heeten niet, zooals het voorschrift G. D. zegt, *verbandwagen*, maar onderscheidenlijk

verbandwagen voor verbandplaatsafdeelingen en verbandwagen voor veldhospitaal. Men zie voor het uitwendig groote verschil de Handleiding Treinen, blzn. 50 en 52, waarin evenwel de bestemming op blz. 53 onjuist wordt vermeld.

Juister is, wat voorschrift G. D. daaromtrent op blz. 135 zegt van den verbandwagen VH, namelijk: ...zijn bestemd tot het medevoeren van eene veldapotheek, instrumenten en verbandmiddelen. Veldapotheek in de eerste en voornaamste plaats. Bij die voor verbandplaatsafdeelingen zijn verbandmiddelen in de eerste plaats genoemd. Eenvoudiger en praktischer is het, om aan verschillende voorwerpen verschillende namen te geven. Men spreekt ook niet van eene vork met punten en eene vork zonder punten, maar noemt dit laatste voorwerp dan een lepel. Vroeger noemde een huzaar elk voertuig een »kechon«; of dit nog zoo is, weet ik niet. Intusschen blijven beide bovenbedoelde voertuigen in het bezit van hun langwijligen naam, maar men mag niet de helft van dien naam er afknippen en ze dan bij elkaar optellen.

W. VOSMAER,

Luitenant-Kolonel der Artillerie.

UTRECHT, Maart 1911.

Artilleristische sprokkelingen.

De tegenwoordige ingenomenheid met onze levende strijdkrachten moet ons de doode weermiddelen niet geheel doen vergeten.

Want wie zich voorstelt, dat de levende alleen, den vijand een duurzaam halt zullen kunnen toeroepen, draait zichzelf en anderen een rad voor de oogen. Dat »halt« zal moeten uitgaan van de levende en de doode weermiddelen samen en het zou kortzichtig zijn een van beide te verwaarloozen.

Dit kwam mij in de gedachten bij het lezen van het belangrijke artikel uit de »Mitteilungen« 1910, 2^{es} und 3^{es} Heft, getiteld: »Vorfeldbeleuchtungsmittel, zeitgemäszere Ausgestaltung und Organisation».

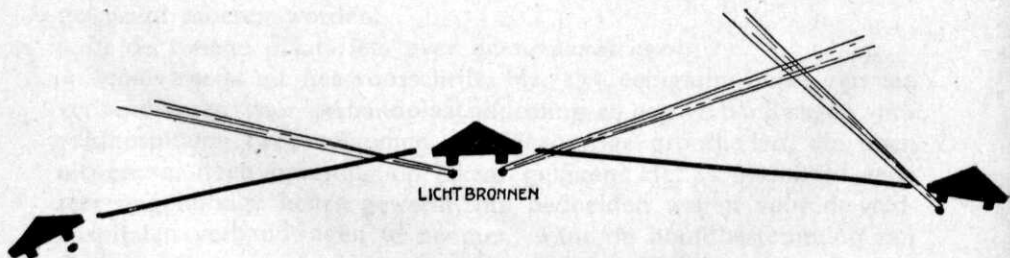
Want de beste levende strijdkrachten presteeren in het duister een bitter klein beetje.

En juist de duisternis en halve duisternis zijn voor ons het gevaarlijkst, omdat — ons de middelen om licht te maken ontbreken.

Zelfs met onze achterlijke weermiddelen behoeven wij bij **daglicht** in onze polders niet zoo spoedig bevreesd te zijn het onderspit te te delven. Als ons in onze liniën en stellingen eene kool gestoofd wordt, dan is die kool echter des nachts gaar gemaakt en wordt zij ons in den mond gegeven, zoodra de schemering, dat toelaat.

Aan ons, om te zorgen, dat wij de voorbereidselen daartoe tijdig ontdekken, m. a. w., dat wij ook des nachts kunnen **zien**.

Wat wij aan »lichtbronnen« bezitten, is nog niet veel zaaks, maar

— er is reden om te gelooven »dat het daghet in het Oosten«. Daarom is genoemd artikel uit de »Mitteilungen« voor ons van waarde.

Het ligt niet in mijn bedoeling een overzicht te geven van den inhoud; genoeg zij het te vermelden, dat de schrijver voor versterkte plaatsen, als minimum, noodig acht per interval tusschen 2 steunpunten: 4 zoeklichten van 90 cM. en 4 van 60 cM. middellijn, terwijl nog aanbevolen worden enkele snel verplaatsbare lichten van 35 cM. ¹⁾

1) Zie naschrift.

Wie het artikel las, zal het daarmee eens zijn: die eisch is niet overdreven, integendeel, hij is in waarheid een minimum.

Rekent men nu, dat 3 intervallen in een aanval zullen zijn begrepen, dan zijn dus per stelling noodig: 12 zoeklichten van 90 en 12 van 60 cM. + eenige reserve. Mogen wij ze spoedig in de uitrustingsstaten als »voorhanden« zien opgenomen!

Waar nu deze lichten op te stellen?

M. i. niet *in* de hoofdverdedigingslijn, want dan zijn ze spoedig vernield. Waar ons terrein en de te geringe kracht, die wij afstootend kunnen ontwikkelen, van dien aard zijn, dat wij op zeker tijdstip den vijand op werkzamen gewerschotsafstand voor ons zullen »voelen«, waar de tegenstander overdag ingeschoten was op onze hoofdverdedigingslijn, daar staat het opstellen der lichten *in* die lijn gelijk aan wegschenken.

De lichtbronnen moeten dus ambulans of zoo onkwetsbaar mogelijk opgesteld zijn.

Denken wij ons nu onze inundatiën, onze accessen en onze opruiming tot niet veel meer dan 1000 M., dan is het duidelijk, dat ook eene 60 cM. lichtbron gelegenheid moet geven het terrein tot op dien afstand vóór de hoofdverdedigingslijn af te zoeken. Een dergelijk toestel — bruikbaar tot 1800 M. — kan dus uiterlijk 800 M. en een 90 cM. licht — bruikbaar tot 2700 M. — op nog grooteren afstand achter de verdedigingslijn actief optreden.

Een voordeel is het, als de lichtbron hoog is opgesteld. Dit zal ook noodig zijn hier en daar, omdat de hoofdverdedigingslijn meermalen samenvalt met een waterkeerenden dijk, die zich enkele meters boven het polderniveau verheft. Verplaatsbare torens zullen wij dus niet kunnen missen, want de lichtbundel moet ruim over dien dijk heengaan en daarvóór geen te grooten dooden hoek geven.

Een niet gering voordeel zijn die verplaatsbare torens ook in ander opzicht. Want waar onze batterijcommandanten in eene stelling dikwijls wanhopig zullen uitzien naar een, meestal niet aanwezig, hoog punt, geschikt voor waarneming van doelen en schoten — ik denk hierbij aan de Amsterdamsche Stelling —, daar is zulk een toren, overdag niet in gebruik voor het zoeklicht, eene uitkomst.

De firma MAGIRUS te Ulm vervaardigt dergelijke torens geschikt voor genoemd tweeledig doel; licht, uitschuifbaar, 10 M. hoog, gemakkelijk vervoerbaar op bijbehorend vierradig voertuig, niet meer dan 4 man eischend voor plaatsen en verplaatsen en niet meer kostend — met voertuig — dan \pm f 1800. Wat een prachttoestel voor batterijcommandanten van toevallige geschutopstellingen voor snelvuurgeschut van 10 à 15 cM. — zoodra wij dat hebben.

Wordt een dergelijke toren des nachts gebezigd als opstellingsplaats voor een zoeklicht, dan staat dit op 4, 5, 600 M. achter de linie vrij veilig.

Voor den aanvaller is des nachts de afstand tot het licht niet te

schatten, gegevens daarvoor heeft hij overdag niet kunnen verzamelen en het doel is te klein voor succes-belovend geweer- of geschutvuur. Bovendien vertoont zich de lichtbundel bij tusschenpoozen.

Boven sprak ik van onkwetsbare opstelling.

Natuurlijk is dit een vrome wensch.

Doch zoolang de vijand niet vlak voor de linie ligt, kan m.i. toch eene weinig kwetsbare opstelling gevonden worden voor eene lichtbron, indien zij geplaatst wordt achter de groot-flankements-kazematten der forten, aldus het aanvalsterrein flankerend verlichtend.

De groot-flankements-vuurmonden staan dan *naast* de lichtbron, hetgeen gunstig is voor de waarneming van c. q. af te geven vuur. Gevaar voor deze opstelling kan alleen dreigen van vuur uit krombaangeschut — doch bij nacht is de kans om getroffen te worden niet groot — of van geweer- of geschutvuur, afgegeven op korten afstand vóór de hoofdverdedigingslijn. En dit laatste is slechts mogelijk in een zeer ver gevorderd stadium van den strijd. In dat geval moet die opstellingsplaats worden prijsgegeven, ook omdat dan c. q. revers-vuur niet mag belemmerd worden. Doch de lichtbronnen kunnen dan geacht worden, aldaar reeds hoogst waardevolle diensten te hebben bewezen.

Tot zoover het *zien*, de mogelijkheid tot waarnemen *bij nacht*.

Over dag zien wij met onze tegenwoordige hulpmiddelen niet veel. Wie gelooft nog aan behoorlijke resultaten van groepsposten, bestaande uit op te richten torens van \pm 15 M. hoogte en van verkenningpatrouilles, die te dicht bij huis **moeten** blijven? Niemand!

Wij zullen worden daarentegen behoorlijk waargenomen uit kabelballons, luchtschepen en wellicht uit vliegtuigen. Gevolg: wij ontvangen vuur uit voor ons onzichtbare geschutopstellingen en wij moeten dat lijdelijk ondergaan. Wij lijden verliezen en wij kunnen de schulden niet met gelijke munt betalen. Of het moreel van onze troepen ook een verkwikkelijk beeld zal te aanschouwen geven!

Reeds in 1902 kwam de Kapitein VAN DER STEUR voor den dag met zijn hoopvol rapport over het oprichten van eene ballonafdeeling. Hij rekende ons voor, wat de zaak zou kosten, slechts \pm f 30,000, waarvoor wij zouden beschikken over 2 kabelballons, het noodige materieel, loodsers, gasvullingen, enz., te zamen eene complete inrichting. Wij schrijven nu 1911. Laten wij hopen, dat het geen 1950 zal worden, voor wij dat **onmisbare hulpmiddel** bezitten. En laat men dan »en passant« enkele snelvuurstukjes aanschaffen om onze kabelballons te beschermen tegen aanvallen van vijandelijke luchtkruisers. Ook daarmee is geen kapitaal gemoed.

De gemakkelijkheid, waarmee onze tegenstander met *zijn* hulpmiddelen zich een beeld kan verschaffen van ons geheele hebben en houden in en achter de hoofdverdedigingslijn, noopt mij even de vraag aan te roeren: hoe dekken wij onze batterijen tegen zijn

alziend oog? Ons polderland toch is dikwijls — vooral om Amsterdam — vlak en boomloos; hier en daar zien wij eene boerderij met eenig houtgewas (doch natuurlijk meestal op plaatsen, die ons voor geschutopstellingen van geen nut kunnen zijn), doch overigens ontwaren wij weiland met ruime vergezichten. Hierop zegt de theorie: dan moeten maskes worden aangelegd, deels in vreedestijd en anders kunstmatig in oorlogstijd.

Jawel, onze boeren zullen ons zien aankomen bij de vraag: Mogen wij in vreedestijd in uw weilanden gaan planten? Zij **willen** geen houtgewas in hunne grasvelden, wellicht niet eens tegen flinke vergoeding. En kunstmatige maskes in oorlogstijd? Ik aarzel dat vraagstuk te bespreken; het is reeds zoo dikwijls met onvoldoend resultaat onderzocht. Toch waag ik er nog een denkbeeld aan. Groen hout met wortel slaat slechts op bepaalde (korte) tijden van het jaar in den grond aan. Groen hout **zonder** wortel maakt de zaak erger dan zij was, want na een paar dagen verraadt juist de verdorde gezichtsdekking, dat men iets wil verbergen.

Toch klemt het «*coûte que coûte*» bezitten van gezichtsdekking meer en meer. Zelfs de veldartillerie is genoodzaakt — nagenoeg als regel — gedekte stellingen op te zoeken, wil zij zich niet na enkele minuten aan vernietiging door een snelvurenden, gunstig opgestelden, tegenstander blootstellen. Het «*zich dekken*» noopt dat Wapen o. a. tot het aanschaffen van «*Rundblickfernrohre*» (reeds door 16 Staten ingevoerd), kijkers met cirkelrand, waarmede de waarnemer, zonder zich bloot te geven, het terrein kan afzoeken, doordat hij — zittende achter zijn schild of dekking — de kop van het instrument 360° kan laten draaien. Wie nog twijfelt aan de weinige waarde van open batterijstellingen, leze het artikel van Generaal VON REICHENAU in het Mil. Wochenblatt 1910, N°. 135, en de daarmede samenhangende artikelen in de N°. 141, 142 en 143, en make zijne conclusiën.

Dus wij **moeten** ons geschut **dekking** verschaffen, ook in ons vlakke, open polderterrein.

Welnu, men richtte in zoo'n polder eene **doorloopende** gezichtsdekking op, bestaande uit schijvenlinnen \pm 3 M. hoog, grasgroen geverfd op weiland, bruinzwart op bouwland, grillig van lijn, op afstanden van 300 — 800 M. achter de hoofdverdedigingslijn en alleen onderbroken op noodzakelijke communicatiewegen te land en te water. (Zie schets.)

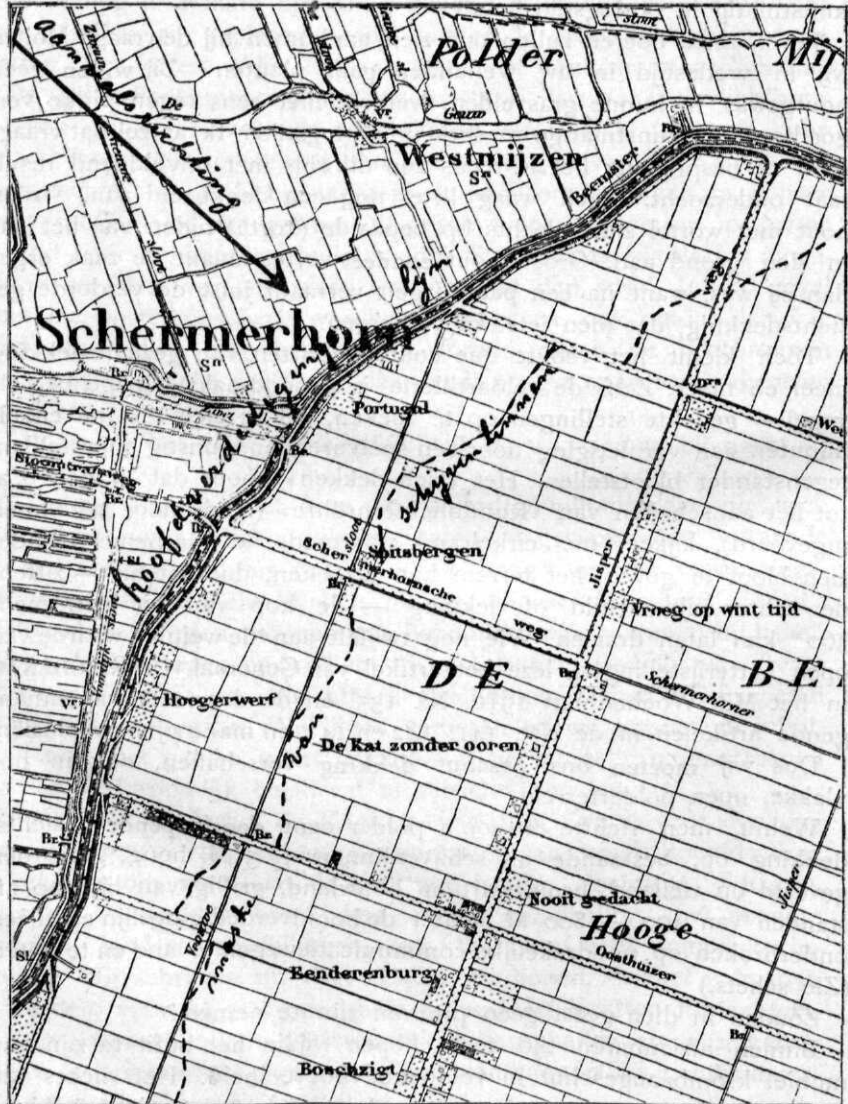
Zouden in dien geest geen proeven zijn te nemen?

Binnen afzienbaren tijd toch, hopen wij in het bezit te zijn van mobiel krombaangeschut in voldoende hoeveelheid. Het succes van dat geschut hangt af van het aanwezig zijn van **veel** gelegenheid tot gedekte toevallige opstelling. Wij moeten die dekking **maken**, want veelal is zij niet van nature aanwezig. Op ieder perceel weiland kunnen eene of meer sectiën oprijden achter dat schijvenlinnen.

Daarbij de vuurmonden voorzien van »*Rundblickfernrohre*«,

gemakkelijk gelegenheid gevend tot het zoeken van achterwaartsche hulprichtpunten en wij zijn m. i. een stap genaderd tot den eisch: gelijkwaardig te worden met onze tegenstanders.

Het bovenstaande leidt als vanzelf tot de vraag: In hoeverre zijn wij thans **niet** gelijkwaardig.

En het antwoord is niet hoopvol, namelijk: in nagenoeg geen enkel opzicht, vooral wat onze vestingartillerie betreft.

Genoemd Wapen verkeert in waarheid in een toestand van verval. Tegenover het belegeringsgeschut en de zware artillerie van het

veldleger der buitenlanders hebben wij niets krachtigers te stellen dan:

Kanonnen van 15 cM. L/24 en 12 cM. L. dateerend van 1878,

» » 15 » K. van 1887,

» » 10 » » 1882,

Mortieren van 15 en 10 cM. van 1882.

Voorwaar eene armelijke verzameling!

Het eenige moderne geschut, waarover wij beschikken — om van de enkele snelvuurhouwitsers van 12 cM. niet te spreken — zijn onze weinig talrijke kanonnen van 7 en 6 cM. Overigens is ook ons stormgeschut — inclusief de mitrailleurs M. 90 — geheel verouderd.

Richtmiddelen, waarnemingsmaterieel, telefoonmaterieel, verlichtingsmiddelen zijn alle minderwaardig; onze projectielen ten deele niet veel beter, ons buskruit voor een groot deel nog rookgevend. Daarbij zijn de munitie-uitrustingen te klein.

Zou er veel kans op succes bestaan voor vestingartillerie, die met dergelijke hulpmiddelen een goed toegerusten tegenstander te gemoet moet treden?

En het personeel?

Ook hieraan ontbreekt veel.

Jaar in jaar uit wijzen de oefeningen in de vestingoorlog op de kaart op een incompleet aan vestingartilleristen. Compagnieën komen er te kort. Voor ons niet talrijke geschut zijn wij niet in staat de noodige batterijcommandanten te leveren. Wie daaraan twijfelen mocht, make voor bepaalde gevallen zelf de berekening aan de hand van de bewapenings- en bezettingsstaten. **De oorlogsorganisatie van de compagnie vestingartillerie deugt bovendien niet**, voornamelijk door te geringe getalsterkte aan kader. En zelfs die geringe getalsterkte wordt in de practijk vrijwel nimmer bereikt, terwijl ook het **gehalte** zeer veel te wenschen overlaat.

Dit gehalte is echter onder de bestaande omstandigheden niet hooger op te voeren. Produceer eens goede batterijcommandanten, waar de stof ontbreekt. Herhaaldelijk is er door regimentscommandanten op gewezen, dat min of meer ontwikkelde recruten jaarlijks in zóó gering aantal aan de vestingartillerie worden toebedeeld, dat rijp en groen in opleiding moet genomen worden voor milicien-korporaal en milicien-sergeant.

En van boerenjongens, arbeiders, enz. zijn nu eenmaal geen goede batterijcommandanten te vormen, enkele uitzonderingen daargelaten. Stelselmatig schijnen de ontwikkelde recruten bij de andere Wapens te worden ingedeeld, hoewel de vestingartillerie die juist het dringendst behoeft. Men bestudeere maar eens aandachtig de eischen voor milicien-sergeant. Die zijn inderdaad niet gering.

Meermalen wordt het middel aan de hand gedaan, om voor de ontbrekende vestingartilleristen z.g. handlangers bij het geschut in te deelen. Ik wil daarop niet ingaan. In het aanbevelen van »lapmiddelen« zijn wij, Hollanders, zeer sterk.

Resumerende, is de oorlogstaak voor den officier der vesting-artillerie niet rooskleurig. Met de zwaarste krachtsinspanning zal hij in den strijd niet kunnen beletten, dat zijn geschut spoedig het onderspit delft. En waar de artillerie zwijgt — de ervaring leert het — kan de infanterie het niet volhouden. Hetgeen een einde maakt aan het bestaan onzer Liniën en Stellingen en daarmee aan onze onafhankelijkheid.

Terwijl toch een krachtig veldleger, in samenwerking met eene goed toegeruste Stelling, het voordeel aan onze zijde had kunnen brengen.

Eene vraag tot slot. Zou het geen overweging verdienen een goed deel der welhaast te besteden 40 millioen te bestemmen tot het opheffen uit haar verval van de Nederlandsche Vestingartillerie?

Ons landfront blijft nog immer meer bedreigd dan ons zeefront en TAAIEN weerstand kunnen wij alleen bieden met behulp van onze Stellingen — als die behoorlijk bewapend zijn. Thans zijn zij dat niet.

LANDAAL,

Kapitein der Artillerie.

NASCHRIFT.

Waar bewegelijkheid — ook van lichtbronnen — in de toekomst steeds meer op den voorgrond zal treden, wordt de aandacht hier, ten behoeve onzer liniën en stellingen gevestigd op het, door de firma SIEMENS-SCHUCKERT samengestelde 35 cM. mobiele zoeklicht. (Zie Kriegst. Z. 1911, 3es Heft.)

Dit apparaat kan zeer gemakkelijk in onderdeelen vervoerd worden — o. a. op 4 lastdieren —, weegt compleet met dynamo, waterkoeler, benzinereservoir, kabeltrommels, enz. slechts 300 KG. voert alles mede voor een 8- à 10-urigen brandtijd, kan in 5 minuten ineengezet worden en verlicht tot 1000 à 1500 M.

Een ideaal-toestel voor de nabijverdediging in onze verdedigingsliniën.

Nog iets over Zweedsche Gymnastiek.

Naar aanleiding van de mededeeling over de Zweedsche gymnastiek in N°. 2, Februari 1911, van dit Tijdschrift, komt het mij wenschelijk voor, het volgende ter kennis van de lezers van »De M. S.« te brengen.

De rompbuigingen in het Duitsche stelsel worden uitgevoerd op eene zoodanige wijze, dat zij juist met den rythmus der ademhaling overeenkomen. Men doet n.l. gewoonlijk ± 15 ademhalingen per minuut; elke ademhaling duurt dus ± 4 seconden.

Wanneer men nu deze bewegingen in $\frac{4}{4}$ maat uitvoert, dan duurt juist elke rompbuiging evenlang als eene in- of uitademing, want zij geschieden *gedurende* de tusschentellen; *niet op een tel*.

Wanneer men ze niet met tusschentellen, maar op commando laat uitvoeren, geschiedt dit, als wij de zelfde oefening tot voorbeeld nemen, als in bovengenoemd artikel voorkomt, op het volgende commando: »Romp naar links buigen en oprichten« en daarna op lang-gerekten toon: »Een«.

In het Zweedsche stelsel commandeert men: »Romp naar links buigen en oprichten« en daarna op lang gerekten toon: »Buig«.

Het verschil in waarde laat ik ter beoordeeling der lezers.

Door het doen uitvoeren met tusschentellen heeft men het in het Duitsche stelsel echter in de macht door allerlei aan- en opmerkingen gedurende dit tellen (hiertoe wordt groote routine van den onderwijzer vereischt) en vooral door het varieeren van klank en kracht in de stem, de leerlingen tot uiterst correcte uitvoering te prikkelen, en is deze wijze daarom verkieslijk boven het saaië gecommandeer van: Eeeen. Tweeee.

Die tusschentellen dienen juist voor hetgeen ik hierboven opmerkte.

Nu heeft men nog in het Duitsche stelsel voor andere bewegingen de vlugge uitvoering, waardoor het coördinatievermogen meer tot zijn recht komt.

Wat de toesteloefeningen betreft, deze dienen tot ontwikkeling van de moreele eigenschappen moed en zelfvertrouwen, tot opvoeding in practischen zin (springen met gewoon schoeisel over vaste voorwerpen zonder springplank) en eindelijk tot oefening van het zenuwstelsel en zij zijn veeleer eene zenuw- dan eene spiergymnastiek.

Bij deze oefeningen dient men er voor te zorgen, dat ze niet naideelig zijn voor goede lichaamshouding en voor het hart. Dit is bij oordeelkundige indeeling door deskundigen en goed geleid onderwijs mogelijk. Dat voor de ademhalingsorganen de Duitsche gymnastiek oneindig beter werkt dan de Zweedsche, hierover is nu, geloof ik, iedereen het wel eens.

Wat kan men immers gunstiger hiervoor bedenken dan korfbal,

voetbal, duurloopen, flinke wandelingen of marschen, snelloopen op allerlei zeer aangename wijzen, springen met aanloop, roeien en zwemmen? En dan geschiedt dit alles daarenboven in den open lucht!

Wie het oordeel over het Zweedsche stelsel hebben wil van mannen, die met hun tijd medegingen en zich deze wetenschap tot speciaal studievak hebben gemaakt, die leze:

Prof. Dr. F. A. SCHMIDT, Die Physiologie der Leibesübungen, 1905.

G. DEMENY, Sur l'évolution de l'éducation physique en France.

Dr. JEAN PHILIPPE, Du choix d'une méthode d'éducation physique, 1909.

Dr. PAUL DE CHAMPHASSIN, La Gymnastique scientifique, l'Erreur de la méthode Suédoise, met een voorwoord van Dr. E. ROCHARD, chirurgien de l'hôpital Saint-Louis, 1911.

Al deze bij uitstek deskundigen veroordeelen op wetenschappelijke gronden dit stelsel om ééne, meer of alle der volgende redenen: verouderd; niet op de hoogte van den tijd; nadeelig voor de gezondheid en berustend op foutieve physiologische, biologische en paedagogische grondslagen.

J. MELVILL VAN CARNBEE.

Hoofd van onderwijs aan de Marine-Gymnastiekschool.

Toegepaste oefeningen.

(Voor troepen ter sterkte van HOOGSTENS ééne tactische eenheid.)

Wanneer door elementair onderricht eene lichterij voldoende voorbereid is in de techniek van haar Wapen, moet worden overgegaan tot toepassing van het geleerde op concrete gevallen, zooals die zich in den oorlog zullen voordoen.

De oefeningen nu, die dit beoogen op eene wijze, zooals hier nader aangeduid zal worden, zal ik verder noemen: *toegepaste oefeningen*.

Het voornaamste, meest sprekende kenmerk van deze oefeningen moet zijn: *dat daarbij alle onderwijs uitgesloten is.* 1)

Bij elementair onderricht moeten uitleggingen worden gegeven, dient herhaald te worden, volgt de terechtwijzing onmiddellijk op de fout. Bij toegepaste oefeningen behoort dit alles achterwege te blijven. En wel, omdat dit hier, bij de zoo getrouw mogelijk nagebootste oorlogswerkelijkheid, niet op zijn plaats is en omdat het belemmert een *ononderbroken doorzetten der handeling*, dat bij deze oefeningen op den voorgrond moet staan. Alle z.g.n. »overdoen«, bij elementair onderricht juist zoo nuttig, is hier uitgesloten. De leuze moet zijn: de gemaakte fouten zoo goed en zoo vlug mogelijk te herstellen, brengende zoo min mogelijk stoornis in een snel verloop.

Waar de aandacht van elk aanvoerder in hoofdzaak in drieërlei opzicht in beslag genomen wordt: 1°. door den gevechtstoestand, 2°. door contact naar boven (de onmiddellijke chef en de van hem ontvangen en vermoedelijk te ontvangen bevelen), 3°. door contact naar beneden (de onmiddellijk onder hem gestelden), moet hij, wil hij medewerken tot eene snelle handeling — eisch des tijds — het grootste deel van zijne aandacht wijden aan gevechtstoestand en contact naar boven. Hij moet daarbij zelfs vooruit zien, vooruit denken, anders is hij altoos te laat. Waar dit geschiedt, kan en mag hij zich niet inlaten met de details der uitvoering (onderwijs), is contact naar beneden over den onmiddellijk ondergeschikten aanvoerder heen (onderwijs) uitgesloten — daargelaten nog, dat dit eene juiste bevelvoering ondermijnt.

Bij de toegepaste oefeningen kan het beginsel van de scheiding tusschen onderwijs en oefening niet streng genoeg doorgevoerd worden. Scherp, en daardoor klaarheid brengende in hetgeen wij willen, moet het verschil gemaakt worden: *daar* de aanmerking onmiddellijk volgende op de fout, herstellen, overdoen van verrichtingen, uitleggingen, enz., *hier* slechts C^{os}, aanwijzingen en de uitvoering daarvan en verder... *stilte*.

1) Vulgo: er wordt alleen *gecommandeerd* en *gedaan*.

Onderwijzen zit den Hollander in het bloed. Doch men bedenke wel, waar *altoos* onderwezen wordt, verliezen de aanvoerders de gewoonte van het kort en bondig *commandeeren* — zonder commentaar — en wennen de uitvoerenden nimmer aan eene onverwijld, stipte opvolging. Hoe zelden hoort men kort, beslist *commandeeren*. Zelfs de voorgeschreven *commando's* worden nog vaak tot zeggen-derwijs-gedane-aanwijzingen *verslapt*. Dat komt, doordat de grens tusschen onderricht en oefening nooit scherp getrokken wordt, doordat men schier nimmer »oefent« en altoos onderwijst.¹⁾

Een tweede eisch, waaraan bij het houden van toegepaste oefeningen moet voldaan worden, is: *dat er een leider zij*, die, het worde reeds dadelijk gezegd, niet tevens commandant mag zijn.

Deze eisch is van de grootste beteekenis. Immers van de wijze, waarop de oefening geleid wordt, hangt heel haar welslagen af.

De, niet lichte, taak van dien leider is veelomvattend. Hij moet toch :

- 1°. een oorlogstoestand scheppen;
- 2°. in verband daarmede, eene opdracht opmaken;
- 3°. den gedachten oorlogstoestand kenbaar maken — bij voorkeur — aan allen, die aan de oefening deelnemen;
- 4°. de gemaakte opdracht verstrekken;
- 5°. het verloop der oefening waarnemen;
- 6°. de wapenuitwerking aangeven; en
- 7°. de oefening, na afloop, bespreken.

Lichten wij deze punten nader toe.

Ad 1°. en 2°. De gedachte toestand en de gegeven opdracht moeten zich, vooral in den aanvang, kenmerken door *den grootsten eenvoud*.²⁾ Zij moeten leiden tot eene handeling op een terrein, waarvan, voor het beoogde doel, een onbeperkt gebruik gemaakt kan worden, m. a. w. veronderstelling en opdracht moeten afhankelijk zijn van het terrein en niet omgekeerd. Dit, om hetgeen *verondersteld* dient te worden, tot een minimum te beperken (vergelijk blzn. 6 en 7).

Ad 3°. In oorlogstijd leeft men geleidelijk in een bepaalden gevechtstoestand in. In vreedstijd is dit niet het geval. Men moet

1) Misschien ook, doordat onze nieuwe reglementen, *verkeerd opgevat*, daartoe aanleiding schijnen te geven. Het blijkt toch in de practijk, dat, nu daarin veel minder *Cos.* voorkomen, nu veel meer zeggenderwijze moet gelast worden, de gewoonte van het geven van korte bevelen, van besliste aanwijzingen te loor gaat. De preciesheid, die eertijds in *Cos.* en uitvoering geëischt werd, moge wellicht overdreven geweest zijn, thans dreigt men in een ander uiterste te vervallen: *slordigheid* en . . . *slapheid*.

2) Zoo vaak ziet men, dat, zoodra overgegaan wordt tot de z.g.n. «tactische oefeningen», onderstelling en opdracht van meet af te ingewikkeld zijn. Gevolg is onvermijdelijk — *gouverner, c'est prévoir* — teleurstelling, mislukking . . . wrevel, die slechte stemming kweekt bij allen. De aanvangsfout lag dan bij den leider zelf, die zondigde tegen het eerste beginsel van alle opleiding: de gevraagde inspanning moet evenredig zijn en berekend worden naar de *aanwezige* kracht.

zijne verbeelding (fantaisie) te hulp roepen, om zich in den, door den leider ontworpen, toestand in te denken. Dit is voor menschen met weinig voorstellingsvermogen niet gemakkelijk en toch is het voor een verder richtig handelen volstrekt noodzakelijk. De leider kan de door hem ontworpen situatie dan ook niet grondig genoeg kenbaar maken, wil niet, van den aanvang af, *zijn* gedachtengang en die der uitvoerenden uiteenloopen. Men is licht geneigd aan te nemen, dat een, door ons zelve bedachte en doordachte toestand, door eene korte uiteenzetting, ook spoedig door anderen is ingedacht. Dit is volstrekt niet het geval en als men daarvan niet overtuigd is, zal menige goed ontworpen toegepaste oefening tot teleurstelling — met vaak het zoo zeer te betreuren gevolg: ontstemming — aanleiding geven.

Ad 4°. Voor eene zelfstandige, krijgsmatige uitvoering der opdracht, moet degene, die bevelvoert, er op rekenen, dat, zoodra hij zich van den leider ter volvoering zijner taak verwijdert, het contact met dezen opgehouden heeft.

Ad 5°. Waarnemen en opteekenen al datgene, wat hem opvalt — zoo goed als kwaad —, moet met uitsluiting van alle ingrijpen, *hoe gering ook*, de taak zijn, waartoe de leider zich, *gedurende de uitvoering der opdracht*, beperkt. Onbelemmerd, onbeïnvloed zelfs, moet de uitvoerende zijne taak, zelfstandig en onder volle eigen verantwoordelijkheid, kunnen vervullen. Zelfs dan, als hij verkeerd handelt, grijpe de leider niet in. De instructieve waarde van fouten maken en fouten herstellen is van de grootste beteekenis. Immers in oorlogstijd zullen ontzettend veel fouten gemaakt worden. Hij is dan in het voordeel, die geleerd heeft op eigen beenen, zonder ingrijpen van meerderen, vlug en goed fouten te herstellen. En bovendien: eenmaal de nadeelige gevolgen eener gemaakte fout in haar vollen omvang ondervonden hebbende, zal ons dit langer heugen en zullen wij ons daarvoor eene volgende maal beter hoeden.

Ad 6°. Ten einde duidelijk te zijn met de minste stoornis en om contact van leider en uitvoerenden, gedurende de uitvoering der opdracht, te vermijden, moeten verliezen aan personeel, paarden en materieel schriftelijk, door personen, toegevoegd aan den leider, worden overgebracht. Verliezen openbaren zich in oorlogstijd van zelve. Het in vredestijd *ter kennis brengen* mag dus geene onnoodige moeilijkheden baren.

Ad 7°. Wanneer hij, die de opdracht moest uitvoeren, aan den leider meldt, dat daaraan voldaan is, zal deze al het verrichte aan eene ampele bespreking onderwerpen. De wijze, waarop deze bespreking, die het bij de oefening achterwege gebleven onderwijs vangt, gehouden wordt, is van overwegende beteekenis voor het nut, dat zij afwerpt. Welwillendheid, dit zij reeds dadelijk gezegd, kan daarbij niet genoeg den boventoon voeren. Die bespreking moet ook iets geheel anders zijn dan de »critiek« van den leider bij

oefeningen in groot verband, waar de tijd ontbreekt tot hoor en wederhoor en het afdalen in details. Hier beginne men, na een algemeen oordeel over den loop der oefening — zal het niet meestal een waardeerend oordeel kunnen zijn? — met langs den weg van *vragen* te komen tot oplossing van voor den leider onverklaarbare handelingen en tot erkenning van gemaakte fouten. Het is opvallend, hoe vaak daardoor handelingen, die minder juist of geheel verkeerd *schenen*, in een geheel ander licht geplaatst worden en blijken, door omstandigheden, aan den leider onbekend, juist te zijn geweest. Zoo leert men dikwerf minderen beter kennen *en waardeeren*, waar voorbarigheid juist het omgekeerde ten gevolge zou gehad hebben.

Wanneer zoo, van onderen op, reeds meerdere klaarheid is gebracht, bespreekt de leider de gehouden oefening van begin tot einde, looft in de eerste plaats, wat goed was, en releveert, ter leering, het minder goede en het verkeerde. *Nalatigheid* en *schuldige onkunde* kunnen niet streng genoeg gelaakt worden, doch overigens zij de critiek welwillend in de hoogste mate. Dat moedigt aan, dat geeft vertrouwen, dat wekt belangstelling, dat bevordert den goeden geest. Waarom zou men ook niet welwillend zijn, wanneer men redelijkerwijze kan aannemen, dat iedereen zijn best gedaan heeft? Dat er fouten gemaakt zullen worden, *moet men te voren verwachten*: geen menschelijk werk is volmaakt en zeker niet in ons vak. Die overweging zal het welwillend zijn in de critiek vergemakkelijken. Wrevel — bij teleurgestelde verwachting spoedig opgewekt — is altoos uit den booze.

Uit de omschrijving van de taak van den leider blijkt, van welke groote beteekenis voor de waarde der oefening diens aanwezigheid is. In het bijzonder doen uitkomen wil ik nog, dat degene, die bevel voert, zich *moet* houden — en dus leert te houden — aan een eenmaal veronderstelden toestand. Wanneer men als commandant tevens leider is, zal men maar al te licht geneigd zijn bij voorkomende bezwaren iets anders te veronderstellen, *om de moeilijkheid heden te ontgaan. Dan maken wij de omstandigheden afhankelijk van ons, in plaats te leeren in de uitvoering eener opdracht afhankelijk te zijn van de omstandigheden* — dit is immers in oorlogstijd ook het geval.

Vervolgens zij bij toegepaste oefeningen regel: *dat er eene tegenpartij is.*

Het is nog niet zoo lang geleden, dat men, behalve bij manoeuvres, nimmer troepen met banden om het hoofddekseel zag. Thans ziet men infanterie en cavalerie herhaaldelijk aldus uitrukken. De voordeelen van het oefenen met tegenpartij zijn in het oog vallend. Alleen de veldartillerie, overigens toch zeker niet het minst op de hoogte van haar tijd, bleef hierin achter. En toch, hoe kan zij het gedekt-in-stelling-komen leeren, wanneer die verrichting niet beoordeeld wordt van de plaats, waar de tegenpartij verondersteld wordt te zijn? Immers van uit de stelling zelve is het in de meeste gevallen

onmogelijk na te gaan of het in stelling komen (resp. de in stelling staande stukken) van 's vijands standplaats te zien was (zijn). Gedekt, en toch zoo snel mogelijk in stelling komen — dringende eisch in het huidige gevecht — is niet te leeren zonder tegenpartij, om de eenvoudige reden, dat eene bevoegde contrôle op die verrichting dan ontbreekt. *Eén persoon, met kijker gewapend, is daartoe reeds voldoende.* 1) Maar nuttiger belangwekkender nog zullen de oefeningen zijn, wanneer stukken, infanterie of cavalerie als tegenpartij optreden. Ruiterij, voor de oefening in het afslaan van charges, voetvolk, voor het vuren op in gevechtsorde voorwaarts rukkende infanterie: een »puzzle« voor de artillerie, de grootste moeilijkheden opleverende, zoo voor vuurleiding als bediening. En toch, hoe zelden gebeurt het! Buiten de gecombineerde oefeningen op groote schaal schier nimmer!

Een vierde eisch, waaraan bij toegepaste oefeningen moet voldaan worden, is: *dat in geen geval meer — wel minder — officieren en kader ingedeeld mogen worden, dan de oorlogsorganisatie aangeeft.* Dit volgt ook reeds uit de definitie van toegepaste oefeningen: zoo getrouw mogelijk nagebootste oorlogshandelingen.

Het indeelen van te veel officieren en kader is noodlottig voor hunne bruikbaarheid. Het verslapt hun commando, het maakt hun niet geschikt in het voeren van het bevel over de hun toekomende troepensterkte en het vermindert hun lust en ambitie in hun werk. Daarom is het noodzakelijk, oefeningen te houden met niet meer officieren en kader, dan de organisatie aangeeft. Minder voorkomen zal dan ook het ingrijpen van meerderen over de ondercommandanten heen. Elk heeft zijn volle aandacht noodig voor zijn eigen commando en houdt slechts contact met de onmiddellijk onder hem staande aanvoerders — hetgeen tevens eene *juiste* bevelvoering ten goede komt.

Dat van een troep, die eene toegepaste oefening houdt, alle toeschouwers (niet-ingedeeld personeel) verre dienen te blijven is een eisch, die misschien te zeer vanzelf spreekt, dan dat er ooit aan voldaan wordt. *Overschietend personeel is altoos uitnemend te gebruiken voor de voorbereiding van nieuwe oefeningen.* Want gezette voorbereiding, zoo binnenskamers als op het terrein, is voor elke toegepaste oefening onmisbaar, wil zij kans van welslagen hebben.

Voor dat welslagen eener toegepaste oefening is ten slotte nog eene zaak van groot gewicht, n.l.: *dat alleen het absoluut onmisbare verondersteld worde.*

In verband met het **aanwezige** aan personeel, paarden en materieel

1) Eene dergelijke eenvoudige contrôle leidt soms tot het verrassende resultaat, dat men niet gezien werd, als men dacht zichtbaar geweest te zijn, en evenzoo omgekeerd.

en met het terrein, *zoals het is*, moet een oorlogstoestand in het leven geroepen worden, zoo, dat allen van alles, wat aanwezig is, een onbelemmerd gebruik, zonder eenig voorbehoud, kunnen maken. Hoe minder verondersteld wordt, hoe meer de te verrichten handeling zich aanpast aan het in werkelijkheid aanwezige — en dit is bij oefeningen in klein verband mogelijk —, des te meer *kan* elkeen handelen, zooals hij in oorlogstijd ook zou handelen.

Veronderstellen is verzinzel, fantaisie. Het is moeilijk in ons denken en doen rekening te houden, niet met eene bestaande, doch met eene gedachte (gefingeerde) werkelijkheid. Het belemmert onzen vrijen, logischen gedachtengang en bemoeilijkt een natuurlijk, practisch handelen. Doch dubbel moeilijk wordt het, wanneer wij in ons denken en doen rekening moeten houden met eens anders fantaisie — eene moeilijkheid, die in oorlogstijd niet bestaat. Vooral bij individuen met weinig voorstellingsvermogen — dat vaak juist de meest practische menschen zijn — vertroebelt een veelvuldig veronderstellen een helder inzicht, en bij ons allen ontstaat gevaar onpractisch te worden in ons handelen. Omtrent troepensterkte, aanwezige instrumenten en gereedschap, omtrent de voorhanden hulpmiddelen in het terrein, worde niet *altoos* verondersteld. Het tegendeel moet bij toegepaste oefeningen regel zijn, op dat allen leeren het aanwezige tot het uiterste te benutten. Zoo vormt men handige, practische aanvoerders en soldaten.

Hoe grooter de troepenafdeeling, hoe meer in vreedestijd, vooral in verband met het beschikbare terrein, *moet* verondersteld worden. Des te moeilijker ook wordt de voorbereiding. Voor verbanden grooter dan eene tactische eenheid zijn deze oefeningen dan ook niet voldoende door te voeren. Met kleine onderdeelen (éene sectie, één peloton, één stuk) komen de toegepaste oefeningen het meest tot hun recht.

Oefeningen, naar bovenomschreven beginselen gehouden, zullen, naar mijne overtuiging, op intensieve wijze de strijdvaardigheid van den troep verhoogen. Daarbij komt nog, dat zij, meer dan bij het meestal gevolgde stelsel van oefenen, prikkelen tot inspanning. Alles werkt samen, dat drang tot handelen zich onbelemmerd kan uiten, aldus vormende menschen met »élan», die onmisbaar zijn in den oorlog.

Het stelsel staat of valt met eene *goede leiding* en eene *gezette voorbereiding*. Waar het Nederlandsche officierskorps in intelligentie en ambitie in geen enkel opzicht onder doet voor eenig officierskorps ter wereld, zijn goede leiders in ruime mate aanwezig. De voorbereiding verschaft eene kostelijke taak aan niet-ingedeelde officieren en kader, waarmede men zoo vaak geen weg weet.

Aan het slot van dit opstel gekomen kan ik niet nalaten er op te wijzen, dat voor het succes van elk oefeningsstelsel, en dus ook

voor deze wijze van oefenen, noodig is *opgewektheid*. Immers, wat in oorlogstijd het moreel is, is in tijd van vrede de opgewektheid: eene drijfveer, die wonderen verricht. Waarom kenmerken zich dan zoo vaak onze oefeningen door eene zekere *zwaarmoedigheid*, die alle blijmoedigheid, alle »élan« dompt, die wrevelig maakt en slechte stemming kweekt? Is dan »la vie au grand air«, dat ons vak medebrengt en dat ons duizenden benijden, niet in staat ons opgewekt te maken, al ware het dan alleen maar, wanneer wij uitrukken naar hei en bosch en vrije veld?

G. L. M. H. HIGLY.

Eerste-Luitenant der Veldartillerie.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

Algemeen: Militaire vliegmachines. Lasttreinen met elektrische en mechanische krachtoverbrenging. Het gelijktijdig telefoneeren van meerdere personen langs den zelfden draad. Seinen, Streffl., Maart. Pantserkoepels met 3 stukken, Int. Rev., April.

Amerika (Vereenigde Staten van Noord-): Bevordering van officieren. Manoeuvres. Dienstvoorschriften voor de »Mounted Service School«, M. Woch., N°. 44. Versterking van het Panama-Kanaal, Jahrb. A. u. M., April.

Argentinië: Geschut van de veldartillerie. Reglementen, M. Woch., N°. 39.

België: Nieuw programma voor de hoogere krijgsschool. Nieuwe uniformen voor het leger. Het commandeeren van hoofdofficieren voor dienst bij andere Wapens. Bevorderingstoestanden. De gewapende macht in de Belgische Congo, Int. Rev., April.

Brazilië: Detacheering van officieren in het buitenland. Oefeningskamp. Luchtschipperpark, M. Woch., N°. 40. Vredessterkte in 1911, M. Woch., N°. 48.

Bulgarije: Het nieuwe schietreglement, Streffl., Maart. Legerbegrooting 1911. Detacheering van officieren in het buitenland. Spoorweg Djewnja-Dobrie, M. Woch., N°. 45. Legerbegrooting 1911. Buitengewoon crediet. Proeven met zelflaadpistolen, M. Woch., N°. 46.

Duitschland: Weerbare jeugd, M. Woch., N°. 42. Berlijnsche arbeiderskolonie, M. Woch., N°. 44. Nieuw geschut der Deutsche artillerie te voet. Schietoefening van den kruiser Scharnhorst, Jahrb. A. u. M., April.

Engeland: Toevoeging van motorwielrijders aan de divisie-telegraafcompagnieën, Streffl., Maart. Toelatingsexamen voor cadetten. Divisieoefeningen der cavalerie. Proeven met lanssen. Nieuw artillerie-schietterrein. Veldkeukens. Medailles, M. Woch., N°. 42. Indische seincompagnieën, M. Woch., N°. 43. Englands dubbele verdedigingslinie ter zee, Int. Rev., April.

Frankrijk: Generaal DUBAIL, chef van het militair Kabinet. Opvouwbaar rijwiel. Koeken als paardenvoer, M. Woch., N°. 36. Staat van de officieren der koloniale troepen. Aanstelling van officieren en onderofficieren in burgerbetrekkingen. Militaire bestuurders van vliegmachines. Vliegplaatsen voor de Marine, Streffl., Maart. Het dragen van burgerkleeding door onderofficieren. Schilden voor de artillerie, M. Woch., N°. 40. Oefening in den vestingoorlog, M. Woch., N°. 43. Oorlogsbegrooting 1911. Wet op de indeeling der auto's in klassen. De dienstplicht van moreel minderwaardige personen. Voorschrift op de opleiding van tolken voor de reserve en het leger, Int. Rev., April. Ongeval bij marine-schietoefeningen. Sterkte van een eskader. 34 cM. kanonnen. Verwapening van de bergartillerie. Onderzoek van het infanteriegeweer. Luchtvloot. Scheepsgeschut. 34 cM. kaliber. Gebreken bij schietproeven met kanonnen van 30,5 cM. De

oorlogsbegroting 1911. Schietcursussen. Afschaffing der epauletten. Marine, Jahrb. A. u. M., April. Wijzigingen in het exercitie-reglement voor de infanterie. Deserteurs. De luchtschepen bij de herfstoefeningen van 1911. Handbeschermer. Verkenningsofficieren. Militaire vlieg-school te Vulaines sur Seine, M. Woch., N°. 47. Verstelbare geweer-kolven. Honden voor den geneeskundigen dienst, M. Woch., N°. 48.

Italië: De veldtocht in Afrika. Onderscheidingsteeken voor pioniers, M. Woch., N°. 34. Stations voor draadlooze telegrafie in Opper-Italië. De kustversterkingen van Italië. Vrijwillig vliegkorps, Streffl. Maart. De vrijwilligersbataljons. Detacheering van officieren in het buitenland. Militaire opleiding der jeugd, Int. Rev., April. Kustversterking. Mobiele militie. Onder de wapenen roepen van verlofgangers. Volledige verandering van de aanvulling van het onderofficierskader. School te Parma. Diensttijd bij de Marine. Officierskorps der Marine, Jahrb. A. u. M., April. De infanteriebewapening, M. Woch., N°. 48.

Japan: Landbouwonderwijs voor soldaten. Manoeuvres. Geforceerde ritten. Vreemde officieren in Japan. Gedenkdag van Moekden, M. Woch., N°. 34. Eene Japansche afdeeling van den geneeskundigen dienst op de internationale hygiënische tentoonstelling in Dresden, M. Woch., N°. 39. Kroningsfeesten te Londen, M. Woch., N°. 42. De keizermanoeuvres in 1910, Int. Rev., April.

Nederland: De kustverdediging, Streffl., Maart.

Noorwegen: De vloot, M. Woch., N°. 48.

Oostenrijk-Hongarije: Cursus voor personeel van den geneeskundigen dienst. Eereprijs voor wedrennen, M. Woch., N°. 41. Technische uitrusting der troepen, M. Woch., N°. 42. Aanvulling van landweer-officieren, M. Woch., N°. 43. Nieuwe geschutfabrieken, Jahrb., A. u. M., April.

Rumenië: Fransche aanval op de qualiteit van de Rumeensche bewapening, Jahrb. A. u. M., April.

Rusland: Nieuwe regeling van de bevorderingsbepalingen voor generaals, Streffl., Maart. Overste v. TRAUTOETTER, M. Woch., N°. 41. Veranderingen in de hoogere commando's, Int. Rev., April. Verordening op het beheer der militaire opleidingsinrichtingen. Officierswoningen. Bevordering der officieren. Subsidieering van de vereeniging voor luchtvaart. Veterinaire dienst. Schandaalproces. Marinebeheer. Vrijwillige vloot, Jahrb. A. u. M., April.

Servie: Wet op de spionage, Streffl., Maart.

Spanje: Artillerie-onderzoekingscommissie. Begroting 1911, M. Woch., N°. 35. Recrutendepots voor Melilla. Instructeurs voor Marokko, M. Woch., N°. 46. Vliegtuigen, M. Woch., N°. 49.

Turkije: Opleidingseskadron voor treintroepen, M. Woch., N°. 35. Reorganisatie van de vloot, M. Woch., N°. 36. Onderscheidingsteeken voor de nieuwe regimenten, M. Woch., N°. 39. Jubileum der krijgsschool van Paukaldi. Aankoop van transportschepen. Aankoop van vliegmachines, M. Woch., N°. 48.

Zweden: Voorstellen van den chef van het vestingwezen. Bevordering van onderofficieren tot officieren, M. Woch., N°. 37. Nieuwe uniformen, M. Woch., N°. 49.

Ter aankondiging ontvangen.

Les cuisines de campagne, par J. THYS, Sous-Intendant militaire, chef de bureau au Ministère de la Guerre. Avec avant-propos par H. BALTIA, Major d'état-major, chef de section à l'état-major de l'armée. Ouvrage orné de 4 gravures hors texte. En vente chez l'auteur, Rue Royale 5. *Bruxelles*.

Drie studiën op het gebied der troepenleiding, door B. D. BLECKMANN, Kapitein der Artillerie. I. Over de wetenschappelijke waarde van onze tactische Reglementen. Een kritische studie. *Arnhem*, 1911. S. GOUDA QUINT.

Prijscourant van Fongers-Rijwielen, 1911.

Mitrailleurs voor den Veld-Oorlog, door F. L. H. DESSAUVAGIE, 1ste Luit. Art.

Eenige beschouwingen op cavaleristisch gebied, door Ritmeester J. G. BOON.

De Infanterie van het Ned.-Indische Leger na invoering van eene voorloopige Militie op Java, door den Majoor der Infanterie H. C. KERKKAMP.

Nadere beschouwingen over onze schietopleiding, door den Kapitein der Infanterie H. LAMBERTS.

(Orgaan der »Indische Krijgskundige Vereeniging«, 1911. N°s. 30, 31, 32 en 33.)

Avia. Geïllustreerd tijdschrift, gewijd aan de luchtvaart. 1ste Jaargang. N°. 1. *Rotterdam*. C. GELEIJNS.

Prijscouranten van de firma IVENS & Co. (Nijmegen, Amsterdam, Groningen, den Haag.) 1. Projectie-artikelen voor lichtbeelden. 2. Handleiding voor het gebruik van de projectie-lantaarn voor lichtbeelden. 3. Foto-toestellen. 4. Fotografie-benodigdheden. 5. Het vervaardigen van fotografische silhouetten.
